ગુલઝારે ઝરાફત,

ઉર્ફે

ગુલશને રાહત.

દીબાચા.

દુન્યામેં હરએક શખ્સ, અપની તબીઅત ખુશીમેં રહે, ઓર રંજો ગમ દુર હોવે, અયસી સેંકડો તદબીરેં કરનેકી કોશીશ કરતા હે. લેકીન અકસર દેખા ગયા હે, કે ઉમદા ગાને, ઓર લતાયેફસે, ઈનસાનકી તબીઅત, બહોત ખુશ રહતી હે, ઓર ઈસ મશગલેસે રંજો ગમ, દુર હોતા હે. યાને હરએક તરેહકી તકલીફોંકો ભુલ જાતા હે.

ઉમદા ગાને, ઓર લતીફોંસે, ઇનસાનકો રાહત. ઓર નસીહત, હાસીલ હોતી હે. ઓર મેહફીલોંમેં બોલનેકી તમીઝ, ઓર દુન્યા-દારીકે મોઆમેલાતમેં હરએક તરેહકે ફાયદે હાસીલ હોતે હેં.

લતાયેફકી એક કિતાબ "રમુઝે દીલ-પસંદ, ઉર્ફે ઝરા-ફતે-હીંદ." મેંને છપવાઈ, ઓર વોહ લોગોંકો નિહાયત પસંદ આઇ, ઇસલીયે યે કિતાબ, "ગુલઝારે ઝરાફત, ઉર્ફે ગુલશને રાહત." છપવાનેકી ઝુરૂરત હૂઈ. ઓર ઇસકા પેહલા એડીશન ખલાસ હો-જાનેસે, ઓર લોગોંકે ઓરડર અઝ-હદ હોનેસે ઈસકો દુબારા છપવાનેકી ઝુરૂરત પડી હે.

ઇસ ફનકી દુસરી એક કિતાબ, કે જીસમેં અનોખે લતીફે, ઓર મજાક, લીખખે ગયે હેં. વો[illegible]ા અહલાહ! ચંદ મુદ્દતમેં છપકર હદીયે નાઝીરીન હોગી.

ઈસ કિતાબમેં અગર કોઈ જગા ગલતી નઝર આવે, તો અઝ રાહે ઇનાયત, ઉસકો દુરૂસ્ત કરલેં, ઓર ખતાસે દર ગુજર કરેં, ફક્ત વસ્સલામ.

મુ. બીલીમોરા.	રાકીમ દુઆગો.
ઠી૰ દેગડી સ્ટ્રીટ.	મીર સૈયદઅલી કાદરી.

ગુલઝારે ઝરાફત

ઉર્ફ

ગુલશને રાહત.

ગપ-શપ, બ-ઝબાને ઉરદુ.

બાબ-પહેલા.

ફરઝંદકો પીદરકી નસીહત—૧.

એક શખ્સને અપને બે-વકુફ લડકેકો નસીહત કી, કે અય-ફરઝંદ! જો ઔરત સામને આવે, તો ઉસે નઝરે બદસે ન દેખના. કયુંકે જો ગયેર ઔરત હો, ઔર વોહ છોટી હો, તો વોહ બેટીકી બરાબર હે, ઔર જો બરાબર ઉમરકી હો, તો વોહ બહેન સમઝના, ઔર જો બડી હો, વોહ માં હે. લડકા કો અકલ-મંદ થા! વોહ યે સુનકર ચુપ રહા, જબ બાપને ઉસકી

શાદી ઠેહરાઇ, તો ઉસને કહા, કે અય પીદરે બુઝુર્ગ-વાર! ફરમાઇયે, કે મેં શાદી કીસસે કરૂંગા? બેટીસે, યા બહેનસે, યા માં સે?

જુતીયોંકા તુફેલ—૨.

લખનઉકે એક શોહદેને એક દફા રઇસોંકી દાઅવત કી, જબ લોગ આને લગે, તો શોહદેને બ-જાતે ખુદ, રઇસોંકી જુતીઆં ઉઠા ઉઠાકર, એક કોઠડીમેં રખના શુરૂ કીયા. જબ સબ લોગ જમા હો-ગયે, તો જુતે ફરોખ્ત કરકે બાઝારસે દાઅવતકા ઇંતિઝામ કીયા.

એક રઇસ—ભાઇ માશા અલ્લાહ! હુસ્ને ઇંતિઝામકી તાઅરીફ નહીં હો-સકતી.

દુસરા—બેશક! તાઅરીફ નહીં હો-સકતી, ઔર દસ્તર ખાન-મેંભી બહોત તકલ્લુફ કીયા હે.

તીસરા—ખાનેભી બહોત મઝેદાર હેં.

શોહદા—યે સબ હુઝુર હીકી જુતીયોંકી બ-દૌલત હે, ઔર હુઝુર-હીકી ખુબીયોંકા સદકા હે!

લોગ જબ રૂખસત હોને લગે, તો કોસીકા જુતા નથા. લાચારીયે અપને અપને મકાનસે મંગવા-કર ઘર સીધારે.

બે-નમાઝીકે હાથકા ખાના ન ખાના—૩.

ચંદ સાહેબોંકો જોકે મુત્ત-તકી, ઓર પરહેઝ-ગાર થે, ઉનકો સફરકા ઈતેફાક હુવા અસનાયે રાહમેં એક ગાંઉકે નઝદીક શામ હુઈ, તો કયામકી ઝુરૂરત પડી. જબ ગાંઉમેં પહોંચે, તો માઅલુમ હુવા, કે યહાં ન કોઈ મસજીદ હે, ન સરાયે. અબ કહાં જાયેં ? સબસે બડી ફીકર યે હુઈ, કે પાસ ખાના મૌજુદ નથા. ઓર બે-નમાઝીકે હાથકા પકા હુવા ખાના છુતે તક નહીં થે. બહોત તલાશકે બાદ માઅલુમ હુવા, કે ઈસ ગાંઉમેં સીર્ફ એક બેવા મુસલમાન ઔરત નમાઝી હે. યે સાહેબ બડી ખુશીસે ઉસકે મકાન પર ગયે, ઓર કેહને લગે, કે હમ પરદેસી મુસાફીર હેં, ઓર બે-નમાઝીકે હાથકા હમ કુછ નહીં ખાતે, આજ તુમ હમારે વાસ્તે ખાના પકાદો, તો બહોત એહસાન હોગા. બેવાને મંઝુર કીયા, ઓર ખાના પકા-કર ખીલાયા, ઓર અપનેહી ઘરમેં ઠેહરનેકો જગા દી. બેવાકો મગરેબકે વક્ત નમાઝ અદા કરતે દેખા, મગર ઉસકો વુઝુ કરતે નહીં દેખા. તો ઉનકો ખ્યાલ હુવા, કે શાયેદ ઇસકા વુઝુ અસરકા હોગા. બેવાને ઇશાકે વકતભી બીલા-વુઝુ નમાઝ અદા કી. તો ઉનકો ખ્યાલ હુવા, કે ઈસકા વુઝુ ખતા નહીં હુવા હોગા. લેકીન જબ ફજરકો ઉઠકર બેવાકો બીલા-વુઝુ કીયે નમાઝ અદા કરતે દેખા, તો ઉનસે રેહા ન-ગયા, પુછા, કે ઈસકી કયા વજેહ હે. કે તુમકો મગરેબસે અબ તક વુઝુ કરતે નહીં દેખા. બેવાને જવાબ દીયા,

કે મેરે ખાવીંદકો મરે હુયે પુરે દસ બરસ હુયે, જબસે મેરા વુઝુ આજ તક નહીં ટુટા! હઝરતને લા-હોલ પરહ કર કહા, કે તેરી નમાઝ ભલી હે! બેવાકો યે બાત બુરી માઅલુમ હુઇ. ઓર કેહને લગી, કે લા-હોલ,-અપને ઘર જાકર પઢો. જો તુમ્હારી જોરૂઓંકા વુઝુ ટુટે! ઓર ગાઉંકે નંબર દારસે કેહકર ઉનકો નીકલવા દીયા, કે યે બદ ચલન હેં!

મતલબી અંધા હોતા હે—૪.

એક ઠાકર સાહેબ દો ચાર ગાંઉકે ઝમીનદાર થે, ઉનકા એક ચમારી પર દીલ આ-ગયા. મોકા ઢુંડતે થે. એક રોજ ચમારીકો તનહા ઉસકે મકાનમેં આટા પીસતે દેખા, મોકા અચ્છા તનહાઇકા હાથ આ-ગયા. ચમારીકા હાથ પકડ લીયા.. ચમારીને જબ દેખા, કે બે-બસીમેં ઇજજત બીગડતી હે, તો ખંદા-પેશાનીસે ઠાકર સાહેબસે કેહને લગી, કે ઇસ કદર મોકેકી તલાશકી કયા ઝુરૂરત થી? મુઝે સાફ કેહ દેતે, મેં ખુદ રઝામંદ થી. દેખો આટા વ-ગયરા, મેરે હાથોંમેં લગા હે. ઉસકો ધો-ધાકર સાફ કર આઉં, અગર ચક્કીકા આવાઝ બંદ હો-જાયેગા, તો ઘરકે લોગોંકો શુબા હો-જાયેગા, ઇસલીયે તુમ ચક્કી પીસો, મેં હાથ સાફ, ધો આતી હું. ઠાકોર સાહેબ ચક્કી પીસને લગે. ચમારી ઘરમેં ગઇ, ઓર અપને બાપસે યે કીસ્સા કહા, બાપને લડકીકો રોક લીયા. ઓર ઠાકોર સાહેબકે બાપસે જાકર શીકાયત કીયા,

ઓર સુબુહમેં ઉનકે લડકેકા ચક્કી પીસના બતલાયા. જબ ઠાકર સાહેબકે બાપને આકર વાકઇ યે હાલ દેખા, તો લડકે પર બહોત ખફા હુયે, કે રઆયા કયસી તાબેદાર રહેગી ? લડકેને જવાબ દીયા. કે અબભી અગર રઆયા તાહેદાર ન રહે, તો કયા કરૂં ? આટા તો પીસકર ખીલાતા હું !

ન બાસી બચે ન કુત્તા ખાયે—૫.

એક સાહેબ, અપને અઝીઝકે મેહમાન થે. બ-વકતે સુબ્હો, મેહમાનને સાહેબે-ખાનાકી ગયેર હાઝરીમેં નોકરકો કહા, કે કુઝ બાસી ખાના અગર હો, તો લે-આઓ, નાશતા કરલું, નોકરને બે-સાખતા જવાબ દીયા, કે કિબલા, યહાં તો યે દસ્તુર હે, કે ન બાસી બચે ન કુત્તા ખાયે. બિચારે મેહ-માનકો બહોત ખીજાલત હુઇ, ઓર ખામોશ રેહ-ગયા.

મલેકુલ મૌતકા ધોકેમેં આના.—૬.

એક બુઝુર્ગ કે મકાનમેં દો શખ્સ એકહી નામકે આકર મેહમાન રહે. દોનોં બરાબર ચાર પાઇયોં પર સોતે થે, દોનોં સાહેબોંકે નામ અબદુશ-શકુર થે. ઇ-તેફાકસે ઉનમેંસે એક સાહેબ સખ્ત બીમાર પડે, જબ કે એક દીન ઉનકી હાલત બહોત નાજુક થી, તો દુસરે અબદુશ-શકુર અપની ચાર-પાઇ ઉઠાકર ચલ દીયે. ઓર ઉસ જગે સોના છોડ દીયા. જબ ઉનસે

દર્યાફ્ત કીયા. કે કયું મૌલવી સાહેબ, આપને યહાં સોના કયું છોડ દીયા! મોલવી સાહેબ બોલે, બાત યે હે, કે મુઝે યકાયેક યે ખ્યાલ પયદા હુવા, કે હમ દોનો હમનામ હેં, ઓર અબ દુસરે અબદુલ-શકુર કરીબુલ મર્ગ હેં, મુમકીન હે, કે મલેકલ મૌત ધોકેમેં બજાયે ઉનકે મેરી રૂહ કબ્જ કરે!

મકાનકા તસબીહ કરના—૭.

એક સાહેબ, એક ઝાહીદકે મકાન પર મેહમાન હુયે, ઝાહીદને ઉસે અયસી કોઠડીમેં ઠેહરાયા, કે જીસકી તમામ કડીયાં ગલી હુઇ થીં, ઓર બ-સબબ કમજોરીકે ચુરમુરાતી થીં, મેહમાનને ઝાહીદસે કહા, જનાબ મુઝે કહીં દુસરી જગે ઠેરાઇયે. આપકી કોઠડીકી હાલત બહોત નાજુક હે. ઝાહીદને જવાબ દીયા, આપ કુછ અંદેશા ન કરેં, યે સબ જીક્ર, ઓર તસબીહ કરતી હેં. મેહમાનને જવાબ દીયા, તો જનાબ અયસા નહો, કે જીક્ર, ઓર તસબીહકી વજેસે વજદમેં આકર સર બ-સુજુદ હો-જાયેં, તો મેરી જાન મુફતમેં ઝાયે હો..

હજકા મસઅલા—૮.

એક શખ્સ કીસી બખીલકે પાસ ગયા, ઓર કહા, કે મેં મોહતાજ ઓર મુસાફીર હું. બખીલને કહા, કયા અજબ હોગા! ફીર ઉસ શખ્સને કહા, કે મેં હજકા ઇરાદા રખતા હું,

બખીલને કહા, તો તુમસે હજ સાબીત હુવા, ઈસલીયે કે મરદે મુફલીસ પર હજ ફરઝ નહીં હે. સાયેલને કહા, મેં ફતવા પુછને નહીં આયા હું. બખીલને કહા, કે ભાઇ, તો મેં મોલવીભી નહીં હું !

હાથીકી પેહછાન—૯,

એક દેહાતી કીસી શેહરમેં ગયા, ઓર એક હાથી દેખા, ચુંકે પેહલે કભી દેખા નહીં થા, ઇસલીયે એક પરચે પર લફ્ઝ "હાથી" બતોર યાદ-દાશ્ત લીખ લીયા. દુસરે રોજ બાઝારમેં અમરૂદ બીકતે દેખે, જીસે કભી દેખા નથા, જેબસે વોહી પરચા નીકાલ કર લફ્ઝે અમરૂદભી લીખ લીયા, એક મુદ્દતકે બાદ ઇત્તેફાકન ઉસ ગાંવસે હોકર હાથી ગયા. એક ખલકત ઉસકે પીછે હુઇ, ઉસે જો માઅલુમ હુવા, તો ઉસને તલાશ કરકે વોહી પરચા નીકાલા. ઓર સારે મજમેકો હટાકર કહા, કે યે હાથી નહીં, તો અમરૂદ ઝુરૂર હે !

મુફતકી સલાહ—૧૦.

એક પયસેકે ગુલામકો મુફત કામ કરા લેનેકી આદત થી, એક રોજ ઉસકી જરા તબીએત નાસાઝ હુઇ, તો દવા લેનેકા ખ્યાલ કીયા, લેકીન મુફત લેનેકા ઇરાદા થા, ઇસલીયે ઉસી રોજ મગરેબકો અપને એક ડાકટર દોસ્તસે કલબમેં મુલાકાત

કરકે કહા, અગર કોઇ કીસી શખ્સ મરઝમેં મુબતીલા હુવા, તો ઉસકો આપ કયા લેનેકો કહેંગે?

ડાકટર (અપને દોસ્તકા મતલબ પેહછાન કર) હમ ઉસકો કીસી મશહુર ડાકટરસે મશવેરા લેનેકી સલાહ દેંગે.

પયસેકા ગુલામ કીતના રંજીદા હુવા હોગા, ઉસકા ખ્યાલ કરના ચાહીયે.

નીમ મુનશી—૧૧.

એક મુનશી ખુદકો દુન્યા ભરકી ઝબાનસે વાકેફ-ગારી હે, અયસા સમઝતે થે. જબ હજકે ઇરાદેસે મકકે ગયે, ઓર વહાં ગયે બાદ શામકો એક દુકાન પર આટા લેનેકો પહોંચે, મગર કબાહત યે હુઇ, કે નતો મુનશીજીકો આટેકી અરબી માઅલુમ થી, ઓર વોહ દુકાન-દાર કે જો અરબ થા, ઓર બ-જુઝ અરબીકે ઓર કોઇ દુસરી ઝબાન ન જાનતા થા. આખીરકો મુનશીજીને કહા, કે "આરદ બીદેહ આરદ." દુકાન-દાર કુછ નહીં સમઝા, ઓર અપની ઉંગલીસે નમકકી તરફ ઈશારા કરકે બોલા, કે હાજા? મુનશીજીને સર હીલાકર કહા કે નહીં. દુકાન-દારને શક્કરકી તરફ ઈશારા કરકે કહા, કે હાજા? તો મુનશીજીને સર હીલાકર કહા કે નહીં. મગર જબ દુકાન-દારને ઘીહુંકી તરફ ઉંગલીકા ઈશારા કરકે કહા, કે હાજા? તો મુનશીજીને અપને દહને હાંથકી મુઠ્ઠી બંદ કરકે ઓર હાથકો મોડકે જલદી

જલદી ઇસ-તરેહ ધુમાના શુરૂ કીયા, જયસે કોઈ જોરસે ચક્કી પીસતા હે, ઓર મોંહસે બોલે કે "હાજીકા ચું ચુ"!

રોના કીસકો ચાહીયે—૧૨.

એક મુલ્લા, ઓર એક ઝમીં-દારકા લડકા શીકારકો ગયે, દોનોંને એક જંગલકે કીનારે અપના દામ લગા દીયા, થોડી દેરમેં મુલ્લાકે લડકેકે દામમેં ચીલ ફંસી, ઓર ઝમીંદારકે લડકેકે દામમેં મુરગાબી ફંસી, મુરગાબીને દેખા, કે ચીલ રો રહી હે, ઉસને ચીલસે કહા, કે તુ કયું રોતી હે? રોના તો મુજકો ચાહીયે, કયું કે મેં હલાલ હું, ઓર તુ હરામ હે. તુઝે દેખકર ફોરન છોડદેગેં. ચીલને જવાબ દીયા, કે યેહી તો બાત હે, કે મેં બદ કિસ્મતસે મુલ્લાકે દામમેં ફંસ ગઇ. મુલ્લા સાહેબ કોઈ અયસા કિતાબકા મસઅલા નીકાલેંગે, કે વોહ મુજકો હલાલ કરલેંગે!

ચોર મકાનમેં ઘુસે તો ચુપ રેહના—૧૩.

એક ચોર, કીસી મુફ્લીસકે ઘરમેં ઘુસા, ઓર ભુકી બીલ્લીકી તરેહ મકાનમેં તલાશ કરને લગા, ખડખડેકી આવાઝ સુનકર આહીસ્તાસે બીબીને કહા, કે ચોર હે ચોર, ઓર હમારે ઘરમેં ચોર ઘુસ આયા હે. મગર મીયાંને કરવટ બદલ કર નીંદસે ભરી હુઇ અવાઝમેં સીર્ફ ઇતના ફરમાયા, કે કોઇ

અહમક હોગા, જો હમારે ઘરમેં આ-ઘુસા, હમકો ચુપ રેહના ચાહીયે. જબ વોહ ડુંડકર માયુસ હો-જાયેગા, તો યેહી ઉસકી સજા કાફી હોગી. કયુંકે મેં અછ્છી તરેહ જાનતા હું, કે મેહનત કરનેકે બાદ કુછ હાસીલ નહો, તો બડી સખ્ત માયુસી ઔર રંજીદગી હુવા કરતી હે.

પેટ બડા કયું હે—૧૪.

એક બડી તુંદવાલા અમીર અપને મુલાઝીમસે પયેર દબવા રહા થા, ખીદમત-ગારકો ખ્યાલ આયા, કે હમારે આકા સાહેબકા પેટ ઇસ કદર બડા કયું હે? કુછ સોચ સમઝ-કર યું બોલા, કે હુઝુર! આપકે શીકમ મુબારકમેં કયા હે? અમીરને હંસકર ફરમાયા, કે ઇસમેં પુઝલા (ગુ) હે. ખીદમત-ગારને કહા, કે હુઝુર! ઇસમેં આપહીકા પુઝલા હે, યા તમામ કસબેકા?

લોટે લીયે યા લુટે ગયે—૧૫.

હીંદીભી અજીબ ઇલ્મ હે, એક બનીયા સફરકો ગયા, જબ દેહલી પહોંચા, તો ઘરકો ખત રવાના કીયા, ઉસમેં લીખ્ખા, કે હમને લોટે લીયે, યાને લોટે ખરીદ કીયે હેં. મકાન પર જબ ખત ગયા, તો યે પરહા, કે દીહ્લીમેં જાકરકે લુટે ગયે. જબ રાવલપીંડી ગયા, તો ફીર ખત ઘરકો ભેજા, ઉસમેં લીખ્ખા, કે બડી બહી ભેજો. જબ ખત પહોંચા, તો મુતાલેસે

ઉનકો યે સમઝ આઈ, કે બડી બહુકો રવાના કરદો, યે સોચ કરકે બડી બહુકો રવાના કરદી. ઈસકે બાદ ઉસકો કોહે મરી જાના પડા. જબ વહાં-પરપ પહોંચા, તો ફોર ખત રવાના કીયા, કે હમ મરી ગયે હેં. તો ઉનકી સમઝમેં યે આયા, કે અબ વોહ મરગયે હેં !

ગુરૂજીકા થુક ગંગાજલ હે—૧૯.

એક ગુરૂજી જબ અપને ચેલોંકો પરહાયા કરતે, તો ઉનકે મોંહસે થુક ઉડા કરતા થા, ઉસપર એક ચેલા મોઅતરીઝ હુવા, તો ગુરૂજી કયા ફરમાતે હેં ! ગુરૂજીકા મોંહ ગંગાકે સમાન (માનીંદ) હોતા હે. ઓર જો થુક ઉડતા હે, વોહ ગંગાજલ હે.

ઇ-તેફાકસે કઇ રોજ બાદ ઉસી ચેલેકી માં મરગઇ. જલા-નેકે બાદ ઉસને અપની માંકી રાખ એક પુડીયામેં રખ-લી. એક રોજ જબ ગુરૂજીકો જીમાઈ આઇ, ઓર મોંહ ચવડા કીયા, તો ચેલેને ઝટ પુડીયા-મેંસે રાખ નીકાલ કર ગુરૂજીકે મોંહમેં ઝોંક દી. ગુરૂજીને પુછા, યે કયા ? ચેલેને હાથ જોડકર કહા, મહારાજ મેરી માં પરલોક સીધારીં, તો મેંને સોચા, કે ઉસકી રાખ ઇતની દુર ગંગાકો કહાં લેજાઉં, ગંગા તો ખુદ યહાં મોજુદ હે, કયું કે ગુરૂજીકા મોંહ, ખુદ ગંગા હે, ઈસલીયે ગુરૂજીકે મોંહમેં કયું ન છોડદું.

નાક કીસ કામમે આતી હે—૧૭.

ઉસ્તાદ—ચશમા લગાયે હુયે, બચ્ચોં-કો મુખાતીબ હોકર પુછા, યે તો તુમકો માઅલુમ હો-ચુકા હે, કે આંખે દેખનેકે લીયે હે, લેકીન તુમ-મેંસે કોઈ યે બતા સકતા હે, કે નાકકા કયા કામ હે?

એક છોટા લડકા—(જલદીસે બોલા) ચશમેકો ઠેહરાયે રખનેકે લીયે!

બરતનોંકા જનના ઓર મરના—૧૮.

એક રઇસ સાહેબકે પાસ, એક શખ્સ કુછ બરતન માંગને ગયા, રઇસને નોકરકો હુકમ કીયા, કે ઇસ શખ્સકો બરતન દેદો. ચંદ રોજકે બાદ, વોહ શખ્સ વોહ બરતન ઓર દુસરે છોટે છોટે બરતન લાયા. રઇસને દરયાફત કીયા, કે યે બરતન કયસે હે? જવાબ દીયા, કે યે છોટે છોટે બરતન આપકે બરતનોંને બચ્ચે દીયે હેં। યે માલ આપહીકા હે, રઈસ બહોત ખુશ હુયે. ચંદ રોજકે બાદ, વોહી શખ્સ રોતા હુવા આયા, ઓર કહા, હે આપકે ચાંદીકે બરતન જો આપને દીયે થે, વોહ મર ગયે! રઇસ બોલે, કે અબ કહીં બરતનભી મરા કરતે હે? જવાબ દીયા, કે કહીં બરતનભી બચ્ચે દીયા કરતે હે?

બાલ જમાનેકી હવા—૧૯

એક ઝરીફ ટેહલતે ટેહલતે કીસી હવાઇ ખાનેમેં પોંહચે, દેખા કે એક બંગાલી બાબુ, જીસકે સર પર એક બાલભી નહીં થા, વોહ દરવાઝે પર ખડા હે, ઉસસે દરયાફત કીયા, કે કોઇ બાલ જમાનેકી હવાભી હે ?

બાબુ—જી હાં, (એક બોતલ બતાકર) યે હવા હે. ઇસકી તાઅરીફ મુલાહીઝા ફરમાઇયે, જીસ જગા બાલ નહોં, તો ફૌરન ચોબીસ ઘંટેમેં જમ આતે હેં. નીહાયત મુફીદ હે. ઝરીફને બાબુસે કહા, કે ઇસકો આપ અપને સર પર મલવા લીજીયે. બંદા સુબહોકો આકર દેખેગા, કે આપકા ફરમાના દુરૂસ્ત હે યા નહીં ?

બીલ્લીસે રોઝા રખવાના—૨૦

માહે રમઝાનમેં એક સાહેબ, દીનકે વક્ત અપને એક દોસ્તકી મુલાકાતકો ગયે, ઓર ઉનકો હુક્કા પીતે દેખકર મુત-અજજુબ હોકર પુછા, કે હાયે તુમકો કયા હો-ગયા હે? કયસા મીઝાજ હે, કે હુક્કા પી-રહે હો. આખીર રોઝા કયું નહીં રખતે ? ઉન્હોંને જવાબ દીયા, કે સામને દેખો. અબ જો નઝર ઉઠાતે હેં, તો કયા દેખતે હેં, કે એક બીલ્લી પલંગકે પાયેસે બંધી હુઇ હે, આપ ફરમાને લગે, કે ઇસી હરામ-ઝાદીને હમારી સેહરીકે વક્ત ખાનેકા દુધ ખા લીયા થા. ઇસલીયે હમને ઇસકો બાંધ દીયા હે. ઓર અબ ઇસસે આજ રોઝા રખવાઇંગે. ?

ખુદા કીસીકો અયસી અવલાદ નદે—૨૧.

એક જુલાહા ઓર ઉસકી જોરૂ રાતકો કોઠે પર ચાર-પાઇ બીછાકર સોયે, લેટે લેટે જુલાહી અપને ખાવીંદસે બોલી, જબ હમારે યહાં લડકા પયદા હોગા, તો ઉસકે વાસતે ચાર-પાઇ કહાં બીછાઇંગે ? ઉસને કહા, તુમ અપની ચાર-પાઇ થોડીસી ઇધર સરકા લો, ઓર મેં ઉધર સરકા લેતા હું. ફીર ઉસકી ઔરતને કહા, કે લડકેકી દુલહનકે લીયેભીં જગા બનાલો, ચાર-પાઇ થોડી ઉપર સરકા લો. અબ એક એક પાયા દોનોં ચાર-પાઇયોંકા મુંડેર પરસે નીચે ઉતર ગયા, જબ લેટે તો એક તરફ મીયાં સાહેબ નીચે ગીર ગયે, ઓર દુસરી તરફ બીબી સાહેબા. ફીર તો દોનોં રોતે થે, ઓર કેહતે થે, "ખુદા કરે અયસી અવલાદ કીસીકે ઘર પયદા નહો !"

વુઝુકી પાબંદી—૨૨.

એક મસજીદકે પેશ ઇમામકો લોગોંને યાને મુકતદી-યોંને પુછા કે મીયાં સાહેબ, આપ વુઝુ કર ચુકે હેં ?

મીયાં સાહેબ—નહીં ભાઇ, હમને તો વુઝુ કરનાહી છોડ દીયા હે.

મુકતદી—જનાબ કબસે છોડ દીયા હે ?

મીયાં સાહેબ—જબસે તુમ લોગોંને લેન દેન છોડ દીયા તબસે !

દો કાનોંકી એક ટીકીટ.

દો દોસ્ત થે, વોહ દોનોંને કીસી મેલેમેં એક તમાશેકી એક ટીકીટ લી. મેલેમેં અકસર ભીડ હોતી હે, કીસી તરેહ દોનોં એકહી ટીકીટમેં અંદર ચલે ગયે, જબ ટીકીટેં ચેક હુઇં, તો ઉન દોનોંકે પાસસે ફકત એક ટીકીટ નીકલી, તો ટીકીટ લેને વાલેને કહા, કે ભાઇ યા તો તુમ એક ટીકીટકે દામ દો, યા તો તુમ-મેંસે એક શખ્સ બાહેર જાઓ. ઉનમેંસે એક કાને-મીયાં બોલ ઉઠે, કે ભાઈ બાત દર અસલ યે હે, કે હર તમાશ-બીન દો આંખોંસે દેખને-કે લીયે એક ટીકીટ લેતા હે, ઓર હમ દોનોંકી એક એક આંખ હે. લો હમ દોનોં મીલકર દો આંખોંસે દેખેંગે, અગર આપકો જગાકી શીકાયત હો, તો એકકો દુસરા અપની ગોદમેં બીઠા લેગા.

ઝન મુરીદ—૨૪.

એક શખ્સ, કે જીસકી સારી ઉમર બીબીસે ડરતે ડરતે ગઇ થી, જબ કરીબુલ મર્ગ હુવા, તો ઉસકી બીબીને દમે વાપસીં ઉસે ઇસ કીસમકી તસલ્લી દેની મુનાસબ સમઝી, કે જયસી ઝુરૂરત હોતી હે.

જાની તુમ તો અબ જા-રહે હો, લેકીન મેંભી અનકરીબ તુમ્હારે, પીછે પીછે આઉંગી.

ઝન સુરીદકી પથરાઇ હુઈ આંખોંમેં દોબારા ચમક પયદા હો–ગઇ. વોહ કેહને લગા, મેરી પ્યારી! મેં તુમસેભી ઉમ્મીદ રખતા હું, લેકીન મુઝસે પુછો, તો તુમ્હારે અયસે જલ્દ આનેકી ઝુરૂરત નહીં.

ભલે બુરેકી પેહછાન—૨૫.

એક ફોટોગ્રાફરસે ઉસકા દોસ્ત ફોટોકી બાબતમેં કુછ બહસ કર રહા થા. ફોટોગ્રાફરને કહા, કે તુમ મુઝસે બહસ કરતે હો, લેકીન જબકે તુમકો આજ તક તસવીર બનાનેકા મૌકાહી નહીં મીલા, તો તુમ ઉસકી ખુબી ઓર અયેબસે વાકીફ ક્યુંકર હો–સકતે હો?

સાફ ગો દોસ્ત—મેરે દોસ્ત, યે તો ચંદાં મુશકીલ નહીં, મેં ફૌરન બતા સકતા હું. કે પુલાન અંડા અછ્છા હે યા બુરા. અગરચે મેંને ખુદ આજ તક અંડા નહીં દીયા!

આજ—કલ કહાં રેહતે–હો—૨૬.

એક મવલાના સાહેબકી ખીદમતમેં ઉનકા એક પુરાના શાગીર્દ હાઝીર હુવા, મવલાનાને પુછા, કહો ભાઇ આજ કલ કહાં રેહતે હો? શાગીર્દ બોલા, હુઝુરકે કદમોં–મેં. મવલાના ફૂરમાને લગે, ભાઈ, યાતો તુમ ઝુટ બોલતે હો, યા હમ અંધે હેં.

મરનેકી કયસી આરઝુ હે—૨૭.

એક મસખરેને બાદશાહકી બુરાઇ કી, બાદશાહને નારાઝ હોકર, ઉસકે લીયે મૌતકા હુકમ ફરમાયા. લેકીન ઉસસે દરયાફત કીયા, કે તુમ કીસ તરેહ મરનેકી આરઝુ રખતે હો ? મસખરેને જવાબ દીયા, “બુઢાપેમેં મરનેકી.”

ઈદકી ખુશી—૨૮.

કીસી ઐારતને અપને ખાવીંદસે કહા, કે આજ ઈદકા દીન હે, પાંચ રૂપીયે દો. વોહ બોલા, રૂપીયે કહાંસે લાઉં ? મેરે પાસ નહીં હેં. ઐારત બોલી, ચોરી કરો ! બિચારા લાચાર હોકર ચોરી કરને ગયા, તો એક ઘરમેં ઘુસા, ઇ-તેફાકસે પકડા ગયા, હાકીમને ઉસકા મોંહ કાલા કરવાકે ગધે પર સવાર કરવાકે શેહરમેં ગશ્ત કરનેકા હુકમ કીયા, જબ વોહ ઇસ જીલ્લતસે ઉસ મેહલ્લેમેં પહોંચા, કે જહાં ઉસકા ઘર થા, ઐારત ઉસકા તમાશા દેખને લગી, મર્દને ઐારતકો દેખકર બોલા, કે યે ઇજ્જતકી ખરાબી આપહીકે સબબસે હે. ઐારતને જવાબ દીયા, હમકો કયા, કહીંસેભી રૂપીયે લાકર દે. !

જેલ-ખાનેકી સયેર—૨૯.

એક એડીટર સાહેબકો જેલ ખાનેકી નિસબત, કુછ આરટીકલ લીખના થા, ઇસલીયે મુનાસીબ સમઝા ગયા,

કે પેહલે કયેદ-ખાનેમેં જાકર નઝરસે દેખ લેં. જબ આપ ઇસ કામસે ફારીગ હુયે, તો એક દીન આપને અપની બીબીસે કેયદ-ખાનેકી સયેરકા હાલ બ્યાન કીયા, ઉસ વક્ત ઉનકા એક નવ ઉમર બચ્ચાભી યે હાલ સુન રહા થા, એક રોજ એડીટર સાહેબ, અપને દોસ્તોંકે સાથ સયેરકે લીયે ગાડીમેં જા રહે થે, બચ્ચાભી ઉનકે સાથ થા, કેઇ-તેફાકન અસનાયે રાહમેં એક જેલ-ખાના નઝર પડા, બચ્ચા નીહાયત સાદગીસે બોલ ઉઠા, અબ્બા-જાન, યે વોહી કયેદ-ખાના તો નહીં હે? જીસમેં આપ હો-આયે હેં. ઈસ ફીકરેકે સુનતેહી, એડીટર સાહેબકા ખુન ખુશ્ક હો-ગયા! ઓર દોસ્ત અહબાબ, યે સમઝે, કે યે જાતે શરીફભી કુછ કમ નહીં; બડે ઘરકી સયેર કરહી આયે હેં?

યાદગારે તબીબ—૩૦.

તબીબ—ઝમાના અજબ બેકદ્ર હે, કોઇ હમારી મુલકી ખીદમત પર, નઝર કરકે કોઈ યાદ-ગાર તો કાયેમ કરતા!

ઝરીફ—હકીમ સાહેબ, યે આપને કયા ફરમાયા? શેહર ભરમેં જીતને મકબરે હેં, યે સબ આપહીકી યાદગાર હે!

દરીયા દીલી—૩૧.

એક ફકીરને આકર દર પર સવાલ કીયા, માંને બચ્ચેસે કહા, કે બેટા, ચાર દાને ચાંવલ-કે ફકીરકો દેદો. લડકેને અપની દરીયા-દીલીસે બજાયે ચારકે આઠ દાને દીને

ફકીરને કહા, કે મીયાં સાહેબ-ઝાદે, ઇતનેસે ક્યા હોતા હે ? લડકેને કહા, ચુપ રહો, અમ્મા-જાન સુનેંગી, તો ખફા હોંગી, ઉન્હોંને તો ચારહી દાનેકી ઇજાઝત દી થી !

મૌકેકો મુલાહીઝા ફરમાના—૩૨.

એક મુખતાર સાહેબ, બડે લસ્સાન ઓર ચરબ ઝબાન થે, હર મુકદ્દમેમેં હાકીમકો તવજ્જો દીલાયા કરતે થે, કે હુઝુર મૌકા મુલાહીઝા ફરમાવેં, મોઆમીલા બહોત સાફ હે. એક ઔરતને ઝીના બીલ-જબ્રકા દાઅવા કીયા, ઓર આપકો મુખતારીકા કામ સોંપા, જબ મુકદ્દમા પેશ હુવા, તો આપ હસ્બે આદત કેહને લગે, કે હુઝુર મૌકા મુલાહીઝા ફરમાવેં, મોઆમીલા બહોત સાફ હે. હાકીમને કહા, મુખતાર સાહેબ, આપને મુલાહીઝા કીયા હોગા ! ઇસ ફીકરેકે સુનતેહી તમામ કોર્ટને હંસ-દીયા.

બે—કુસુર સોદાગર—૩૩.

એક શખ્સ ગુડકી તીજારતકો નીકલા, રાહમેં મેંહ બરસા, ઉસસે ગુડ ખરાબ હો-ગયા, ઓર ઓલોંકે મારે ઉસકા ઘોડાભી મર ગયા, બહોત પરેશાન હુવા, ફીર આંધી આઇ, ઓર બીજલી ચમકને લગી, બીચારા કીસી દરખ્તકે નીચે છુપ ગયા, ઓર કેહને લગા, યા ઇલાહી ! તુને મેરા

શુડ બરબાદ કરદીયા, ઓર ઘોડાભી માર ડાલા. અબ ચીરાગ લેકર મુઝેભી ઢુંડતા હે. આખીર મેંને કયા કુસુર કીયા હે ?

પેડોંકી મેહમાની—૩૪.

એક શખ્સ કીસી દોસ્તકે ઘર ગયા, સાહેબ-ખાનાને દો પયસે નોકરકો દીયે, કે પેડ લે-આ, નોકર બાઝારમેં પહોંચ કર સોચને લગા, કે પેડોંમેં કયા ભલા હોગા, ઇસ-લીયે વોહ ઉસ પયસોંકી તીન રોટીયાં ખરીદ લાયા. ઓર બડે અદબકે સાથ એક રોટી મેહમાનકે રૂબરૂ ખાનમેં રખદી. સાહેબ-ખાના, નોકરકી તરફ ખફા હોકર દેખને લગા, નોકર બોલા, આપ ગુસ્સે કયું હોતે હેં ? દો ઓરભી મોજુદ હેં.

દાયેં બાયેં દેખના.—૩૫.

એક મેહફીલમેં એક ચુલબુલી તબીયત, ઓર ઝરીફ રંડીને એક સાહેબકી તરફ, કે જો ખુદકો ઝરાફતકી જાન ખ્યાલ કરતે થે, ઉનકે આગે હુક્કા બડહા-કર સાદા 'પનસે કહા, લો થામો. વોહ સાહેબ હંસી સમઝ-કર ફરમાને લગે દાયેં યા બાયેં ? તવાયેફને જવાબ દીયા, કે તુમકો અપને પીનેસે ગરઝ હે, તો પીલો, દાયેં બાયેં, કયા પુછના હે ? ઝરીફ સાહેબ બહોત શરમીંદા હુયે.

દુર અંદેશી—૩૬.

એક હજામ, બાબુ સાહેબસે કેહને લગા, કે તુમ્હારા સર ગંજા હોતા જાતા હે. બાબુ બોલે, બે-શરમ, બે-હયા, તુજકો ઈસસે કયા ગરજ ? હજામને કહા, કે યે તો આપ ન કહેં, કે મુઝે ઇસસે કોઇ ગરજ નહીં ! અબ આપકે બાલ દીન બ-દીન કમ હો-જાઇંગે, ઓર એક દીન વોહ આયેગા કે મેરા એક ગાહક કમ હો-જાયેગા.

મુત્ત-તકી લફ્ઝકી શરેહ—૩૭.

કીસી ઈરાનીસે ગુફ્તગુમેં મુત્ત-તકી લફ્ઝ દરમીયાન આ-ગયા, ઇરાનીને ઉસકે માએને પુછે, તો બતલાયા ગયા, કે પરહેઝ-ગાર, પારસા, વ-ગયરા. ઉસને કહા, ઇસ તરજુમેસે મેરી સમઝમેં નહીં આતા. ઈસલીયે સાફ સાફ બતલાઇયે. તો કહા ગયા, કે અગર કોઇ શખ્સ, એક ખાલી મકાનમેં એક હસીન ઓરતકે સાથ એક પલંગ પર શબ બાશ હો, ઓર સુબ્હોકો નાપાક નહો, અયસે શખ્સકો મુત્ત-તકી કેહતે હેં. ઈરાની બોલા, "ફહમીદમ, ફહમીદ, દરમુલ્કે મા આંરા મુખન્નસ મી-ગોયંદ." (યાને મેં સમઝા, હમારે મુલ્કમેં ઉસકો હીજડા કેહતે હેં.)

બે-વકુફ ચોર—૩૮.

એક અહમક ચોર, કીસી અમીરકે ઘર ચોરી કરને ગયા, સાહેબે ખાનાને કોઠે પર આહટ પાકર અપની બીબીસે ચુપકેસે કહા, કે મેં ઝુટ મુટ સો જાઉં, ઔર તુ મુઝસે પુછ, કે યે દૌલત કહાંસે જમા કી. મેં હરચંદ ઉસકે બતાનેસે ઇનકાર કરૂંગા, મગર તુ ઝીદ કરકે પુછતીહી જાના-યે કેહકર સો-રહા, ઔર ઉસ ઔરતને જગાયા, ઔર ઉસી તરેહ, ઝીદ કરકે દર્યાફત કીયા, કે તુમને ઇતની દૌલત કહાંસે પાઈ, ઉસને પેહલે તો ઇનકાર કીયા, મગર ફીર આખીર કો બતાયા, કે મુજકો એક મંતર યાદ હે, મેં જબ ચોરીકો જાતા થા, તો સાત બાર "સોલમ સોલમ," કેહકર, ફૌરન કોઠે પર ચરહ જાતા થા, ફીર સાત બાર ઈસી તરેહ "સોલમ સોલમ," કેહકર ખીડકીસે ઘરમેં ઉતર જાતા થા, ઔર ફીર માલો મતા, ઔર ખઝાના, બડે ઇતમીનાનસે બાંધકર ઉસી તરેહ આતા થા. ઇસ મંતરકી તાસીરસે ન-કોઇ મુજકો દેખતા થા, ઔર ન કોઈ બદ-ગુમાન હોતા થા. ઇસી તરેહ યે દૌલત જમા હો-ગઇ, ચોરને સુના, તો ખુશ હોકર મંતર યાદ કર લીયા. સાત બાર "સોલમ સોલમ," કેહકર ચાહા, કે ખીડકીસે ઘરકે નીચે ઉતરૂં. કે યેકાયેક ધુમસે નીચે જા રહા, સાહેબે ખાનાને ઉઠકર, ડંડે-બાઝી કરને લગા, ઔર

કહા, કે તુ કોન હે ? ઉસને જવાબ દીયા, કે મેં બે-વકુફ ચોર હું, કે તેરે દામમેં આ-ગયા !

મુલ્કકા દસ્તુર—૩૯.

એક વક્ત દારૂસ સલ્તનત, પોરતુગાલમેં કીસી તેવહારકે મોકે પર, જબકે લોગ સવાંગ બનાકર નીકલે. ઓર તરેહ તરેહકે મસખરા-પન કરતે થે. ઉસ વક્ત એક શખ્સને તુરકીકે એલચીકી ગાડી પર નારંગી ફેંક દી, કે જો એલચી સાહેબકે રૂયે મુબારક પર લગી. એલચી સાહેબ કુછ સોચ-કર, થોડી દેરકે બાદ, વહાંકે વઝીરે આઝમ-કે પાસ તશરીફ લે-ગયે. ઓર શીકાયત કી, કે એક આમ જગામેં હમારી અયસી બે ઇજજતી હુઈ, વઝીરને કહા, કે હઝરત ઇસ મુલ્કકા દસ્તુર હે, કે અયસે મોકોં પર ઇસ કીસમકી દીલ-લગી કરતે હેં. મેં ઉમ્મીદ કરતા હું, કે આપ મોઆફ ફરમાઇંગે, એલચીને કહા, કે બજા હે. લેકીન આપને બાકી હાલ તો સુનાહી નહીં, યાને ઇસ ગુસ્તાખી પર મેંને ફોરન પીસ્તોલ નીકાલ કર ઉસકો માર ડાલા, કયું-કે હમારે મુલ્કકા યેહી દસ્તુર હે. ઓર આપને જો ફીકરા અભી કહા હે, ઉસસે મુઝે ઉમ્મીદ હે, કે આપભી ઉસકા કુછ ખ્યાલ નહીં કરેંગે !

અંધોંકા મેલા—૪૦

એક અંધે સાહેબ મેલેકો ગયે, જબ વાપીસ આયે, ઓર રાહ-ગીરોંસે મેલેકી તાઅરીફ સુની, તો આપ કેહને લગે, કે હમને તો ઇસ મેલેમેં કુછભી નહીં દેખા ! લોંગોંને કહા, કે આપ દેખતેહી કયા ? ઓર આપકો આંખોંસે સુઝતાહી કયા હે ? આપને જવાબ દીયા, કે હમેશાસે મેલેમેં હમ સેંકડો ધકકે ખાતે થે, લેકીન અબકી દફા, દસ પાંચ ધકકેભી ન-ખાયે !

કબરમેં પાઉં લટકાના—૪૧.

એક બુઢ્ઢે-મીયાં અપની ઝઇફીકે તજકેરેમેં ફરમાને લગે, અરે ભાઈ! હમતો અબ કબ્રમેં પાઉં લટકાયે બયઠે હેં, ઉસ-પર એક હાઝીર જવાબ, શખ્સ કયા ફરમાતે હેં, કે ચલો મરને પર કબર ખોદનેકા ઇંતિઝાર ન-કરના પડેગા !

ગંવાર ખીદમત-ગાર—૪૨.

એક અમીરને એક ગંવાર દેહાતી ખીદમત-ગાર રખ્ખા, એક રોજ જબ-કે ચંદ અહબાબ, (દોસ્ત) અમીરકે વહાં મોજુદ થે, અમીરને નોકરસે કહા, કે ઉગાલ્-દાન ઉઠા લાવ,

નોકર—(બાદ તલાશ કરનેકે) હમ નહીં જાનત હેં, ઉગાલ-દાન કા હોત હે.

અમીર—(ઇશારેસે) અરે! વોહ સામને જો બાસન રખ્ખા હે, ઉઠા લાવ. નોકર ઉગાલ-દાનકે પાસ જાકર લોટ આયા.

અમીર—અરે, ઉઠાકર કયું નહીં લાયા ?

નોકર—હમ નહીં લાત હેં. કાકે વામેં તો કાહુ સાહેબને થુકો હે !

નુજુમકા ફાયેદા—૪૩.

મર્દ—ઉસ નુજુમીને તુમ્હારા હાથ દેખકર કયા નતીજા બતલાયા ?

ઔરત—ઉસને કહા, કે આજ-કલ તુમ્હારે શૌહરકો કુછ ફીકર રેહતી હે. ઔર થોડાસા નુકસાન હોને-વાલા હે,

મર્દ—કુછ કયા! યહાં તો બહોત ફીકર,ઔર બડા નુકસાન હો-ગયા !

ઔરત-કયા ?

મર્દ-નુજુમી સાહેબને જાતે જાતે મેરે મની-બેગ (પયસેકી થેલી) પરહી નઝરે ઇનાયત કી, ઔર ચલ દીયે !

ખુશ નવીશી—૪૪.

એક શખસ એક મુનશીકે પાસ ગયા, ઔર કેહને લગા, કે મુઝે એક દાઅવતકા રૂકઆ લીખ-દો, મુનશીને કહા, મેરે

પાઉંમેં દરદ હે. ઉસ આદમીને કહા, યે બહાના કયું કરતે હો ? પાઉંકે દરદસે ઓર ખતસે કયા નિસબત ? મુનશીને જવાબ દીયા, ભાઇ ! જીસ ખતકો મેં લીખતા હું, તો વોહ કીસીસે પરહા-હી નહીં જાતા હે. ઓર ઉસકે પરહનેકે લીયે મેં-હી બુલાયા જાતા હું !

ઇમતિ-હાન—૪૫.

ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબ (જો એક છોટે બચ્ચોંકી કલાસમેં ઇમતિ-હાન લે રહે થે.) (એક છોટે બચ્ચેસે,) પાંચ ઓર ચાર, કીતને હોતે હેં ? (લડકા થોડી દેર ઇધર-ઉધર દેખકર ચુપ હો-રહા, ફીર ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબને પુછા.) દેખો અગર મેં તુમકો પાંચ પયસે એક મરતબે દું, ઓર ચાર પયસે દુસરી મરતબે દું, તો તુમહારે પાસ કીતને પયસે હોંગે ? લડકા જલદીસે બોલા. દસ હોંગે.

ઇન્સ્પેક્ટર—દસ પયસે હોંગે ?

લડકા,જી હાં, એક પયસા મેરે પાસ પેહલેસે હે, જો આજ અબ્બાને દીયા થા.

જંગલી અફ્ગાની—૪૬.

એક અફ્ગાની ઓજડ (જંગલી) ઓર એક શખ્સસે તકરાર હુઇ, અફ્ગાનીને ઘરમેં ઘુસકર યહાં તક ઉસકો મારા, કે

સબ ભાગ ગયે, જબ ઘરમેં કોઇ ન-રહા, તો અફ્ઘાનીને તલાશી શુરૂ કી. અક્સર ચીઝોંકો ખરાબ કીયા, ઔર ખાનેકી ચીઝોંકો ખાયા, એક જાનીમ ચુલ્હે પર કડહી પક રહી થી, હાંડી ખોલકર દેખા, તો દીલમેં કહા, કે ચુલ્હે પર ચડહી હોનેસે, તો માઅલુમ હોતા હે, કે કુછ ખાનેકી શય હે. મગર સુરત ઇસકી ઇનસાની ગીલાઝતકે જયસી હે. ઈસ વાસતે ઉસકો હાથસે ન-છુઆ. એક લકડી છોટીસી લેકર ચખા, તો મઝા માઅલુમ હુવા, તમાશ-બીનોંમેંસે એકને કહા. ખાન ! યે કયા ખાતા હે ? યે તો ગલીઝ હે. ખાનને જવાબ દીયા. જભી તો લકડીસે ખાતા હે !

એક ટાંગકા મુર્ગ—૪૭.

એક અમીરને અપને નોકરસે કહા, કે મુર્ગકા સાલન પકાકર લા, ઉસને જબ મુર્ગ પકાકર તૈયાર કીયા, તો ઝટ પેહલે આપને એક ટાંગ નોશે-જાન કી. જબ અમીરકે સામને લાયા, તબ અમીરને કહા, કે અબે એક ટાંગ કયા હુઇ ? નોકરને કહા, કે હુઝુર, મુર્ગહી એક ટાંગકા થા, ફરમાયા, અય બે-વકુફ ? કભી એક ટાંગકા-ભી મુર્ગ હોતા હે ? નોકરને જવાબ દીયા, કે જી હુઝુર, હાં, યે મુર્ગ સીર્ફ એકહી ટાંગકા થા, પસ આખીરકો અમીર સાહેબ

ચુપ ચાપહી હો-રહે, હરબે ઇ-તેફાક, એક રોજ અમીર સાહેબ ઘોડે પર સવાર હોકર ચલે જાતે થે. ઓર નોકરભી હમરાહ થા, એક મુગ કહીં બાઝુમેં સર દાબે એક ટાંગસે ખડા થા, નોકરને કહા, જી હુઝુર, લીજીયે. આપ તો ફરમાતે થે, કે મુર્ગ એક ટાંગકા હોતાહી નહીં ? અમીરને દસ્તક (તાલી) દેકર ઉસ મુર્ગકો હરકત કીયા, તો દુસરી ટાંગ નીકાલ કર ખડા હો-ગયા. તો અમીરને કહા, કે અય બે-વકુફ દેખ, દો ટાંગેં હેં યા નહીં ? નોકરને કહા, કે જી હાં, હુઝુર, ઇસી તરેહ, આપ અગર ઉસ મુર્ગકોભી દસ્તક દેકર હરકત કરતે, તો કયા ઉસકી દો ટાંગેં ન હો-જાતીં ? આખીરકો નોકર કાયેલ ન-હુવા.

પચહા કુનંહાકા સુબુત—૪૯.

એક મન-તકી સાહેબ, કેહતે ફીરતે થે, કે હમકો કોઇ પચહા કુનંહા સાબીબત કર દીખાયે, હરચંદ ઉલમાને દલાયેલે અકલી, વ નકલીસે ઉનકો સમઝાયા, મગર વોહ કાયેલ ન-હુવા. ઇસપર એક ઝરીફને આઝાયે મખસુસકે જાનીબ ઇશારા કરકે દીખાયા, કે યે તુમ્હારા, ઓર તુમ્હારે બાપકા સબકા પચહા કુનંહા હે બિચારા મન-તકી સાહેબ, શરમીંદા હો-ગયા.

બાવીંદકી શિકાયત—૪૯.

કોઈ શખ્સને અપની બીબીસે નારાઝ હોકર, ઉસકે ગાલ–પર થપ્પડ મારી, વોહ ઔરતને જાકર, અપને બાપસે શીકાયત કી, બાપકો બહોત ગુસ્સા આયા, ઓર સોચને લગા, કે કીસ તરેહ દામાદસે બદલા લે. આખીર સોચતે સોચતે એક બાત જહનમેં આઈ, અપની બેટીસે કહા, કે ઉસને તેરે કીસ ગાલ પર થપ્પડ મારી? ઉસને બતા દીયા. ઉસપર બાપને દુસરે ગાલ પર, જોરસે એક થપ્પડ રસીદ કી. ઓર કહા, કે જા ઉસ બદ–જાતસે કેહ દેના, કે તુને મેરી બેટીકો થપ્પડ મારા, તો મેંનેભી તેરી બીબીકો મારકર બદલા લે–લીયા.

મુફતકા ખાના—૫૦

એક મુસાફીર—(કોન્સ્ટેબલસે) ભાઇ સાહેબ, કયા આપ મુઝે અયસે હોટલકા પતા બતા સકતે હેં, કે જહાં મુફતકી ખુરાક મીલે, ઓર રેહનાભી હો–સકે ?

કોન્સ્ટેબલ—(મુસકુરા કર) હાં, અયસા હોટલ તો મોજુદ હે, લેકીન આપ વહાં રેહ નહીં સકતે. કયુંકે આપને કુછ બીગાડા નહીં હે. (કોન્સ્ટેબલકી મુરાદ હવાલાત–સે થી.)

જ્યુરીકા ઈંતેખાબ—૫૧.

અદાલતે આલીયામેં જડજકે સામને એક મુકદ્દમા પેશ થા. ઓર કર રહા થા, બહોતસે અહુલે જ્યુરીકે ઈંતેખાબ નામંઝુર કીયા ગયા. લેકીન આખોર યે સીલસીલા કહાં તક ચલ સકતા થા. અંજામ-કાર જ્યુરી મુકમ્મીલ હો-ગઈ. ઉસ વક્ત મુલઝીમને અપને વકીલને કાનકે કરીબ, મોંહ કરકે આહીસ્તગી-સે કહા, અબ મેરે ખ્યાલમેં જ્યુરી તો ઠીક હો-ગઈ હે, લેકીન બેહતર હો કે આપ જડજ-કોભી ચેલેંજ કરેં, ક્યુંકે ઈસસે પેહલે ઇસને કઈ બાર મુઝે સઝા દી-હે. ઓર મુઝે ખ્યાલ પયદા હોતા હે, કે કહીં ઇસકો મુઝસે દીલી બુગઝ પયદા ન હો-ગયા હો !

રોઝેકા સવાબ—૫૨.

એક મોલવી સાહેબને એક મીરાસીસે કહા, કે જો શખ્સ, એક રોઝા રખતા હે, ઉસકો બેહીશ્તે બરીંમેં ઇતના બડા આલીશાન, મેહેલ રેહનેકો મીલતા હે, કે જીસકા અરઝ, વ તુલ કોસોં હોતા હે, મીરાસીને-ભી દુસરે રોજ રોઝા રખ્ખા, મગર દો પહેરકી ગરમીને ઉસે બહોત તંગ કર દીયા. ઉસને પાની પી લીયા. ઓર મોલવી સાહેબસે જાકર કેહને લગા, કે સાહેબ, જબ દીન ભર રોઝા રખનેકે લીયે

આલીશાન મેહેલ મીલતા હે, તો આધે દીનકે રોઝેકે લીયે ઝુંપડા તો મીલહી જાયેગા !

હલવાઈકી દુકાન પર નાનીકી ફાતેહા—૫૩.

દો હરામ-ઝાદોંને મનસુબા કીયા, કે આજ મીઠાઈ મુફ્ત ખાના ચાહીયે. અવ્વલ એક શખ્સને હલવાઈકી દુકાન-પર જાકર એક રૂપીયેકી શીરીની લેકર વહીં ખાના શુરૂ કીયા, હલવાઈને યે જાના, કે ખાનેકે બાદ રૂપીયા દે-દેગા. ઇતનેમેં દુસરેને આકર કહા. કે એક રૂપીયેકી મીઠાઈ દેદે. હલવાઇને તોલ દી, તો વોહ લેકર જાને લગા, હલવાઈ બોલા, કીમત તો દેતે જાઓ, ઉસને કહા, મેંને રૂપીયા પેહલેહી દે-દીયા, દુસરા કહાંસે લાઉં ? હલવાઇ બોલા, તુને મુજકો દામ નહીં દીયે, યે ભલા આદમી જો મીઠાઇ ખાતા હે, ઈસકી ગવાહી દેગા. તબ વોહ હરામ-ઝાદા કેહને લગા, કે અરે હલવાઇ! તુ બડા હરામ-ઝાદા હે. જબ ઈસકા-હી દીયા હુવા ભુલ ગયા, તો મેરા દીયાભી ભુલ જાયે, તો મેં કયા કરૂં ? ઇસસે બેહતર હે, કે મેંભી જાતા હું. યે કેહકર દોનોં ચલે ગયે.

ખાબકી તાબીર—૫૪.

એક ફકીર, કીસી અમીરકે પાસ ગયા. ઓર કહા, તુમ્હારે બાપને ખાબમેં મુઝસે કહા, કે મેરે લડકેકે પાસ

જાઓ ઓર કહો, કે સો રૂપીયે તુમકો દેદે. અમીર બોલા આજ રાતકો મેંભી પુછ લું. દુસરે રોજ ફકીરસે કહા, કે મુઝસે યે ઈરશાદ હુવા, કે ફકીરકો જુતે મારકર નીકલવા દો. ફકીર બોલા, કે આપ તાઅમીલ કીજીયે, મગર આપકા બાપ બડા જુટા હે. કયુંકે મુઝસે કુછ કહા, ઓર આપસે કુછ!

પકકા નમાઝી—૫૫.

એક શખ્સ બાઝારસે એક કુલીયામેં તેલ ખરીદે હુયે ચલા આતા થા. ઇતનેમેં મગરેબકી અજાન હુઇ, ઓર મસજીદભી નઝર આઇ. ઉસને કુલીયા તેલકી ફસીલ પર રખદી, ઓર જમાઅતમેં શરીકે નમાઝ હો-ગયા. મગર ખ્યાલ કુલીયાકી તરફ થા, કે કુત્તા, બિલ્લી, યા કોઇ આદમી, ન લે-જાવે. ઇતનેમેં ઇમામને બડી બડી સુરતેં શુરૂ કરદીં. આખીરકો તંગ હોકર, ઉસને નિયત તોડકર કુલીયા ફસીલસે ઉઠા લી. ઓર મોંહ કે સામને રખકે ફીર નમાઝમેં શરીક હો-ગયા. ઓર દીલમેં ઈમામસે મુખાતીબ હોકર કેહને લગા, કે લે અબ તુઝેભી કસમ હે, જો આજહી સારા કુરઆને શરીફ ખતમ ન કરદે. મેંનેભી કુલીયા સામને રખલી હે.

હીંદુકા ચાકા—૫૬.

એક મુસલમાન, ભુકા ચલા જાતા થા, ઉસને દેખા, કે એક બરહમન રોટી પકા-કર દીલમેં સોચ-કર એક બારગી

ઉસકે ચૌકેમેં ચલા ગયા, કે જરાસી આગ ચીલમકે લીયે દેદો. બરહમન રોટી છોડકે ઉઠ ખડા હુવા, ઓર રોટીયાં મીર્યાં–કે હાથ લગીં. દુસરે રોજભી વોહી બરહમન રોટી પકા રહા થા. મુસલમાનને જાકર ઉસકે કદમોં પર સર રખદીયા. કે કલકા કુસુર, મેરા મોઆફ કર દીજીયે, કયુંકે મેં ના–વાકીફ થા. બરહમન ફીર રોટી છોડ ભાગા. તીસરે રોજ બરહમન ને ખાન સાહેબકો, દુરહીસે આતે હુયે દેખકર કહા, કે અય ખાન સાહેબ, અલાહીદા બયેઠ જાઇયે, મેં આપકો રોટી દેતા હું. ચુનાંચે મુસલમાનને ખાના ખાયા, ઓર જબ ખા–ચુકા, તો એક ટુકડા ચુલહેકે પાસ ફેંક દીયા, કે જરા ઇસકો અછી તરેહ સેંક દીજીયે, ઓર ફીર મઝેસે સબ રોટીયાં ચખખીં!

પેહલેસે બટાવ કાટ લીયા—૫૭.

એક શોહદા ચલા જાતા થા, ઉસને દીલમેં નિયત કી, કે અગર રાહમેંસે એક રૂપીઆ મીલજાવે, તો ચોથાઇ અલ્લાહ કે નામ પર ખયરાત કરૂંગા, ઇત્તેફાકન રૂપીયા મીલ ગયા, તો સર્રાફકો દીખલાયા, ઉસને કહા, કે રૂપીયા ખોટા હે, બારા આનેકા હે, શોહદા કેહને લગા, વાહ અલ્લાહ મીયાં! તુને રૂપીયા તો દીયા, લેકીન ચાર આને પેહલેસે કાટ લીયે.

હવાઈ તોપ—૫૮.

એક મેહફીલમેં ચંદ અહબાબ બયઠે થે. એકને બડાઇ સે કહા, કે હમારે દાદાકા ઇસ કદર બડા તવેલા થા, કે જીસકા તુલ મશરેકસે મગરેબ તક થા. દુસરેને કહા, કે હમારે પર દાદાકે પાસ એક ઇતના બડા નેઝા થા, કે ઉસસે બાદલોંકો માર કર મેંહ બરસા લીયા કરતે થે. પેહલે શખ્સને પુછા, કે ઇસ કદર બડા નેઝા કહાં રખ્ખા જાતા હોગા ! ઉસને જવાબ દીયા, કે વોહ આપકે દાદાકે તવેલેમેં. તીસરે સાહેબ બોલે, કે હમારે ઘરમેં એક બકરી થી, વોહ દસ સેર દુધ રોજ દેતી થી. અબ વોહ મર ગઇ હે, મગર ઉસ કે થનકો છતમેં લટકા દીયા હે. દો તીન સેર દુધ અબભી ઉસમેંસે દોહ લેતા હું. ચોથે સાહેબ ફરમાને લગે, કે હમારે ઘરમેં એક હડકા દરખ્ત થા, જીસકા ફુલ સુંઘનેસે દસ્ત જારી હો-જાતે થે. પાંચવેં સાહેબને જવાબ દીયા. કે હમારે બાપને અપની હયાતીમેં હડકી લકડીકા એક ઢોલ બનવા રખ્ખા થા, જબ ઉસકો બજાતે થે, તો જીસ કદર લોગ, ઉસકી આવાઝ સુનતે થે, સબકો બે-શુમાર દસ્ત જારી હો-જાતે થે!

નીમ હકીમ—૫૯.

એક નીમ હકીમને કીસી અમીરકા ઇલાજ કીયા, ઓર ના-તજરૂબા કારીસે અમીર મર ગયા. ઉસકે મુસાહીબોં-ને

જાન લીયા, કે હકીમકી કમ અકલી, બે-વકુફી ઓર ગફલતસે ઉસકી મૌત હુઇ. ઉસકી સજા ઉન્હોંને યે તજવીજ કી, કે અમીરકા જનાઝા મકબરે તક હકીમ લે-જાવે. હકીમ આંગસે ફરબા થા, ઉસને હરચંદ ઉજર કીયા, મગર કીસીને ઉસકી ન-સુની, નાચાર જીસ તરેહ બના ઉસ તરેહ જનાઝા કંધે પર રખ-કર ઓરોંકે હમરાહ, મકબરે તક પહોંચા દીયા. જબ કીસી અમીરકે ઇલાજકો વોહ જાતા થા, તો પેશ-તરસે ઇકરાર લેતા થા, કે અગર આપ મર જાઇંગે, તો મેં તો આપકે જનાઝેકો મકબરે તક ન લે જાઉંગા !

અફયુનકી બહાર—૬૦.

એક અફયુની સફરકે ઇરાદેસે ઘરસે નીકલ-કર, ચંદ કોસકે ફાસીલે પર; દો પહેરકો નશા- પાની કરકે સો રહા. થોડા દીન રહા, તબ ચલનેકા ઇરાદા કીયા, મગર વતનકી તરફ ચલા, ઓર અપનેહી શેહરમેં પહોંચા, લોગોંસે શેહરકા નામ પુછા, તો વોહી નામ બતલાયા. કેહને લગા, હમારા શેહરભી ઈસી નામકા થા. ફીર યેહ પુછા, કે યહાં કોઈ અફયુની હે, કે જહાં ઠેહરનેકા આરામ મીલે? લોગોંને બતા દીયા. નામ ઓર મોહલ્લેકા પતા સુનકર, બહોત ખુશ હુવા, કે વાહ! બિલકુલ મેરેહી મુતાબીક હે. શામકો દરવાઝે પર જાકર આવાઝ દી, કે હમ મુસાફીર હેં, ઓર ઠેહરના ચાહતે

હેં. બાંદી નીકલ આઇ, ઔર કહા, કે અરે મુસાફીર, સાહેબે-ખાના, આજહી સફરકો ગયે હેં, આપ ઠેરીયે ! જીમેં કહા, કે કયા ઈ-તેફાક હે, કે ચેભી મેરી તરેહ, આજહી સફરકો નીકલા, જબ ચિરાગ જલાયા ગયા, તો ઉજાલેમેં બાંદીને અપને માલીકકો પેહછાન કર, બીબીકો કહા, કે કોઇ મુસાફીર નહીં હે, બલકે ખુદ મીયાં હેં, બીબીકો તાઅજ્જુબ હુવા આકર કીવાડોંકી દરારસે પેહછાન કર, એક ઘુંસા મીયાંકો મારા, ઔર કેહને લગી, કે ભડવે તુતો મુસાફેરતકો નીકલા થા ? અફયુનીને અપની બીબીકો પેહછાન કર કેહને લગા, કે બીબી, અગર તુમ ઐસી તરેહ, મેરે સાથ સાથ ફીરોગી, તો મુઝસે મુસાફેરત હો-ચુકી !

બચ્ચેકો સમઝાનેકી હિકમત—૧૧.

એક શખ્સ, બાહેરસે ઘરમેં આયા, તો દેખાકે એક લડકા શીરખાર રો રહા હે. ઔર માં, ઉસકી ચુપ કરતી હે. મેગર વોહ ચુપ નહીં હોતા, આપનેભી લરેહ તરેહસે ચુપ કરના ચાહા, ઔર આખીરકો ચીલ્લા કર બોલા, કે અચ્છા, તુ ચુપ નહીં હોગા, તો તેરી માંકા સબ દુધ મેં પી-લુંગા, ફીર તુ કયા પીયેગા !

બીમારકી અયાદત—૬૨.

એક બેહરા શખ્સ, એક બીમારકી અયાદતકો ચલા, ઓર રાહમેં મનસુબા કીયા, કે જબ ઉસકે સીરહાને બયઠુંગા. તો પુછુંગા, કે હાલ કયસા હે? વોહ કહેગા, કે શુક્ર હે, ફીર મેં પુછુંગા, કે ગીજા કયા ખાતે હો? તો કહેગા, કે આશે જવ. ફીર પુછુંગા, કે કોનસે હકીમકા ઈલાજ કરતે હો, તો કહેગા, કે પુલાન. જબ બીમારકે પાસ પહોંચા, તો ઈ-તેફાકન, ઉસ રોજ બીમારકી તબીયત નિહાયત અલીલ થી. બેહરેને પુછા, કે હાલ કયસા હે! ઉસને કહા મરતા હું. બેહરેને કહા, અલ-હમદો લિલ્લાહ! ફીર પુછા, કયા ખાતે હો? કહા કે ઝેહર, કહા, નોશો-જાન હોજીયો. ફીર પુછા, હકીમ કોન હે? કહા ઇઝરાઇલ, કહા, ઉસકા આના મુબારક હો!

દુધમેં પાની ન મીલાના—૬૩.

એક અફયુની, નશેકી હાલતમેં રાતકો દુધ ખરીદને એક અહીરકે ઘર ગયા, અહીરનીને કહા, ખડે રહો, મેં દુધ દોહકર દેતી હું. યે કેહકર વોહ ભુલ ગઇ, ઓર દરવાઝેકી ટટ્ટી લગાકર સો રહી. ઓર મીયાં અફયુની વહીં ખડે રહે. રાતકો કોઇ ગાડી નીકલી, તો પોઇંસ પોઇસકી આવાઝ સુનકર, યે હટકર દરવાઝેકી ટટ્ટીસે લગ-કર ખડે હો-ગયે.

આધી રાતકો અહીરની ઉઠકર દરવાઝેકે કરીબ પેશાબ કરને લગી, ઉસકે પેશાબકી આવાઝ સુનકર, અફ્ઝુની સાહેબ, ફરમાને લગે, કે અરે કમ-બખ્ત, ખુદાકે લીયે મેરે દુધમેં પાની ન મીલાના. યે સુનકર ઉસને ટટ્ટી જો સરકાઈ, તો હઝરત ગીર પડે. કેહને લગે, કે અબે ગાડી-વાલે મેં તો, અલગ હટ ગયા થા, યહાંભી તુને ધક્કા દેકર ગીરાહી દીયા !

મુબારક ખાબ—૬૪.

તીન શખ્સ સફરમેં થે, એક મુસલમાન, દુસરા યહુદી તીસરા ઈસાઇ. તીનોં સરાયેમેં ઠેહરે. વહાં કીસી સખી મર્દને અઝ રાહે મેહમાન નવાઝી ઉન તીનોંકે વાસ્તે ખાના ભેજા. ચુંકે યહુદી, ઓર ઇસાઇ-કો ભુખ નથી, ઇસલીયે ખાના સુબોહકો ખાનેકા મુલતવી રખ્ખા ગયા. ઓર યે મુકરર ઠેહરા, કે આજ રાતકો તીનોંમેંસે જો સબસે અછછા ખાબ દેખે, વોહી ખાના ખા-લેવે. મુસલમાન રોઝદાર, ઓર ભુકા થા, રાતકો ઉઠકર સબ ખાના ખા-લીયા. સુબ્હોકો યહુદીને કહા, કે રાતકો મેંને નીહાયત મુબારક ખાબ દેખા, કે કોહે તુર પર મેં ગયા, ઓર વહાં હઝરત મુસાકા ખુદાસે હમ-કલામ હોના મેંને દેખા. ઇસાઇ બોલા, મેંને ઓરભી અજીબ, ઓર મુબારક ખાબ દેખા હે, કે ચરખે ચહારૂમ પર પહોંચા, ઓર હઝરત ઇસાકા દીદાર, મુઝે નસીબ હુવા,

ફીર મુસલમાનસે પુછા, કે તુનેભી કોઇ ખાબ દેખા હે, યા નહીં? વોહ બોલા, મેં કયા બ્યાન કરૂં, મેંને તો નીહાયત બુરા ઓર ના મુબારક ખાબ દેખા, કે દો ફરીશ્તે આસમાનસે આયે, ઓર મુજકો બે-તહાશા મારના શુરૂ કીયા. હરચંદ મેં રોતા થા, લેકીન કુછ નહીં માને, નાચાર હોકર મેંને પુછા, કે કયું મારતે હો, મેરા કયા કુસુર હે? તો મુજસે કેહને લગે, કે યે જો ખાના રખખા હે, તુ સબ ખાલે. તબ તો છોડ દેંગે. વર ન મારતે મારતે માર ડાલેંગે. આખીર નાચાર હોકે જાનકે ખૌફસે મેંને ખાના ખા-લીયા. વોહ દોનોં બોલે, કે તુને હમકો કયું નહીં પુકારા? મુસલમાન બોલા, કે મેંને બહોત આવાઝે દીં, લેકીન એક કોહે તુર પર થા, ઓર દુસરા ચોથે અસમાન પર થા, ઇસલીયે મેરી આવાઝ, તુમને સુની નહીં. ઓર મુજકો અકેલે ખાના પડા!

આફાકી ફેરમાં બરદારી—૬૫.

એક અમીરકા નોકર કામમેં બહોત સુસ્ત થા, એક દીન ઉસસે અમીરને ખફા હોકર ફરમાયા, કે તુ જીસ કામકો ભેજા જાતા હે, તો સારા દીન ઉસીમેં લગા દેતા હે. નોકરકી ખુબી યે હે, કે અગર એક કામકો ભેજા જાયે, તો ઉસકે સીવાયે ઓર ચંદ કામ કર લાવે. ઇત્તેફાકન એક રોજ અમીર સાહેબ બીમાર હુયે, તો નોકરકો ભેજા, કે તબીબકો બુલા

લાવે, નોકર ગયા, ઓર થોડી દેર બાદ, ચંદ શખ્સ હમરાહ લેકર હાઝીર હુવા. માલીકને પુછા, કે યે લોગ કોન હેં? તો કેહને લગા, જનાબ ઉસ રોજકી આપકી નસીહત મુઝે યાદ હે. આપકે ઈલાજકે લીયે તબીબ લાયા હું. અગર સેહ-હત હો-જાવે, તો ગાને વાલે બઝમે અશરતકે લીયે હાઝીર હેં. અગર ખુદા ન ખાસતા આપ મરજાયેં, તો ગસ્સાલ, ઓર કફન-દોજ, ઓર નોહાગર, ઓર નમાઝ પરહાને-વાલા, ઓર ગોર-કન, યે સબ શખ્સ હાઝીર હેં.

બગેર કિરાયેકા મકાન—૬૬.

કીસી રંડીકે ઇઝાર બંદમેં કુંજી લટકતી થી, વોહ દેખકર એક ઝરીફ બોલા, કે ઇસ મકાનકા કયા કિરાયા લોગી, કે જીસકી યે કુંજી હે? રંડી બોલી, નવ મહીને પેહલે રહા થા, તબ કયા કિરાયા દીયા થા, કે અબ દેગા!

દરીયાકી મૌજેં—૬૭.

એક અફ્યુનીકો પીનકકી હાલતમેં યે ખ્યાલ આયા, કે એક દરીયા જોશ પર ચઢા હે. ઈસલીયે આપ ઉંચી જગા જા બયઠા. ફીર ખ્યાલ આયા, કે વોહ દરીયા યહાંભી આ ચઢા. આખીરકો તેરનેકી ઠેહરાઇ, ઓર કોઠેસે નીચે

ગીરકર, "બેડા પાર હે, બેડા પાર હે," કેહને લગા. નોકરને હાથ દેકર ઉઠાયા, તો આપ કયા ફરમાતે હેં, કે અબ તો મેરે પાઉં તેહકો લગ ગયે, અબ મુજકો કયા પકડતા હે.

નજરાના—૬૮.

એક અમીર, એક મસખરે ફકીરકી હાઝીર જવાબીસે બહોત લા-જવાબ હો-ગયા થા. એક રોજ ફકીર કીસી જગા પા-ખાના ફીર રહા થા, ઓર અમીરભી ઉધરસે નીકલા, ફકીરકો દેખકર, દો રૂપીયે રૂમાલમેં રખકર ફકીરકે રૂબરૂ બ-તઓર નજર પેશ કરદીયે. ફકીર મસખરેને ઉઠા લીયે. ઓર એક ઢેલેસે ઇસતીનજા પાક કરકે વોહ ઢેલા રૂમાલમેં રખ દીયા. ઓર કહા, કે ફકીરકે પાસસે ખાલી હાથ ન-જાઇયે. તબરરૂક લેતે જાઇયે!

ઔરતકી મોહબ્બત—૬૯.

એક ઔરતકા ખાવીંદ નીહાયત બીમાર થા, ઓર તબીબોંને ઉસકે લીયે જવાબ દીયા થા, કે ઇસકા જીના દુશવાર હે. ઇસલીયે ઓરતકા દીલ બહોત પરેશાન ઓર ગમગીન થા, ઓર અયસી મુસીબતમેં ઉસ બિચારી, ઓર ગમ-ઝદીકો કીસી ચીઝસે તસલ્લી ન-હુઇ. ઓર દીલમેં યે ખ્યાલ આયા, કે શોહરકે બદલે મલેકત મોત ઉસકી જાન લેવે

તો બેહતર આખીરકો નીહાયત બે-કરાર હોકર, આજીઝીસે દુઆ કરકે, મલેકલ મૌતકો બુલાને લગી. તો મલેકલ મોત, એક હયબતનાક સુરત ઔર ડરાવની સુરત બનાકર, ઉસકે સામને હાઝીર હુયે. જીનકો વોહ ઔરત દેખકર બહોત ડરી ઔર નીહાયત આજીઝીસે કેહને લગી, કે હઝરત! ગલતી ન કીજીયે. વો શખ્સ, કે જીસકે લીયે આપ યહાં તશરીફ લાયે હેં, વોહ સામને તશરીફ રખતે હેં, ઉનકી જાન કબ્ઝ કીજીયે!

દુઆકા અસર—૭૦.

એક સાહેબ, કભી ઘરસે બાહેર ન નીકલે થે. ઇ-તે-ફાકન, પયદલ સફરકો નીકલે. રાસ્તેમેં બયઠે હુયે કમાલ આજીઝી ઔર ઇનકિસારીસે દુઆ માંગ રહે થે. કે અય મંઝીલ-રસાને હર માદગાં! ઇસ વક્ત અપની રહમતસે કોઇ સવારી ભેજ-દે. તાકે એડીયાં ઘસનેસે નજાત પાઉં. નાગાહ સામનેસે એક સવાર નમુદાર હુવા, ઔર ઉસી જગા આ ખડા હુવા. હુસએ ઇ-તેફાક ઉસી વક્ત ઘોડીને બચ્ચા જના, સવારને ઉનસે કહા, કે બચ્ચેકો ઉઠાકર થોડી દુર પહોંચા દો. ઉસને ઉજર કીયા, તો સવારને એક કોડા મારા. મ-જબુર હોકર બચ્ચેકો ઉઠાકર લે-ચલે. ઔર નીચી ગરદનસે સરકો ઘુમાકર આસમાનકી તરફ કુન આંખોંસે દેખકર ફ-રમાને લગે. વાહરે ખુદા! તેરી ઇસ ઉલટી સમઝકે સદકે!

કભી ઝુટ ન બોલના—૭૧.

એક ખીદમત-ગારકો એક અમીરને ઈસ શર્ત પર નોકર રખ્ખા, કે કભી ઝુટ ન બોલે, ખીદમત-ગારકો અપની ઉમરમેં તીન મરતબે ઝુટ બોલનેકી ઇજાઝત લેકર, નોકર રખ્ખા થોડી મુદ્દત બાદ, ઉસકો અમીરને કુછ જરો માલ દીયા. ઓર વતનકો ભેજા. ઓર કહા, કે યે હમારે મકાન પર દેના. ઓર મકાનસે ખબર ખેરીયતકી લાના. ઓર હમારા એક કુત્તા એક ઉંટ, ઘરમેં હે, ઉસેભી દેખતે આના. ખીદમત-ગાર ઉનકે મકાન પર ગયા. ઓર રોકર જરો માલ દેને લગા. લોગોંને રોનેકા સબબ પુછા, તો કહા, કે મીયાંને ઇંતેકાલ કીયા હે. બાદ ખતમે ફાતેહા-ખાનીકે ખીદમત-ગાર મીયાંકે પાસ વાપીસ આયા, મીયાંને કહા, હમારા કુત્તા અછછા હે? જવાબ દીયા, કે મર ગયા. પુછા કે કીસ તરેહ? કહા, કે ઉંટકી હડકી ખા-ગયા થા, ઓર વોહ હલકમેં અટક ગઇ થી. ઉસ તકલીફમેં વોહ મર ગયા. પુછા કે, ઉંટ કીસ તરેહ મર ગયા? કહા કે, આપકી વાલીદાકે મકરેબકી ઈંટે લે-જાતે ગીર પડા થા, ઇસસે ઉસકા કુલા ઉતર ગયા, ઓર ઉસ સદમેસે મર ગયા. પુછા કે, વાલીદાને કીસ બીમારીમેં ઇંતેકાલ કીયા? જવાબ દીયા, કે પોતેકે ગમમેં. અમીર બોલા, હય! હય! લડકાભી મર ગયા! ખીદમત-ગાર બોલા, કહીં બે માં, ઓર બે-દુધકે બચ્ચા જીતા હે! અમીરને કહા, કે અફસોસ!

ફુલ ઘરવાલોંને વફાત પાઇ. અબ દુન્યા હેચ હે, ઈસી સઇમેસે કપડે ફાડકર, ઓર કફની ગલેમેં ડાલકર, ઘરકી તરફ રાહી હુયે. ખીદમત-ગારને પેશતરસે ઉનકો મકાન પર જાકર ઘર વાલોંસે કહા, કે મીયાં તો ભુત બન ગયે હેં, મીયાંકો આતે હુયે દેખકર, સબ ઔરતેં આગ ધકા-કર કોઠે પર આઈ. ઓર હુઆયેં પરહ-કર, સબને ઇંગારે ફેંકને શુરૂ કીયે. મીયાંને ઉનકો બહોત કુછ સમઝાયા, મગર કીસીને હરગીઝ નહીં માના. આખીર તંગ આકર કીસી તરફકો ચલે ગયે. ઓર નોકર અપની ચાલાકીસે માલીક બન ગયા.

ટેક્ષકી મોઆફી—૭૨.

એક શખ્સને એક ઝરીફસે પુછા, કે જો લોગ રૂશવતકે જરીયેસે હજારોં ઓર લાખોંકી કમાઇ કરતે હેં. વોહ કયું ટેક્ષસે મહફુઝ હેં ? ઝરીફને જવાબ દીયા, કે રૂશવત પસંદ નસીબોંકે બડે જોર આવર હેં. યહાંભી કોઈ નહીં પુછતા, ઓર વહાંભી નહીં પુછતા ! દેખો, કે સરકારને સબ પર ટેક્ષ લગાયા હે, મગર ઉનકી ઇસ આમદની પર નહીં લગાયા હે. જો ઉન્હેં રૂશવતકે જરીયેસે મીલતા હે !

કયું સમઝે ?—૭૩.

એક કાબલી મોલવી સાહેબકો ઇલ્મ નથા, અલબત્તા ચંદ બાતેં સુની સુનાઇ યાદ થીં. વાઅઝ કરનેકે ઇરાદેસે એક મસજીદમેં બર સરે મોંબર બયેઠ ગયે. દો તીન બાતેં બ્યાન કરકે ફરમાયા, કે સમઝે ? સામઇનને જવાબ દીયા, કે આપ ફરમાયે જાઇયે. આપ ફોરન યે ફરમાતે હુયે મીંબર પરસે ઉતર આયે, કે જબ સમઝ ચુકે, તો ફીર સમઝાના કયા ઝુરૂર હે. દુસરે રોજ ફીર ઉનકા વાઅઝ હુવા, ઈસી તરેહ દો ચાર બાતેં સમઝાનેકે બાદ ફરમાયા, કે સમઝે ? બાઝોંને ઇકરાર કીયા, ઓર બાઝોંને ઈનકાર કીયા. તો આપ યે ફરમાતે હુયે મીંબર પરસે ઉતર આયે, કે જો સાહેબ સમઝ ચુકે હેં, વોહ નહીં સમઝને-વાલે સાહેબોંકો સમઝા દેં, ફીર તીસરે રોજ હસ્બે માઅમુલ મજલીસે વાઅઝ શુરૂ હુઇ, મોલવી સાહેબને દો ચાર બાતેં સમઝા કર ફરમાયા, કે સમઝે ? લોગોંને પેહલેસે મશવેરત કરલી થી, ઇસલીયે એક ઝબાન હોકર બોલે, કે નહીં સમઝે. મોલવી સાહેબ અગરચે બે-ઈલ્મ થે. મગર બડે ચાલાક ઓર હાઝીર જવાબ થે, ફોરન યે ફરમાતે હુયે મીંબરસે ઉતર આયે, કે જબ લોગ અયસે કમ સમઝ હેં, કે બા-વજુદ સમઝાનેકે નહીં સમઝતે હેં, તો અયસોંકો સમઝાનેકી કોશીશ કરના બે-ફાયેદા હે. યે કેહ કર ચલ દીયે !

રહમ દીલી—૭૪.

એક સાલ સખ્ત સરદીકી મોસીમમેં એક રહમ-દીલ જાટને એક સાંપકો દેખા, કે મારે સરદીકે અકડ ગયા થા, એક બાગકી ટટ્ટીકે નીચે પડા હુવા દેખા, ઓર ઉસકી બેચારગી પર રહમ કરકે, ઉસે ખાકસે ઉઠાકે છાતીસે લગાયા. સાંપને ગરમીસે જાન તાજા પાઇ. પર તાકત પાતેહી સબસે પેહલે ઉસી જાટ પર, કે જીસને ઉસકી જાન બચાઇ થી, પુંકાર મારને લગા, જાટ ઇસ હાલકો દેખકર બોલા, કે અય કમ-બખ્ત! નમક હરામ, કયા તેરી મનહુસ તબીઅત અપનેહી મોહસીનકી ઇજા રસાનીમેં ખુશ હોતી હૈ? શુ હે, તેરી નસલે નાપાક પર!

પાયેજામા કહાંસે લાયે—૭૫.

એક શખ્સ, કીસી કદર ઉંચે પાયચોંકા પાયે-જામા પેહન કર જાતા-થા. એક દુસરે શખ્સને કહા, કે હઝરત યે પાયે-જામા કહાંસે હાથ આયા? વોહ બોલા કે જહાં ઉગતે હેં, વહાંસે લાયા હું. કહા અફસોસ! એક બરસ પેહલે આપને ઉખેડ લીયા, વર ન યે ઇતના, ન બઢ જાતા, ઓર પુરા આપકો આતા!

ખુનકા ભેદ—૭૬.

એક ગરીબ મુલઝીમકા મુકદ્દમા, કીસી માજીસ્ટ્રેટકી અદાલતમેં પેશ હુવા. હકીકતમેં વોહ બિચારા બિલકુલ બે-ગુનહ થા, લેકીન માજીસ્ટ્રેટને વોહ મુકદ્દમા, શેશન કોર્ટમેં ભેજ દીયા. શેશનમેં જ્યુરીકે સબ મેંબરોંને ઉસ ગરીબકો મુલઝીમ (ગુનેહગાર) સાબીત કરકે, અપની અપની રાયે પર દસ્ત-ખત કર દીયે. મગર એક મેંબરને દસ્ત-ખત ન-કીયે. મોઆમીલા તય હો-ગયા. જીસ મેંબરને દસ્ત-ખત ન કીયે થે. ઉસકા મરનેકા વક્ત કરીબ આયા તબ જજને ઉસસે પુછા. કે આપને ફુલાન જલસેમેં જો દસ્ત-ખત નહીં દીયે થે, ઉસકી કયા વજે થી ? મેંબરને જવાબ દીયા, કે વોહ ખુન મેરે હાથસે-હી હુવા થા. દુસરે બે-ગુનાહકા ખુન, અપને સર લેના કયા ઝુરૂર થા !

બાવાકા ઘર—૭૭.

એક શખ્સકો પા-ખાનેકી હાજત હુઇ, ઓર રાસ્તેમેં કોઇ પાયે-ખાના નહીં થા, ઇસલીયે કીસીકે દરવાઝે-પર બયેઠ-કર અપની હાજત રફા કરને લગા. ઇસ દરમ્યાનમેં ઉસ મકાનકા માલીક અંદરસે બાહેર નીકલા, ઓર ઉસસે પુછા, કે તુ કોન હે ? ઉસને જવાબ દીયા, કે મેં ખુદા-ઝાદા હું !

માલીકે મકાનને ઝુંઝલા–કર ઉસકી ગરદન પકડી, ઔર મસ-જીદકે દરવાઝે પર જોરસે ધક્કા દીયા, ઔર કહા કે ખુદા–ઝાદા હે, તો અપને બાવાકે ઘરમેં કયું નહીં હુગતા!

ઈંગરેજી ઇલમકી ખુબી––૭૮.

એક ઝમીન–દારકા લડકા ઇંગ્રેજી પરહતા થા. એક રોઝ ઈત્તેફાકસે ઉસ ઝમીં–દારકા કીસી મુકદ્દમેકે હીલેસે કલેકટરકે પાસ જાના હુવા. તો સાહેબને અઝ–રૂયે મેહર–બાનીકે દરયાફ્ત ફરમાયા, કે વેલ, તુમ્હારા લડકા, ઇંગરેજી પરહ ચુકા, યા અભી બાકી હે? ઝમીં–દારને હાથ જોડકર અર્ઝ કી, કે હુઝુર, પરહ ચુકા હે. ફીર સાહેબ બહાદુરને પુછા, કે તુમને યે કયુંકર જાના? જવાબ દીયા, કે ખડા હોકર પેશાબ કરતા હે. ઔર જુતા પેહને હુયે ચોંકેમેં જાતા હે. યે સુનકર સાહેબ બહાદુર બહોત હંસે.

કુરઆનકા અદબ––૭૯.

એક અદાલતમેં કીસી ગવાહીકે વાસતે એક ઝમીં–દાર ગયા. અદાલતને ઝમીં–દારકો હલફ દેકર, યાને કુરઆને શ-રીફ સર પર રખકર સવાલ કીયા ગયા. તો ઉસને જો જીમેં આયા, સો બક દીયા, ઔર કેહને લગા, કે મેં સમઝા થા, કે હલફ કોઈ આગે ગીરાં હોગા, ઔર ઉસ હલફકા ઉઠાના

બહોત મુશકીલ હોગા, ઇસલીયે પેહલે પેહલ, તો મેં જીમેં બહોત ડરા. મગર જબ હલફકો સર પર રખખા ગયા, તો મેરી જાનમેં જાન આઈ. કે અયસે હલફ, તો મેં સેંકડો ઉઠા સકતા હું !

આંખકા દેખા હુવા બ્યાન કરના—૮૦.

એક ગવાહ, ફરયાદીકે તરફસે માજીસ્ટ્રેટકી રૂબરૂ હાઝીર હુવા, મુલઝીમકે વકીલને ગવાહકો કહા, કે દેખો, જો બાત તુમને આંખસે દેખી હો, વોહી કેહના, ઓર જો કાનસે સુની હો, ઉસકે બ્યાન કરનેકી ઝુરૂરત નહીં.

માજીસ્ટ્રેટ—બતાવ, તુમ્હારા નામ કયા હે? ગવાહને જવાબ ન દીયા.

માજીસ્ટ્રેટ—(ગવાહકો) તુમ કયું નહીં બોલતે? હમારે સવાલકા જવાબ દો?

ગવાહ—મુજકો ઇસ વક્ત યે હિદાયત હો-ચુકી હે, કે જો આંખસે દેખા હો, વોહ બ્યાન કરના. કાનસે સુની હુઇકો બ્યાન કરનેકી ઝુરૂરત નહીં. કયું કે મેંને અપના નામ આંખસે નહીં દેખા, કાનસે સુના હે. લે-હાઝા મુજકો આપકે સવાલકા જવાબ દેનેકી ઝુરૂરત નહીં હે!

દાલ રોટીકા ઝગડા-૮૧.

દો મીરાસી, એન બુઝુર્ગકી ખીદમતમેં હાઝીર હુયે. ખાનેકે વક્ત હુસ્એ દસ્[illegible]ર ઉ[illegible]ભી લંગર-ખાનેસે દાલ રોટી મીલી. દોનોંને સામને બયેઠ[illegible]ર, ઝગડના શુરૂ કીયા. ખુદ્દામ ઉન દોનોંકો બુઝુર્ગકે હુઝુરમેં લે-ગયે. આપને ઝગડનેકા સબબ પુછા. એક મીરાસી હાથ બાંધકર અર્ઝ કરને લગા. હુઝુર ખુદહી ઇનસાફ્ ફરમાવે. કે મેં સચ કેહતા હું, યા યે મેરા જોડી-દાર. યે બે-વકુફ્કા બચ્ચા, શરેઅ શરીફ્સે ના-વાકીફ્ હે. ઓર કેહતા હે, કે ઇસ દાલસે વુઝુ જાયેઝ હે. ઓર મેં યે કેહતા હું, કે યે પાની થોડા, ઓર દાલમેં મીલા હુવા હે, તો ઇસસે વુઝુ જાયેઝ નહીં હો-સકતા! બુઝુર્ગ ઇસ બાતસે ખુબ હંસે, ઓર ખુદ્દામકો હુકમ દીયા, કે જબ તક યે દોનોં યહાં રહે, ઇનકો ગોશ્ત રોટી દેના.

એડીટરકી કેંચી.

એક એડીટર સાહેબને હજામતકે પયસે નાઇકો ઓફીસમેં દેનેકા વાએદા કીયા. હજ્જામ અખબારકી ઓફીસમેં ગયા. ઉસ વક્ત એડીટર સાહેબ, કેંચી હાથમેં લીગે હુવે, અખબારોંસે મઝામીન કાટ રહે થે. હજ્જામને ઇંગરેજી અખબારોંમેં કેંચી ખુબ ચલતી હુઇ દેખકર, એડીટર સાહેબસે કહા, કે મુઝેભી યહાં નોકર રખવા દીજીએ!

એડીટર--ક્યા એડીટરકા કામ તુમ કર સકતે હો ?

હજામ--ક્યું નહીં ! જનાબ મેંભી કરીબ દસ સાલસે કેંચી ચલાનેકા કામ કરતા હું !

દાઢીકી કુદરત—૮૩.

મોલવી સાહેબ--(એક જેંટલ મેનસે) મીયાં સાહેબ-ઝાદે ! યું પુઝુલ દાઢી મુંડ રહે હો. ક્યા તુમ્હેં મશ્અલા નહીં માલ્મ-હુમ, કે ઇસકા મુંડના દાખીલે ગુનાહ હે ?

જેંટલ-મેન--સુનિયે કિબલા, ગુસ્તાખી મોઆફ ! જીસ વક્ત મેં પયદા હુવા થા, ઉસ વક્ત મેરી દાઢી નથી. ઇસલીયે મેં અબભી આઇંદા રખના મુનાસીબ નહીં સમઝતા હું. અગર ખુદા-વંદ કરીમકો દાઢી દેનાહી મંઝુર હોતી, તો ઉસી વકત, કે ઉસને જબકે કાન, હાથ, આંખેં, ઓર નાક, વ-ગયરા, દી થી, તો દાઢીભી દેતા.

મોલવી સાહેબ--(ખફા હોકર) અરે બંદે ખુદા ! જીસ વક્ત તુમ પયદા હુયે થે, ઉસ વક્ત તુમ્હારે દાંતહી કબ થે ? (ઝપટ કર) લાવ ઉન્હેંભી મુઝે તોડ ડાલને દો.

જેન્ટલ-મેન--(હંસકર) બસ બસ, મોલવી સાહેબ, કરમ કીજીયે. ઓર મુઝે ઇસ દંદાને શિકન જવાબસે મોઆફ રખીયે !

કામકા વક્ત—૮૪.

માજીસ્ટ્રેટ--(મુલઝીમકો) તુમકો કયસે જુરાત હુઇ, કે આધી રાતકો ફરયાદીકે ઘરમેં જાકર ચોરી કી.

મુલઝીમ--લેકીન હુઝુર, જબ મેં પીછલી દફે, એક મુકદ્દમેમેં હાઝીરે અદાલત હુવા થા, તો હુઝુરને પુછા થા, કે તુજકો રોજે રોશનમેં ચોરી કરનેકી કયસી જુરાત હુઇ? તો આખીર મેરે લીયે કામ કરનેકા કોનસા વક્ત હે?

હુકકા નોશી--૮૫.

એક હુકકે-બાઝકા રાતકે વક્ત, કીસી અફ્ચુનીકે દરવાઝેકી તરફસે ગુજર હુવા. જહાં પાંચ, સાત, આદમી હુલકા કીયે હુયે બયઠે થે. માલીકે મકાનકે મોંહસે હુક્કા લગા હુવા દેખકર, યે ઉસકે કરીબ જા બયઠા. લેકીન ઉસકો ખબર તક ન હુઇ, કે કોન આયા હે! આંખેં બંદ કીયે ઝુમતા રહા. હુકકે-બાઝકો શરારત સુઝી, તો સબ અફ્ચુની ચોંકો મુરાકોબેમેં દેખકર માલીકકે સર પર, એક જુતા-રસીદ કીયા. ઓર ગરદન ઝુકાકર ઉંઘને લગા. જબ જનાબકી આંખ ખુલી, તો સબકો ઉંઘતા પાયા, ઇધર ઉધર દેખા, ઓર દો આર દમ, હુકકે-કે ખેંચે. ઓર ફીર પીનકકે શીકાર હો-ગયે હુકકે-બાઝને દુસરા જુતા રસીદ કીયા. ઓર પેહલેકી તરેહ સર ઝુકા લીયા. ઇસ દફે વોહ હઝરત કુછ હુશીયાર હુયે, તો

મકાનકે સબ તરફ નઝર ફુડાઈ, તો કીસીકો ન-પાયા, તો હુક્કા-કશીમેં મશગુલ હુયે. દો ચાર મીનીટકે બાદ, પીનક પર પીનક આને લગી. ફીર તો હુક્કા-બાઝને સબ લોગોંકો દેખ ભાલ કર, તીસરી મરતબે, જુતેકા ભરપુર હાથ મારા. (જીસકે લગાનેસે હઝરતકા દીમાગ તક હીલ ગયા.) ઔર સર ઝુકા કર ઉંઘને લગા. માલીકકા નશા કાપુર હો-ગયા, ઔર ઉઠકર ચીરાગ, ઔર લકડી લેકર સારા ઘર દેખ આયે. મગર કીસીકા વહાં નશાન તક નથા. વાપીસ આયે, ઔર દોસ્તોંકો ઉસી આલમે મદ-હોશીમેં પાયા, તો બયેઠ ગયે, ઔર હુકકે-કા એક દમ લીયા. ઔર સર ખુજલા કર આપ કેહને લગે, કુછ નહીં! સીર્ફ શક-હી શક થા.

ગયબી-ખઝાના—૯૬.

એક પુરબી શખ્સકી શાદી હુઇ, ઔર ઉસને બીબીકી સુરત દેખી નથી, ઇતનેમેં ઉસકો કહીં સફર જાનેકા ઇ-તેફાક હુવા- ઔર દસ સાલકે બાદ વાપીસ આયા, જબ વોહ ગાઉંકે નઝદીક પહોંચા, તો ખ્યાલ આયા, કે કુંવા ચલ રહા હે, તો નહા-લું. જબ કુંચે પર પહોંચા, તો ઉસને દેખા, કે એક ઔરત બચ્ચેકો નીહલા રહી હે. ખાવીંદને પેહચાન લીયા, કે યે તો મેરી ઔરત હે, લેકીન બચ્ચા કહાંસે લાઇ! મેં તો દસ સાલકે બાદ આયા હું. ઔરતસે કેહને લગા, યે કનકવા કીં કો, (યે બચ્ચાં કીસકા હૈ.)

ઔરત--યે કનકવા તેં કો. (યે બચ્ચા તુમ્હારા હે.)

ખાવીંદ--વાહ હમારે કરમોં. (વાહ ક્યા હમારે અછ્છે નસીબ.)

ઔરત--દો ઓરભી ખેલેં ઘરમોં. (અભી ઓર દો ઘરમેં ખેલતે હેં.)

ખાવીંદ--વાહ હમારે ભાગો. (જહે સઆદત.)

ઔરત--ફીર ફાગનકી ગાભો. (ફીર માહે ફાગનકી હામીલા હું.)

ખાવીંદ--યે તો મેં કો.

યે ખુલાસા અપની ઔરતકી ઝબાની સુનકર, અકલકા ખુરા, ઓર આંખોંકા અંધા, ઈતના ખુશ હુવા, કે જામેમેં ફુલા ન સમાયા !

ખુદાકી નેઅમતેં—૮૭.

ઐક શખ્સકે યહાં લડકા પયદા હુવા, લડકેકે વાલીદકા નામ ઈનાયતુલ્લા, ઓર દો ભાઈઓંકા નામ, કરીમતુલ્લા, ઓર રહમતુલ્લા થા. અકીકેકી રસમકે વાસતે એક બડા જલસા કીયા ગયા. જીસમેં બહોતસે લોગોંકો મદઉ કીયા ગયા. ખાનેકે વક્ત, હાઝીરીને જલસા-મેંસે એક શખ્સને સાહેબે ખાનાસે દરયાફ્ત કીયા, કે સાહેબ-ઝાદેકા ક્યા નામ હે? સાહેબે ખાનાકો જવાબ દેનેસે પેશતરહી

એક ઝરીફ સાહેબ બોલ ઉઠે, કે લાઅનતુલ્લા. ચું કે પેહલે-હીસે ઘરમેં અલ્લાહ-કી ઇનાયત, કરામત, રહમત, સબ કુછ મૌજુદ હે. ઈસલીયે અબ ઘરમેં અલ્લાહકી યે કસરભી બાકી ન-રહે.

ના પસંદ હો તો વાપીસ—૮૮.

એક તાજીરકા ઇશ્તેહાર થા, કે અગર ના-પસંદ હો તો રૂપીયે વાપીસ. એક શખ્સને ઉસ તાજીરસે એક ઘડી ખરીદી. ઓર દુસરે રોજ વાપીસ લાયા, કે ના-પસંદ હે, દામ વાપીસ કરો. કયુંકે આપકા યેહી ઇશ્તેહાર હે, કે અગર ના-પસંદ હો, તો રૂપીયે વાપીસ. તાજીરને કહા, કે આપકે રૂપીયે તો બિલકુલ ખાલીસ ચાંદીકે થે. ઓર સરકારી ટંકસાલકે થે. ઈસ-લીયે વોહ પસંદ કીયે ગયે. અબ વાપીસ કરનેકી કુછ ઝુરૂરત નહીં હે!

લાલાજીકી થાલીમેં ગોશ્ત—૮૯.

એક લાલજીકે યહાંસે કે, જો ગોશ્ત નહીં ખાતે થે, એક શખ્સ થાલી માંગ લે-ગયા. વોહ શખ્સ મકાન પર જાકર ઉસ થાલીમેં ગોશ્ત ખાને લગા. લાલાજીને અપને લડકેકો ભેજા, કે જાકર ઉસસે થાલી લેઆ. લડકેને જાકર દેખા, કે

વોહ થાલીમેં તો ગોશ્ત ખા-રહે હેં. લડકેને આકર કહા, કે વોહ તો થાલીમેં ગોશ્ત ખા-રહે હેં. લાલાજીને જવાબ દીયા, કે કીસી રોજ હમભી ઉસકી થાલી લાકર ઉસમેં ગુ ખાઇંગે !

કરતુતકા ફલ—૯૦.

એક ઇંગરેજ અફસર,, શીકારકી ગરઝસે બાહેર ગયા હુવા થા. ઓર જંગલમેં આમકે દરખ્તોંકે નીચે ઉસકા ડેરા લગાયા ગયા થા. સુબોહ-કો ઉસને બાહેર આકર બ્રુશ વ-ગયરા કીયા. ઓર ચલા. ઉસકે જાને બાદ ઉન તમામ દરખતોં પર જીસ કદર બંદર થે, વોહ તમામ ઉસકે ડેરેમેં ઘુસ આયે. ઓર ઉસકા બ્રુશ ખરાબ કીયા. ઓર કપડે ઉઠા લે-ગયે, દો રોજ તક, તો વોહ બહોત હયરાન રહા. આખીર તીસરે રોજ, ઉસને એક તદબીર કી, કે કંઘી ઓર બ્રુશ કરકે એક તેજ ઉસતરેકો ઉલટા નાક પર ફેરા, ઓર ફીર ચલા ગયા. ઉસકે જાનેકે બાદ, તમામ બંદર દરખતોંસે ઉતર આયે. ઓર વોહી અમલ કીયા. ઇસ અમલકે કરનેસે બંદર ઝખમી હો-ગયે, ઓર ફીર કભી અયસી હરકત નહીં કી.

મંઝીલે મકસુદ—૯૧.

એક મીસકીન, કીસી અમીરકે મકાન પર ગયા. અમીર સાહેબ ઉસ વક્ત અપને મકાનકી તીસરી મંઝીલ પર દરીચેમેં બયઠે થે. મીસકીનને આવાઝ દી. કે જનાબે મન, જરા નીચે તશરીફ લાઇયે.

અમીર—ક્યું કયા કામ હે?

મીસકીન—કુછ ઝુરૂરી કામ હે.

અમીર—આપ વહીંસે ફરમાઇયે.

મીસકીન—યે અયસા કામ હે, કે જીસમેં આપકા નીચે આના લાઝીમી હે.

જબ અમીર સાહેબ નીચે તશરીફ લાયે, તો મીસકીનને ઉનકે કાનમેં કહા, કુછ રાહે મવલા દીલવા દીજીયે. અમીરને કહા, આપ મેરે પીછે પીછે ચલે આઇયે. તીસરી મંઝીલ પર જાકર, અમીરને મીસકીનકે કાનમેં કહા, ઈસ વક્ત મોઆફ કીજીયે, ફીર કભી આના.

ખરકે માએને—૯૨.

એક દીલ-લગી બાઝ તેહસીલદાર સાહેબ, હર શખ્સસે મજાક કીયા કરતે થે. એક ઝમીં-દારકા લકબ, આપને ખર (ગધા) સાહેબ રખ દીયા. વોહ બિચારા જાહીલ, (કમ અકલ,) ખરકો કીમતી લફઝ સમઝ કર બિલકુલ ખામોશ હો-રેહતા.

ઇ-તેફાકન ઝમીં-દારકો માઅલુમ હો-ગયા, કે તેહસીલ-દાર સાહેબ મુજકો ગધા કેહતે હેં. એક રોજ તેહસીલ-દારકે સબ દોસ્ત તશરીફ રખતે થે. આપ અપને દોસ્તોંસે મુખાતીબ હોકર બોલે, કે દેખો, ફુલાન શખ્સ ઝમીં-દાર, જો હમારી તરફ આ-રહા હે, ઉસકો હમ ખર સાહેબ, કહા કરતે હેં. વાહ ઇસ ખીતાબસે ખુશ હોતા હે. ઇતનેમેં ઝમીં-દાર આ-ગયા. ઓર તેહસીલ-દાર સાહેબને, અપની આદતકે મોઆફીક ફરમાયા, કે આઓ ખર સાહેબ! બહોત દીનોંમેં આયે અછછે તો રહે. ઝમીં-દારને કહા, કે હુઝુર. અયસી બાતેં તનહાઈમેં કેહની ચાહીયે. તેહસીલ-દાર સાહેબને કહા કે તુમ ખરકે માયને કયા સમઝતે હો! ઝમીં-દારને કહા, કે ખર, શાયદ દામાદકો કેહતે હેં?

આફતાબ ગુરૂબ હોનેકા નશાન—૯૩.

એક દેહાતી છાવનીમેં આયા, જહાં ગુરૂબે આફતાબકે વક્ત તોપ ચલાઇ જાતી થી. ઉસને હયરાન હોકર પુછા, કે યે કયસી આવાઝ હે?

બાશીંદયે છાવની—યે સુરજકે ગુરૂબ હોનેકા નશાન હે.

દેહાતી—તુમ્હારા આફતાબ તો બડે ધમાકેસે ગુરૂબ હોતા હે, ઓર હમારે યહાં તો ચુપ ચાપ છુપ જાતા હે!

દાઢીકા ખીઝાબ—૯૪.

એક રોજ ગાંઉકે નંબરદાર સાહેબ ગરમીકી મોસીમમેં દાયરેમેં બયઠે થે. ઓર એક મીરાસી, હુક્કા પી રહા થા, નંબર દારોંને દાઢીકો ખીઝાબ લગાયા થા, ઓર દાઢી બાંધકર ચાર પાઇયોં પર લેટ રહે થે. ઇસી અસનામેં વહાં પર તેહસીલ-દાર સાહેબ આ-ગયે. ઓર પુછને લગે, કે મોંહ કયું બાંધ રખ્ખે હેં?

મીરાસી—હુઝુર, યે લોગોંકી ખેતીયાં ચર જાતે હેં! (યાને રૂશવત બહોત લેતે હેં.)

મીરાસીકી ઝબાની, યે ફીકરા સુન-કર, તેહસીલ-દાર સાહેબ, કેહ-કહા (જોરસે) મારકર હંસને લગે. ઓર નંબર દાર, બહોત શરમીંદા હુયે.

ખુદાઇ દાઅવા—૯૫.

એક મીરાસીને ખુદાઇ દાઅવા કીયા, તો ઉસકો લોગ ગીરફતાર કરકે બાદશાહકી હુઝુરમેં લે-ગયે. બાદશાહ સલામત ઉસસે ફરમાને લગે, કયા તુમકો માઅલુમ નહીં કે પીછલેહી દીનોં એક શખ્સને પયગંબરીકા દાઅવા કીયા થા. તો ઉસકો હમને ફાંસીકા હુકમ દીયા થા. મીરાસી બોલા, કે આપને બહોત ખુબ કીયા. કયું કે ઉસકો મેંને નહીં રવાના કીયા થા! બાદશાહને મીરાસીકો પાગલ સમઝ-કર છોડ દીયા.

દો તરફા દેખના—૯૬.

એક માસ્તર સાહેબ, જો બ-ફઝલે ખુદા, એક ચશ્મ થે, એક રોજ અપને શાગીરદોંકે સામને ડીંગ માર રહે થે, કે લંડન બહોત બડા શેહર હે. ઓર વોહ સારા, પંધરા રોજમેં દેખા જાતા હે. એક ઝરીફ તબીઅ શાગીર્દને અર્જ કીયા, કે હુઝુર, આપતો જાતે હુયે બાઝારકી દહની તરફ દેખતે જાઇંગે, ઓર લોટતે હુયે બાઇં તરફ દેખેંગે. ઓર હમ તો એકહી દફા દોનોં જાનીબ દેખતે જાઇંગે.

કામકી ફહરીસ્ત—૯૬.

એક અમીરને એક નોકર રખ્ખા, ઉસ નોકરને કહા, કે મેરે તાઅલ્લુકકે જીતને કામ હોં, આપ ઉસકી એક ફેહરીસ્ત લીખ દીજીયે, તાકે મુજકો કામ માઅલુમ રહે. અમીરને ચંદ મામુલી કામકી ફેહરીસ્ત લીખકર ઉસકો કાગજ દે-દીયા. જીસકો વોહ હર વક્ત અપને પાસ રખતા થા. ઇ-તેફાકન. અમીર કહીં સફરમેં ગયા. ઓર રાહમેં ઘોડેસે ગીરા, ઓર પાઉં રીકાબમેં ઉલઝા રહા. અમીરને નોકરકો પુકારા, કે દોડકર પાઉં નીકાલ દે. ઉસને કહા, કે ખુદા-વંદ, જરા તવક-કુફ કીજીયે, મેં ફેહરીસ્ત દેખતા હું, અગર યે કામ ઉસમેં લીખ્ખા હે, તો નીકાલ દુંગા, વર ન આપ ખીલાફે ઇકરાર કયું નયા કામ ફરમાતે હેં ? આપ જાનેં ઓર ઘોડા ?

લાલ બુઝુર્ગકી દાનાઇ—૯૭.

કીસી ગંવારકી ભેંસને એક કોઠીમેં સર ડાલા, તો સર ઉસકા ઉસકે અંદર ફંસ ગયા. અબ તમામ ગાંઉ વાલોંકો ફીકર હુઈ, કે કયા કરના ચાહીયે, યાતો ઉસ ભેંસકે સીંગ કટવાને પડતે હેં, યા તો કોઠી તોડના પડતી હે. એક ન એક નુકસાન હોગા! જબ કીસીસે ઉસકા ઉકદા હલ નહીં હુવા તો લાલ બુઝુર્ગ કે પાસ ગયે, તો વોહ આકર બોલે. કે કયા જરાસે મોઆ-મેલાતમેં હમકો તકલીફ દેતો હો, તદબીર કયા મુશ્કીલ હે? આપને એક તલવાર મંગાકર, ભેંસકે સરમેં મારી, ઓર ઉસકા સર કાટકર કોઠીમેં ગીરા દીયા. તબ સબ લોગોંને કહા, કે અબ કયા કરના ચાહીયે? ફરમાયા, અબ કયા મુશ્કીલ કામ રહા, કોઠીકો ફોડ કર ભેંસકા સર નીકાલ લો!

લીમુંકી ખટાઈ—૯૮.

એક શખ્સ, ખાનેકી તલાશમેં અપની જેબમેં લીમું ડાલે રેહતે થે. ઓર જબ કીસીકો ખાના ખાતે દેખતે, તો પાસ જાકર લીમું પેશ કરતે, કે હાઝીર હે, ઓર દાલમેં નીચોડ કરકે, ઉસકે સાથ આપભી ખાનેકો બયેઠ જાતે. એક રોજ હસ્બે આદત કીસી સાહેબકે દસ્તર-ખાન પર જા બયઠે, ઉન્હોંને ગુસતાખી સમઝકર એક થપ્પડ મારી, તાકે ઉઠ

જાયે. ફરમાને લગે, વાહ ! આપભી બડી મોહબ્બતસે ખાના ખીલાતે હેં, હમારે બાબાજાનભી ઇસી તરેહ મુઝે માર મારકે બચ-પનમેં ખીલાયા કરતે થે.

તફરીહ—૯૯.

બહોત મગઝ-ફારીકે બાદ, એક ઉસ્તાદને લડકોંકો "તફરીહ" લફઝકે માએને સમઝાનેકી કોશીશ કી, લેકીન કીસીકી સમઝમેં યે બાત ન આઈ, કે તફરીહ (ખુશી) કે કયા માએને હોતે હેં. આખીર-કાર ઉસ્તાદને એક લડકેસે કેહા, ફરઝ કરો, કે તુમ્હારા બાપ થકા માંદા ઘર પર આતા હે ?

લડકા—હાં, જનાબ.

ઉસ્તાદ—ફીર જબ શામ હો-જાતી હે, ઓર વોહ દીન-ભરકા કામ ખતમ કર ચુકતા હે, તો ઉસ વક્ત કયા કરતા હે ?

લડકા—યેહી તો બાત હે, કે જીસે અમ્માં, માઅલુમ કરના ચાહતી હેં !

ખતકા પતા—૧૦૦.

એક દેહાતી—કયું પોસ્ટ માસ્તર સાહેબ, મેરે નામકા કોઇ ખત હે ?

પોસ્ટ માસ્તર—હઝરત, આપકા નામ ?

દેહાતી—જી, હુઝુર, મુઝે આપ ક્યું તકલીફ દેતે હૈ?
લીફાફે–હીકો દેખ લીજીયે!

અખબારકી ગલતી—૧૦૧.

જાહીલ અખબાર–ખાન=જનાબ બાઅઝ વક્ત અખબારકે કાતીબ ફાશ ગલતી કરતે હૈં.

દુસરા—ક્યું? ખયેરતો હે, કયા હુવા?

પહેલા—દેખીયે, ઇસમેં કયા લીખ્ખા હૈ?

જજ, ઓર જુરીને અખીર ફેસલા કર દીયા. યહાં જુરી લફ્ઝ કયસા બે-મૌકા લીખ્ખા હે. જુરીકે બદલે જોરૂ લીખના થા!

કોન કીસકા દુશ્મન હે—૧૦૨

હયા, ઓર શરમકા દુશ્મન ઈશ્ક હે. જીસપર ઉસકા કરમ હો, વોહ દીનકા ઓર દુન્યાકા ન રહેગા. ન બડોંકા અદબ, ન છોટોંકી શરમ, અચ્છે ખાસે ચીકને ઘડે બન બયઠે.

સખાવતકા દુશ્મન, બુખ્લ હે. જહાં ઇસકા ગુજર હો, સખાવતકા ફીર કોસોં પતા નહીં.

અકલકા દુશ્મન, ગુસ્સા હે. જબ ગુસ્સેકા સરપર શયતાન ચડતા હે, તો ફોરન ઇનસાન આપેસે બાહેર હો-જાતા

હે. ન દુશ્મનકા ખ્યાલ, ન દોસ્તકા લીહાઝ, મીસ્લે દીવાના, એજા બકનેસે કામ, બિચારી અકલ ઇસકે આનેસે ચલતી ફીરતી નઝર આતી હે. ગોયા કભી થી નહીં.

જાનકે દુશ્મન, નીમ હકીમ હોતે હેં. ન નબઝ પેહછાનતે હેં, બીમારી કુછ હે, ઓર દવા કુછ દી-જાતી હે. મરીઝ મરે યા જીયે, ઉસકી બલાસે. અપને નઝરાને ઓર ફીસસે કામ!

નવ જવાન દૌલત-મદોંકી દુશ્મન, રંડીયાં હેં. જવાન આદમી ઉનકે મકરો ફરેબમેં આયા, તો ફીર કયા થા! કયસાહી અમીર હો, દો ચાર ફરમાયેશોંમેં ઉસકા તખતા તમામ ફકીર બનાકર છોડતી હેં. ફીર ઉનકી બાતભી નહીં પુછતી. અગર આતે-શકકી બીમારીમેં મુબતીલા હુયે, તો ફીર બયઠે બયઠે મખ્ખીયાં ઉડાયા કરો.

તરક્કીકા દુશ્મન, નિફાક હે. જહાં જહાં ઇસ કમબખ્તકે કદમ પડે, તો વયરાન કરદીયા. મુલ્કકે મુલ્ક, ઓર શેહરકે શેહર તબાહ કરદીયે. હરદમ બાહુ-મી તકરાર, બુગઝો હસદ, ઓર ચુગલીકા બાઝાર ગરમ હો-જાતા હે.

બચ્ચોંકી તાઅલીમકે દુશ્મન કટ-મુલ્લા હોતે હેં. પરહે ન લીખ્ખે, ઓર નામકે મોહંમદ ફાઝીલ, કયા મજાલ, કે સીવાયે કરીમા, ઓર ખાલીક બારી, કે ઓર કુછ પરહાયેં,

ઓર વોહભી બરસોંમેં. ઓર ઉસપર તુર્રા યેહ, કે મા-યેની ઓર મતલબ ન-દારદ. ઓર તકાઝે પર તકાઝે. આજ દીદી દો, ઓર કલ તનખાહ લેના, પરસું જુમેરાત હે, અગર કોઇ લડકા, એકાદ પયસેકી ચીઝ ખાનેકે લીયે લાયા, તો ઉસમેંસે નીસ્ફ઼સે ઝીયાદા હડપ કર જાયેં.

ગરીબોંકા દુશ્મન, કેહત હે. હાલ હે. તો આટા નહીં. સુબાહકો હે, તો શામકો નહીં. ઓર શામકો હે, તો સુ-બાહકો નહીં. અજીબ મુસીબતસે દીન કાટ રહે હેં, ઇસપર બનીયોંકા ઝુલમ, કુછ તોલમેં કમ, કુછ સું કમ કર દેતે હેં.

શરીફ઼ોંકે દુશ્મન, રઝીલ હોતે હેં. અપની તો ઉતારકર બગલમેં દાબેં, ઓર દુસરોંકી ઉતારનેકા કસ્દ કરેં.

સબકે દુશ્મન, હાસીદ હોતે હેં. અપના કુછ ફ઼ાયેદા નહો, મગર દુસરેકે નુકસાનમેં જાન અડાનેકો તૈયાર હેં.

લુટેરે કોન ?—૧૦૪.

વોહ કોન હેં, જો રૈયત-કો લુટતે હેં, ઓર પકડે નહીં જાતે ?

અદાલતકે વકીલ, તીફ઼લાંને શકીલ, બનારસકે ઐયાર, ગાઉંકે પટવારી, પોપ મક્કારી, અદાલતે દીવાનીકે ચપરાસી, પલટનકે ખલાસી.

વોહ કોન હેં, જો બ-ગયેર મતલબકે બાત નહીં કરતે?
નવ-જવાન, ઇંગ્રેજ-ખાન, પીશાવરી પઠાન.
વોહ કોન હે, જો બ-ગયેર મીલાયે આ-મીલતે હેં ?
વકીલોંકે દલ્લાલ, રેલકે હમ્માલ, મથરાકે પાંડે, અજમેરકે મુજાવીર.
વોહ કયા હે, જો કીમતસે મીલતી હે, ઔર ફરોખ્ત નહીં હો-સકતી ?
હાકીમકી સર્ટીફીકેટ, રેલકી ટીકીટ, નેહરકા પાની, મુસુફ્કી કહાની;
વોહ કોન હેં, જીનસે દુર ભાગના ચાહીયે ?
શરાબ-ખારસે, ઝીના-કારસે, બદ-કારસે.
વોહ કોન હે, જીસકા જરાભી એતેબાર નહીં ?
આગ પાનીકા તુફાન, દીવાની તબીઅતકા ઇનસાન.

સચ્ચેકી બોલબાલા—૧૦૫.

એક જુવારી જબ મુફ્લીસ હો-ગયા, તો ઉસને ચોરીકા ઇરાદા કીયા, એક દીન ચોરીકે ઇરાદેસે રાતકો ઘરસે નીકલા. લેકીન કીસી જગા મૌકા ન મીલા. જબ આગે બરહા, તો દેખા, કે શાહી મેહલ-સરામેં ચીરાગ રૌશન હે. ખ્યાલ કીયા, કે યહાં કુફલ ખુલેગા. ચુનાંચે વોહ મેહલમેં કમંદ

ડાલકર ચરહ ગયા. વહાં શબ ચીરાગ રખ્ખા હુવા થા. ઓર બાદશાહ મઍ શાહઝાદીકે ખાબમેં મશગુલ થા. જુવારી શબ ચીરાગકો ઉઠાકર કમંદકી રાહસે નીચે ઉતર ગયા. ઓર ઘરકી તરફ ચલા. ઇત્તેફાકસે રાહમેં પાંચ ચોર મીલ ગયે. ઓર ઉન્હોંને ઉસે પકડ લીયા, ઓર કહા, કે તેરે પાસ કયા હે ? ઉસને બીલા ખૌફ જવાબ દીયા, કે મેં બાદશાહકે મેહલસે યે શબ-ચીરાગ ચુરાકર લાયા હું. ઉન્હોંને છીનના ચાહા, મગર ગયેબસે એક આદમી હતીયાર-બંદ નંગે સર હાથમેં નંગી તલવાર, લીયે હુયે નમુદાર હુવા. ઓર ઉન ચોરોંકો લલકારા. ચોર મારે ખૌફકે ભાગ ગયે. જુવારી અપને ઘર ચલા ગયા. સુબાહકે વક્ત શાહી મેહલમેં શોરો ગુલ મચા, કે ચોરી હો-ગઇ. ઓર શબ-ચીરાગ ગુમ હો-ગયા. કોટવાલ તો ઇસ ખબરકો સુનકર બહોત ડરા. ઓર તલાશમેં નીકલા, રફતા રફતા જુવારી કોભી ખબર હુઇ. તો વોહ ફૌરન કોટવાલકે સામને આયા, ઓર કહા. કે શબ-ચીરાગ મેં ચુરા લાયા હું. કોટવાલ ઉસકો ગીરફતાર કરકે બાદશાહકે હુઝુરમેં લાયા, બાદશાહને દર્યાફત કીયા, કે તુને યે શબ-ચીરાગ ચુરાયા હે ? તો ઉસને દસ્ત બસ્તા અર્ઝ કી, કે જહાં પનાહ, ય કુસુર ગુલામ-સેહી હુવા હે, ઓર તમામ હાલ ઉસને અવ્વલસે આખીર તક કેહ દીયા. બાદશાહ, ઉસકી યે દલેરાના રાસ્ત-ગોઇ, ઓર

શુજાઇસે બહોત ખુશ હુવા. યહાં તક, કે વોહ શબ-ચીરાગ ઉસકો બખ્શ દીયા. ઓર એક લાખ રૂપીઆ ઈનઆમ દીયા.

ઠોંગ સોંગ—ગુજરાતી ઝબાન.

ભાગ બીજો.

સખાવતે બહાદુર—૧૦૬.

એક હોટલ આગલ ત્રણ ચાર ભુખાં જેવાં છોકરાંઓ રખડયાં કરતાં હતાં. તેમને જોઇ એક પુરૂષ તેઓને અંદર લઇ ગયો. સઘલાંને ટેબલ ઉપર બેસાડયા પછી પુછયું, "તમને આઇસ ક્રીમ ખાવા ગમે છે?" સઘળાંઓએ ખુશાલીથી જવાબ દીધો. હાજી. પેલાએ ત્રણ આઈસ-ક્રીમનાં ગલાસ છોકરાંઓને સારૂ, અને બે પોતાને સારૂ મંગાવીને ખાધાં, અને ખવાડયાં, છોકરાંઓ ધરાઇ રહયાં, એટલે પેલાએ દુકાનમાં ફીરંગીને બોલાવીને કહ્યું, કે જરા આ બચ્ચાંઓને જોજે, હું સામેની દુકાનેથી રમકડાંની ચોપડીઓ લઇને બે મીનીટમાં આઉં છું. જો કોઇ પડી નહીં જાય!

આમ બોલી તે ત્યાંથી ચાલી ગયો. પાંચ મીનીટ થઈ, અડધો કલાક થયો, કલાક થઇ ગયો. પણ પેલાની તો ઘન સન મલે નહીં. આખરે દુકાનનાં ધણીએ પુછ્યું, કેમ બુ-ચાઓ; બાવાને ઘણી વાર થઇ, હજુ કેમ આવ્યા નહીં ? છોકરાંઓએ જવાબ દીધો; કે એ કંઇ અમારા બાવા નથી. અમે તો બહાર રમતાં હતાં, ત્યારે એવણુ અમને અંદર પકડી લાવ્યા, અને આઇસ ક્રીમ ખાવા બેસાડયાં, તેથી અમે તો ખાધું ?

ખરો અનુભવી—૧૦૭.

એક જણુ એક ઓફીસમાં ચાકરી રહેવા માટે આવ્યો, અને ડીંગ મારવા લાગ્યો, કે મને કામનો જેવો અનુભવ છે, તેવો બીજા કોઇને નહીં હશે !

ચાકરી રાખનારે પુછ્યું, તે કેમ !

જવાબ મલ્યો, આજ બાર મહીનામાં તેર જુદી જુદી ઓફીસમાં ચાકરી કીધી, અને ચઉદમો તમારે ત્યાં આવ્યો છું!

કહાંસે ચલને દેના.

ઐયાશાબાદમાં એક નવાબ, પોતાના દીવાન ખાનામાં દોસ્તોની મીજલસ સમારી બેઠા હતા. એવામાં ખીદમત-ગાર પાનની રકાબી ફેરવવા લાગ્યો. હવે જેની પાસે જાય,

તે સભ્યતાને ખાતર નાકે જીભ લગાડી "વહાંસે શુરૂ હોને દો," કરી બીજાની આગળ મોકલાવે. પાન બરદારને આ પ્રમાણે ઢકેલા ખાતો જોઈ, એક મસકેરાનું પાકી આવ્યું. અને બોલી ઉઠયો. ભાઈ, કોઇ નહીં લેતે, તો પીછે હમારે યહાંસે ચલને દો. નવાબને આથી ગુસ્સો આવ્યો, અને ફ-રમાવ્યું, કે લગાઓ દો જુતીઆં, આ સાંભળી મસકરાએ કહયું, તો ફીર આપકી તરફસેજ ચલને દો, જનાબ!

અંગ્રેજોની શુદ્ધ હીંદુસ્તાની ભાષા—૧૦૮.

લશ્કરના અંગ્રેજ અમલદારોને હીંદુસ્તાની ભાષામાં પરીક્ષા આપવાની ફરજ પડે છે. અને જો તેઓ ફતેહમંદ નીવડે છે, તો તેઓનો પગાર પણ વધારવામાં આવે છે. એક પાસ થયલા કરનલે નીચે પ્રમાણે પોતાના સીપાઇઓને પરેડ વખતે શાબાસી આપી. "સુના સુવર લોગ, તુમ અછા સુવર, અયસા અછા સુવર લોગ, હમ કભી નહીં દેખા." મુલતાની સીપાઇઓને "સુવર,' શબ્દ સાંભળી બહુ રીસ ચઢી, પણ સુબેદારે સમજાવ્યા, કે કરનલ સાહેબ, સવાર લોગ બોલવા ગયા, પણ હીંદુસ્તાની ભાષા શુદ્ધ નહીં બોલતાં સુવર થઈ ગયું હતું.

ચોરને ઘેર ચોર પરોણો.

બમનજી બાડામાં બોતેર લક્ષણ હતાં. એક દીવસ તે એક સોનીને ત્યાં પચીસ મોતીના પાંચ ચોકડાં પોતાની બાયડી માટે કરાવવા લઇ ગયો. સોનીએ મોતી હાથમાં લીધાં, અને એક મોતી પોતાની ટગલીની બાંહીમાં સેરવી દઇ કહ્યું. બમનજી, આ તો ચોવીસ મોતી છે, બમનજી ચેતી ગયો, કે સોનીએ હાથ તાલી આપી ખરી. તેથી તે મોતી સોની પાસેથી લઇને ફરીથી ગણી જોયાં. અને ગણુતી વખતે એક મોતી પોતાની બાંહીમાં સેરવી દીધું, અને કહ્યું બરાબર છે, ભાઇ! ચોવીસ છે. માટે ૭-૭ મોતીનાં ચાર ચોકડાં બનાવજે. એમ કહી પેલાં ત્રેવીસ મોતી સોનીનાં હાથમાં મુક્યાં. સોનીએ હરખનાં ભર્યાં પેટીમાં મુકયાં. જ્યારે તે ચોકડાં બનાવા બેઠો. ત્યારે એક મોતીની ઘટ પડેલી જોઇ ગભરાયો, કે એકાદ મારા હાથે ખોવાઈ ગયું કે શું? માટે પોતે ચોરેલું મોતી મુંગે મોઢે ઉમેરી ચોકડાં બનાવી આપ્યાં.

દયાળુ મારવાડી.

દેશાવરથી માણુસો બેસાડીને એક બગલો (વહાણુ) મુંબઇ આવ્યો. ઉતરવાની દોડા દોડીમાં એક કોટીઉં ઉંધું વળી ગયું. અને પાંચ છ ઉતારૂઓ પાણીમાં પડીને તરફડીઆં

મારવા લાગ્યા. બે ચાર ખલાસીઓ બગલા ઉપરથી પાણીમાં કુદી પડયા, અને ડુબતાઓને બચાવવાની તજવીજ કરવા લાગ્યા. તે વખતે એક મારવાડી તુતક ઉપર ઉભો રહી, લાંબા હાથ કરી ઘાંટો કહાડી કેહવા લાગ્યો. કે ભાઈઓ, પેલા લાલ ઠગલીવાલાને પેહલાં કાઢો, સઘળાઓએ તેને પૂછ્યું, એ કંઇ તારો સગો થાય છે ?

"ના–જીભા–એનાં ઉપર, મારા સાર રૂપીઆ, સો આના લેહેણું સે !"

શેઠની ઓળખાણ. ૧૧૧

સોરાબશા સુરતીનાં ઘોડાવાલા વલ્લભનાં છોકરાં ગામથી આવી બંગલાનાં તબેલામાં રહ્યાં. એક દહાડો વાડીમાં ઘોડા વાલાનાં બચ્ચાં રમે છે, ત્યાં જઈ સોરાબશા, ડાહ્યા થઇ હસીને પુછવા લાગ્યા, કેમરે પોયરાંઓ, તમે મને ઓળખો છો કે ?

શેઠનાં મનમાં તો એવું હતું, કે છેઠ આએવો, છેઠ આએવો, કરી છોકરાંઓ ગભરાઇ જશે. પણ તેને બદલે વલ્લભનો મોટો છોકરો, જે સાત વરસનો હતો; તેણે હીંમતથી જવાબ દીધો.

હોવે ! ઓળખે નહીં તો હું છે ?

સોરાબશાએ હસીને પુછયું, ત્યારે બોલો જોઈએ, હું કોણ?

છોકરાએ જવાબ દીધો, કોણ વરી, મારા બાપની ગાડીમાં રોજ રોજ ચઢી બેહે તે!

ગુલાબની અને થુવરની સરખામણી. ૧૧૨

એક વખત એક રાણી ગર્ભવંતી હોવાથી, પોતાની દાસીને મોકલી રાજાજીને બોલાવી વિનંતી કરી, કે મારે સારૂ એક ઓરડો એવો બનાવો, કે જેમાં હવા વીગેરે સર્વે બંદોબસ્ત થાય. આ દરમ્યાન એક દિવસ રાજા શીકારે ગયો હતો, ત્યાં તેણે એક ભરવાડીને એક બચ્ચાંને જન્મ આપતાં જોઈ, કે તેની પાસે કોઇ ન હતું. અને બચ્ચાંને જન્મ આપ્યા બાદ, તેજ વખતે તેને પોતાના હાથમાં લઇ ચાલતી થઈ. આ દેખાવ જોઇ રાજાને પોતાની રાણી યાદ આવી, અને વિચાર કીધો, કે મારી રાણી આટલી બધી નાજુક અને ચાબી થાય છે, તેનું કારણ શું? પોતે ઘેર જઇ જે ઓરડો તેણે રાણીનાં સારૂ બનાવ્યો હતો; તે તોડી નંખાવ્યો, અને પોતે જે નજરે જોયું હતું, તે સઘળું રાણીને કહીને વાકેફ કીધી. આ વખતે રાણી કંઈજ બોલી નહીં. પણ પછી બગીચાનાં માલીને બોલાવી હુકમ કીધો, કે રાજાજીનાં બગીચામાં કોઇપણ ઝાડને મુદલ પાણી આદ

દીવસ સુધી પાવું નહીં. બગીચામાંના સર્વે ઝાડ, કે જે ઉંચી જાતનાં નાજુક હતાં, તે મરી ગયાં. અને જે રફ હતાં, તે જેવાં ને તેવાં રહ્યાં. આ જોઇ રાજાએ રાણીને ખુલાસો પુછયો, તેના જવાબમાં તેણીએ જણાવ્યું, કે રાજાજી, આ પુલનાં ઝાડ તે અમે, અને જે મોટાં મોટાં ઝાડ પાણી વગર પોતાની મેળે રહે છે, તે પેલી ભરવાડી સ્ત્રીની જાત સમજવી. આ સાંભળી રાજાને ખાતરી થઇ, કે માણસ માણસમાં પણ આટલો ફેર છે.

શેરને માથે સવાશેર. ૧૧૩

કેટલાક ઠોલીઆઓએ વિચાર કીધો, કે ગેમલો મોચી કશાથી બીહતો નથી, તેથી એક દહાડો તેને બનાવીએ. તેઓ એક રાત ઢોંગ કરી પોતાનામાંથી એકને કરકટી ઉપર સુવાડી ગેમલા મોચીને બોલાવી મંગાવ્યો. તેના આવ્યા પછી એક જણું રડતું મોંહ કરી બોલ્યો. ગેમલા, અમારૂં તો નખોદ ગયું, અમારો મિત્ર રણછોડ મરી ગયો. હાય! હાય! ભાઈ, આજની રાત એની આગળ બેસી ચોકી કરે, તો એક રૂપીઓ મજુરી આપીએ. ગેમલાએ હા, પાડી. અને પોતાનું જોડા સીવવાનું કામ લાવી મુડદાં આગળ બેસી સીવવા લાગ્યો. સઘળાઓ આ ગમ્મત બીજા ઓરડામાં છુપાઇને જોયા કરતા હતા. રાતનાં બાર વાગ્યા, એટલે

મુડદું થઇ પડેલા રણછોડે એક નાની ખંખાર મારી, ગે-
મલો જરા અચરત થઈ જોવા લાગ્યો, પણ જરાએ બીધો
નહીં. અને પોતાનું કામ કરતો ગયો. અને ગીત ગાવા
લાગ્યો. થોડીવારે રણછોડે પોતાનું ડોકું ઉંચક્યું, અને
ઘાડો સાદ કાઢી બોલ્યો, હે ચંડાળ! તું કોણ છે? તને
ખબર નથી, કે મુએલા માણુસ આગળ ગીત ગાઈએ નહીં!

પેલા મિત્રોના મનમાં શું, કે આમ મુડદાંને ઉઠતું
જોઇ, ગેમલો મોચી જીવ લઇને નહાસશે, પણ તેનાં બદલે
તેણે તો તડાક દેતી એક લપડાક મુડદાંને ખેંચી કાઢી,
અને બોલ્યો. હે રાંડના! તને ખબર નથી, કે એક મુ-
એલા થઇને પાછા ઉઠીએ નહીં!

આ પછી ઉપલા મિત્રોએ ગેમલાની મશ્કરી કરવી
છોડી દીધી.

બા હું શું સમજું? ૧૧૪

રસ્તામાં એક વાર એક છોકરો કળવાઇને રડતો હતો,
આ જોઇ એક પરગજુ ગ્રહસ્થે તેને પુછ્યું, બેટા કેમ રડે છે?

છોકરો રડતી આંખે બોલ્યો, મારા બાપ, અને મા,
મરી ગયાં, માટે તેમની પાસે કંઈ ખાવાનું નથી.

પણ બેટા, તેઓ મરી ગયાં, એટલે સુખી થયાં, હવે
તે લોક પાસે ખાવાનું નથી, તેમાં તને રડવાનું કારણ શું છે?

છોકરો બોલ્યો, કે તે તો હું શું જાણું!–મને તો મારા બાપે અહીં ઉભો રહી, એમ બોલવા શીખવ્યું છે. બીજું હું કંઇ જાણુતો નથી.

વાહ! ત્યારે તારી આંખમાં આટલાં બધાં આંસુ કયાંથી આવ્યાં?

તે તો મેં મારા હાથમાં કાંદો રાખેલો છે!

જાહેર ખબર ફેલાવવાની યુકિત. ૧૧૫

એક ટીનનું કામ કરનાર વહોરાજીએ પોતાની બુને દફનાવી,, તેણીની કબર ઉપર પત્રાંનો ગુંબજ પોતાને હાથે કરીને મેલ્યો. અને તે ઉપર નીચે પ્રમાણે લેખ કોતરીને મેલ્યો હતો—

“આ કબર, આદમજી સુલેમાનજી, તે પત્રાનાં ફાનસ બનાવનારની બુ હલીમાબીની છે. આ ઉપર પત્રાંનો ગુંબજ હુંએ પોતે બનાવો છે. સઘળું ટીનનું કામ ઘણી કીફાયતથી કરી આપશું. વહોરા બજારમાં પુછવું.”

નાજુકાઇનાં નમુના. ૧૧૬

એક વખતે ચાર બહેન-પણીઓ, સુખ દુખની વાતો કરતી હતી, તેમાંની દરેકે પોતાની નાજુકાઇનાં દાખલા નીચે મુજબ આપ્યા—

(૧)—મેંને તોડી ચંપેકી કલી, મેરી છે મહીનેકી
અંબોઇ ટલી,
ચાર સખી મીલ કરો બિચાર, મેરે જયસી હે
કોઇ નાજુક નાર.
પીયુ આવે તો પુછો ચું, કે જોર કરે સો જીવે
કયું ?

(૨)—મેં સોતીથી ખાટપે મેંને પાઉં નીચે ધરા,
પાઉં નીચે ધરતેહી મુજકો ફફોલા પડા,
ચાર સખી મીલ કરો બિચાર, મેરે જયસી હે
કોઇ નાજુક નાર.
પીયુ આવે તો પુછો ચું, કે ચલને વાલે જીવે
કયું ?

(૩)—મેરે સીરપે પુલકા હડા, મેં જાનું પાનીકા ઘડા,
ચાર સખી મીલ કરો બિચાર, મેરે જયસી હે
કોઇ નાજુક નાર.
પીયુ આવે તો પુછો ચું, કે પાની ભરેસે સો જીવે
કયું ?

(૪)—મેરી પડોસણ ચાંવલ છડે, તો મેરે હાથ ફફોલા પડે,
ચાર સખી મીલ કરો બીચાર, મેરે જયસી હે
કોઇ નાજુક નાર.

પીચુ આવે તો પુછો સું, કે છડને વાલે જીવે કર્યું !

પ્રીય વાંચનાર, આ ચારે જાણીમાં સર્વેથી નાજુકને શોધી કાઢી હશે.

પહેલી સ્ત્રીએ એક ચંપાના પુલની કલી તોડી, તેથી તેનાં છ મહીનાં સુધી નળ ખસી ગયા, અને બીજી એક ઢાલીઆ ઉપર સુતી હતી, તેણે જ્યારે પગ ભોંચ ઉપર મુકયો, ત્યારે તેણીનાં પગમાં છાગરા પડયા. ત્રીજીનાં માથા ઉપર પુલનો દડો હતો, તે તેણીને એક પાણીનાં ઘડા જેટલો ભારી લાગ્યો, અને છેલ્લી ફકત બેઠી હતી, અને તેની પડોસણ ચોખા છડતી હતી, તેથી તેના હાથમાં છાગરા પડી આવ્યા.

અજમાવી જોવા જોગ ઇલાજ–૧૧૭.

ઘરમાં જો રોજ કંકાસ થતો હોય, તો આ નીચલી "રીસીપી" અજમાવી જોવા જોગ છે. એક ઘરડા પુરૂષે અજમાવી અનુભવ મેળવેલો છે.

ધણી જયારે ઘરમાં આવે, અને મીજાજ ગયેલો હોય. અથવા કંટાળેલો હોય, ત્યારે પાઘડી કાઢીને હાથમાં લઇને દાખલ થાય, ત્યારે ધણીઆણીએ સમજી જવું, કે હમણાં

કંઇ ચું કે ચાં કરવાનો વખત નથી. એજ પ્રમાણે જ્યારે ઘરમાં દાખલ થતાં બાઇનો મીજાજ ગયલો હોય, ત્યારે સાડીની સોડ કરીને બેસે, તો ધણીએ સમજી જવું, કે આ વખત ગુપચી મારી જવાનો છે. આવી "ડેનજર સીગનલો" જો સમજી રાખી હોય, તો "લાઇન કલીયર" થાય, ત્યાં સુધીમાં કેટલો ફાયદો થઇ જાય!

હેતનાં કટકા. ૧૧૮.

બે દોસ્તો એક એક ઉપર મરી ફીટતા હતા, એકે કહ્યું, યાર તું મરી જાય, તો મને લાગે જો! અરે મારાથી તો દેખી શકાયજ નહીં! આ સાંભળી બીજાએ કહ્યું, અરે હારે દોસ્ત, ખરૂં છે. માટે હું મરી જઇ તને દુખ અને સંતાપ પહોંચાડવા માંગતો નથી. પણ દોસ્ત, તું મરી જાય, અને મને ઘણું થશે, તો હું જેમ તેમ ખમીશ!

સીધીભાઈની સાહાઇ. ૧૧૯.

એક એબીસીનીઆથી નવા આવેલા સીધીએ, એક ઠેકાણે એક સુથારને એક છોકરા સાથે આમણ સામણ બેસીને લાકડું વહેરતાં જોયો, તે સમજ્યો, કે આ લોકો કરવતી લેવાની મારામારી કરે છે, તેથી તેણે પેલા છોકરાની દયા ખાઇને સુથારનાં મોંઢાપર એક તમાચો લગાવ્યો, અને

કરવતી ખુંચવી લઇને પેલા છોકરાને આપી, પોતાની ભાષામાં તેને નાશી જવા કહ્યું, બિચારા સીધીભાઇને આ દયા ખાવાનાં બદલામાં એક દીવસ વગર ભાડાની કોટડીમાં રહેવું પડયું !

જીભનો છેડો. ૧૨૦.

એક હરદી બાઇ, એક ડાકટર પાસે દવા લેવા માટે ગઇ. ડાકટરે તેને પોતાની જીભ બતાવવાને કહ્યું, તેપરથી તે બાઇએ જીભ બહાર કાઢીને બતાવી. ડાકટરે જરા વધારે કાઢવાનું કહ્યું, તેણે તેમ કીધું. વલી ત્રીજી વખત વધારે બહાર કાઢવાને કહ્યું, એટલે તે બાઇ ચીરડાઇને બોલી ઉઠી, કે ડાકટર સાહેબ, શું હમારી બૈરાંઓની જીભનો કાંઇ છેડો હશે કે નહીં ?

ગંધાતો વરસાદ. ૧૨૧.

એક ભંડારી પોતાનાં ગામથી સાત ગાઉ દુર આવેલી વાડીમાંથી એક દહાડે એક તાડીનું ઘડીઉં માથાપર મુકીને ગામ તરફ આવતો હતો, એવામાં એકદમ વાવાઝોડું થઇને વરસાદ તુટી પડયો, તેથી ભંડારીએ કાદવથી ખરડાયલા જોડા તાડીનાં ઘડીઆં ઉપર મુકીને ચાલવા માંડયું. પરંતુ વરસાદને લીધે જોડાનો કાદવ ધોવાઇને ભંડારીનાં મોંઢા

અને ડીલ ઉપર પડયા કરતો હતો. એવી હાલતમાં રસ્તો કાપી ઘેર આવ્યો, અને ઘડીઉં ઉતારીને છોકરાંને તથા પોતાની બાયડીને તાડી પીવા આપી. સર્વેએ પીતાંની સાથેજ મોઢું મચકાવીને હાક થુ કરવા માંડયું. બાયડી તો છોકરાંઓને એમ કરતાં જોઈને ચીરડાઇને ધણીને કહેવા લાગી, કે મુવા, પોયરાંઓને એ હું પાયું, તાડી તો જાણે નરૂં પાડીનું છાણુ, એ મુવો આજે હું લાયવો; વીગેરે. ભંડારીએ ગભરાઇને જવાબ આપ્યો, હવે મને ફોમ આવી, રહતામાં ગંધાતો વહરાત આવેલો, તેથી મારા જોડા પગમાંથી કાઢીને ઘડીઆં પર ઢાંકેલાં, પછી તાડી કેમ બગડી? ભંડારણે જોડા મંગાવી તપાસી જોયા, તો કાદવ ધોવાઈને સાફ થયેલા જણાયા, તેથી તેની ખાત્રી થઇ, કે કાદવ ધોવાઇને બધો ઘડીઆમાં પડેલો છે. તેથી ભંડારીને ખુબ ઠપકો આપ્યો, કે હવે તાડી લાવે, તો ઘડીચાં ઉપર જોડા મુકીને લાવવી નહીં. ભંડારીએ કબુલ કીધું, કે ફરી એમ નહીં કરા, હવે એમ કરા, કે જોડા હેઠે ને તાડી ઉપર મુકા!

હોશની હવા. ૧૨૨.

એક ગૃહસ્થે એક ડાકટરને કહ્યું, કે ડાકટર સાહેબ, આજે સવારમાં મારી છોકરીને એવો તો જુસ્સો થઈ

આવ્યો, કે એક કલાક સુધી અક્કલ અને હોશ વગર પડી રહી. ડાકટરે જવાબ આપ્યો, કે તેની કંઇ ચીંતા નહીં. કેમકે ઘણુંએક લોક તો પોતાની આખી જીંદગી અક્કલ હોશ વગર ગુજારે છે!

બાયડીને હાથમાં રાખવાનાં ઇલાજ. ૧૨૩.

સ્ત્રી તમારા કાબુમાં રાખવી હોય, અને તેને તમારી તાબેદાર બનાવવી હોય, તો તેમ કરવાનાં ત્રણ રસ્તા છે.

(પહેલો રસ્તો)

મારી વહાલી, મારી કલેજાંની કોર, મારાં જીગર, ઈત્યાદી, બતાસાં જેવા ગલ્યા સુખનોથીજ વાત કરવી. તેનાં વગર તમારૂં શુંનું શું થાય એમ આસમાન સાથે ડોળા ચઢાવી કામ રાખવું. પણ આ નિયમ અખત્યાર કરતાં ધણીઆણી છેક છાપરે નહીં ચઢી જાય, તે બાળે ડોળે નજર રાખવી.

(બીજો રસ્તો)

સીધી રીતે રહે તો ઠીક. નહીં તો અસરકારક શબ્દોમાં સમજાવવું. તમારા ગજા મુજબ તેણીને ખરચવા દેવું, અને આગળ વધે તો સાફ ના પાડવી. સઘળો હિસાબ તમારા હાથમાં રાખવો, થોડી મરજી તમારી તેમજ થોડી તેનેબી રાખવી. છેકજ લેલી મજનું બની નહીં જવું. તેમ રોજ

સવારમાં ઉઠતાંની સાથે માછીઆંબી નહીં બનવું.

(ત્રીજો રસ્તો)

આ માર્ગને કોઈ બફ્રતાદ્ની માર્ગ પણ કહે છે. સ્ત્રીને ઘરની કબાટ, અને પેટીનાં જેવો સામન સમજવો. સ્ત્રીની હસ્તી શું છે, તે જાણુતા નહીં હોઇએ તેમ વર્તવું. તમે હાજર હોવ, તે વખતે એક શબ્દ પણ બોલવા ન દેવો. ધાકે ધાકે તેને મારી નાંખવી. જ્યારે ગમે ત્યારે તમારે બહાર જવું, અને ગમે ત્યારે આવવું. વચમાં બોલવાને તેને તાકત નથી. એશકી થઇને ફરવું, અને તેણીને ચીથડે હાલ ફરવા દેવી, આથી બે પરિણામ થશે, યા તો તે મરી જશે, અગર માતશે. બંને રીતે તમને લાભ છે. પછી નહીં તો બપૂતાદ્ની માર્ગ તો છેજ.

સમજમાં ફેર. ૧૨૪.

ગ્રાંટરોડનાં સ્ટેશન ઉપર ભારી ભીડ હતી, એક છોકરી નવસારી જનાર હતી, તેને તેની મા, મુકવા આવી હતીં પ્લાટ ફોર્મ ઉપર ઉભાં રહી, એક બીજાને ભેટે, પણ છેડો આવે નહીં. ઘંટ વાગ્યો, એટલે ગાર્ડે ઝડપમાં આવીને કહ્યું "લો ચાલોજી, ટ્રેન, હમણાં ઉપડશે, બેસી જાઓ."

"ઓ વાય, હું બહાર ગામ જાઉંછ, તે માયજીને સારી પેખે કોટી કીધા વગર જાઉં કે ?

ગાર્ડે આ બરાબર સાંભળ્યું નહીં, અને બોલ્યો, તમે બેસી જાઓ, તે હું બધું કરશ!

નાટક, ચાર અંકી. ૧૨૫.

દેખાવ ૧ લો—લાલ પાજની ઇજાર અને વારનીસનાં બુટ પેહરીને એક ગ્રહસ્થ હમામથી એક મીઠાઇ-વાલાની દુકાનમાં દાખલ થાય છે, અને હુકમ કરે છે. મને ત્રણસો માવાનાં સમુસા જોઇએ છે.

ત્રણસો? કેટલા વખતમાં જોઇશે સાહેબ?

ત્રણ કલાકમાં તો જરૂર જોઇએ.

હા સાહેબ, પણ-પણ આવા મોટા ઓરડરને સારૂં બેઆનું લેવાનો ધારો છે સાહેબ!

અલબત, આ દસ રૂપીઆ રાખો, ને હું હમણાં આવું છું. પછી બીજો હીસાબ ચુકવી જઇશ.

× × × × × ×

દેખાવ ૨ જો—બે કલાક પછી ઉપલોજ ગ્રહસ્થ એક મોટા ઝવેરીની દુકાનમાં દાખલ થતો દેખાય છે, ત્યાં તેણે હીરાની વીંટીઓ જોવા માંગી, અને તેમાંથી એક પસંદ કરીને ભાવ પુછયો.

બસો પચાસ રૂપીઆ સાહેબ.

લાલ પાઘની ઇજારવાલા ગ્રહસ્થે વીંટી આમ તેમ ફે-
રવી જોઇ, અને ફેરવીને લીધી. અને ઝવેરીને કહ્યું—

સામું મીઠાઈવાલાની દુકાનમાંથી મારે થોડા રૂપીઆ લેવા છે. જરા તમારા માણુસને મારી સાથે મોકલો, તો તેને હું રૂપીઆ આપું.

“હા સાહેબ, મોટી ખુશીથી.”

× × × × × ×

દેખાવ ૩ જો—લાલ પાઘની ઇજાર, અને વારનીસનાં બુટવાલો ગ્રહસ્થ, મીઠાઇ–વાલાની દુકાનમાં દાખલ થાય છે. આંગળીએ હીરાની વીંટી લટકાવેલી છે. અને સાથે ઝવેરીનો કલાર્ક છે. મીઠાઈ–વાલો આવા મોટા આબરૂદાર ઘરાકને નમીને સલામ કરે છે.

કેમ શેઠ, મારા ત્રણુસો તૈયાર છે? તમે બે વાગતે આપવા કહ્યા હતા!

હા સાહેબ, પાંચ મીનીટમાં ગણી આપું છું.

ઠીક છે, હું સામે ઝવેરીની દુકાનમાં કંઈ જોઉં છું, તેટલામાં આ મારો માણુસ છે, તેને બસો ને પચાસ ગણી આપો, બાકીનાં હું હમણુા આવીને લઉં છું.

હા સાહેબ, મોટી ખુશી સાથે.

× × × × × ×

દેખાવ ૪ થો—આ પ્રમાણે બન્યાને પાંચ મીનીટ પછી, મીઠાઈ-વાલો અઢીસો સમુસા ઝવેરીનાં કલાર્કને આપવા કરે છે. અને એક મીનીટ પછી તેઓ બંને જણાંઓ મોહલ્લામાં ઘેલાની પેઠે "પોલીસ પોલીસ" કરીને બરાડા પાડતા દોડતા દેખાય છે.

નાટક, ચાર અંકી સમાપ્ત.

પકવાન પોથીનો ઉપયોગ. ૧૨૬.

માજીસ્ટ્રેટ—બંધવા, તેં મરઘી શા માટે ચોરી ? સાચે સાચું બોલ.

બંધવો-સાહેબ, મને ડાકટરે મરઘીનો સેરવો પીવા માટે સલાહ આપી હતી. પણ સેરવો કેમ બનાવવો, તે મને ખબર ન હોવાથી, મેં એક "પકવાન પુસ્તક" લીધું. અને તેમાં સેરવો કેમ બનાવવો, તે વિશે વાંચી જોયું, તો પેહલીજ લીટીમાં લખ્યું હતું, કે એક મરઘી ખરીદ કરો, અગર એક મરઘી ઉછીની લેઓ. ફકત એક મરઘીજ લેવા લખ્યું હતું. માટે મેં પેહલીજ તકે એક મરઘી, કે જે મારા હાથમાં આવી તે લીધી. સાહેબ માફ કરો, મારી ચુક થઇ !

મફતનો લાભ લેનાર વહોરાજી. ૧૨૭.

વહોરાજી યુસુફઅલી એક વખત સુરતથી મુંબઇ ગયા,

અને એક બીજલસમાં જનાર હતા, કાફર્ડ મારકીટ આગળ આવી પહોંચતાં, એક ચમારનો છોકરો હાથમાં બ્રશ પકડી પુછવા લાગ્યો, મીયાં સાહેબ, બુટને બલાકીંગ મરાવો છો ?

વહોરાજીનાં બુટ મેલાં તો બહુ હતાં, પણ પૈસા કોણ ખરચે, તેથી ના પાડી.

સાહેબ, ફકત બે દોઢીઆમાં તમારા આરસી જેવાં બુટ કરી આપું ?

ના—ના—ના.

વારૂં, ચાલો મીયાં સાહેબ, મફત કરી આપું.

હેં ! તારે તો ચાલ, કરી વહોરાજીએ પગ લાંબો કીધો, અને છોકરાએ બલાકીંગ લગાડી બ્રશ મારીને એક બુટ આરસી જેવું કીધું. વહોરાજીએ બીજું બુટ આગળ ધર્યું, એટલે છોકરો બોલ્યો.

બે દોઢીઆં પહેલાં મુક, પછી વાત.

વહોરાજીએ બોચી ખજવાલી બે દોઢીઆં કાઢી, બીજા બુટની પાલીસ કરાવી રસ્તે પડયા.

હવે થોડાજ બાકી છે. ૧૨૮.

ગુમાસ્તો—શેઠજી સાહેબ, આજ મારે જરા જવું છે, કૃપા કરી રજા આપશો ?

શેઠ—વળી શું છે ?

ગુમાસ્તો—સાહેબ, મારી કાકી મરી ગઈ છે, તેથી તેને મસાણે લઇ જવાનું છે.

શેઠ—તારૂં સત્યાનાશ થાય તારૂં. ગઇ દિવાળી પછી આ સુદ્ધાં તારી ચાર કાકીઓ તો મરી ગઈ. અને હવે બીજી કેટલી બાકી છે!

ગુમાસ્તો—(રડવા જેવું મોઢું કરીને) ના સાહેબ, હવે કાકીઓ તો નથી રહી, પણ ચાર કાકા છે.

ટેલીફોનનો જોખમ. ૧૨૯.

નાનાંભાઇએ પોતાની ઓફીસમાં નવોજ ટેલીફોન મુકાવ્યો, અને પોતાને બંગલેથી વાત કરવા સારૂ પોતાના કલાર્ક ધનજીને બોલાવ્યો. શેઠે કંઇ કામ સંબંધી પુછયું, પણ ધનજીએ કોઇ દહાડો ટેલીફોન વાપરેલો નહીં. એટલે મોટો ઘાંટો કાઢી ઉત્તર આપવા લાગ્યો. તેના મનમાં એમ આવ્યું, કે શેઠ બે માઇલ દુર છે, એટલે બુમ પાડયા વગર સંભળાય નહીં.

શેઠે પાછો જવાબ મોકલ્યો, તારો એક બોલ સંભળાતો નથી.

ધનજીએ આથી વધારે ને વધારે બુમ પાડવા માંડી, આખરે થાકયો, ત્યારે રૂમાલ કાઢી પોતાનું કપાળ લુંછી

હળવેથી પોતાના દીલ સાથે બોલે છે, મારો નાલ્હો–બેહરો સુવો છે કે શું ?

પણ ધનજીની અજાયબીનો શું પાર ! ટેલીફોનમાંથી તુરત જવાબ આવ્યો, "નહીં ધનજી, હું બેહરો મુવો નથી, બધું સાંભળું છું. આવતી કાલથી તમે કામપર આવશો નહીં."

ચોખ્ખો ઇન્સાફ. ૧૩૦.

એક મીયાંના બે છોકરા હતા, તેમાંનો એક બડો ઉઠાવગીર, અને બીજો બિચારો અલ્લાનો વલી હતો. મીયાંની કજા બાદ, બંને ભાઇઓ પોતાના બાપની મીલકત વેહેંચી લેવા બેઠા. મોટા ઉઠાવગીર ભાઇએ, એ બાબતમાં ચુકાદો આપતાં પોતાના ઓલીયા ભાઇને કહ્યું, દેખ ભાઇ, અપને દાદાકી મીલકતમેં તો સીરફ એક મકાન હે, ઇસ લીયે યે મકાન ઝમીનસે ફકત છપરે તક મેરા, ઓર છપરેસે આસમાન તક તેરા. ઓલીઆ ભાઇ, તો આસમાનનું નામ સાંભળી ખુશ ખુશ થઇ ગયો. પણ રાત પડી, ત્યારે જેમ તેમ છાપરા પર ચઢીને ત્યાં સુતો, એટલે આખી રાતની ઠંડીમાં અકડી ગયો. આ વાતની ખબર એક પંચીને પડતાં તેણે ઓલીઆને શીખામણ આપી, કે બચ્ચા, મોટાભાઇની શીખામણ ઉપર ચાલ્યો, તો માર્યો જશે. મને પચાસ રૂપીઆ

આપે, તો એ બલામાંથી છટકી જવાનો તને એક રસ્તો બતાવું. ઓલીઆએ હા પાડી, એટલે પંચીએ સલાહ આપી, કે રાતે છાપરાં પર થોડાં લાકડાં, અને એક ઘાંસની પુળી સળગાવવી, અને મોટોભાઇ પુછે, તો કહેવું કે, મેં તો મેરા ખાના પકાતા હું, એટલે ભાઈ પોતાની મેળે ઠેકાણે આવશે. ઓલીઆએ તેમ કર્યું, એટલે બીજે દીને ઉઠાવગીર ભાઇએ આવી, પગે લાગીને ઘરનો અડધો ભાગ મુર્ખાને આપ્યો.

ગામડીઆનું ડહાપણ. ૧૩૧.

દંમણ પાસે વાપી ગામથી એકવાર એક નવલો નામનો ગામડીઓ મુંબઇ જવા નીકળ્યો. સ્ટેશન ઉપર જઈ તેણે ટીકીટ માસ્તરને પુછ્યું, "ભાઇ મંભઈ જવાના કેટલા પેહા ?

"એક રૂપીઓ ચાર આના," ટીકીટ માસ્તરે જવાબ આપ્યો.

એહ ! એમ હું ભાય ! રૂપીઓ લે, રૂપીઓં લે, એક આનો વધતો આપું.

ટીકીટ માસ્તરે ઝાટકી નાંખવાથી નવલો બડબડતો ત્યાંથી ચાલતો થયો, એવામાં પછવાડેથી પું પું કરતી ટ્રેન આવી લાગી. ઇનજીન તરફ મુક્કી કરી તાકીને, નવલો

ઠરાઇવરને કેહવા લાગ્યો. તને એક રૂપીઓને આનો ઉપર આપવા કીધાં, તારે નહીં ને હવે હું કામ પટાવા આએવું? જા, હવે મારે ની જોઇએ.

નારે બાપુ!

દેવીદાસ નામનો વાણીઓ બહુજ કંજુસ અને વેહમી હતો. કોઈનાં ઉપર તેનો વિશ્વાસ નહીં. સાફ ના પાડે, કે નારે બા! સગા બાપનો ભરોસો નહીં કરીએ. હવે એવું બન્યું, કે દેવીદાસની દાઢ બહુજ કળવા લાગી, અને દરદ એવું જોરથી થવા લાગ્યું, કે દાંતના ડાકટરને ઘેર જવા વિના છુટકો રહયો નહીં, ડાકટરે દાંત તોડી પાડવા હાથમાં ચીપીઓ લીધો, એટલે દેવીદાસ ગભરાયો. બહુ સમજાવ્યાથી ઠરાવ્યું, કે લાફીંગ ગ્યાસ સુંઘાડીને પછી દાંત કાઢવામાં આવશે, એટલે દરદ ન થાય, તે તો ઠીક, પણ આ ગ્યાસ સુંઘાડયાથી શું થાય? દેવીદાસે વેહમી થઇ પુછવા માંડયું.

તેથી એમ થશે, કે તમે બેભાન થઈ જશો, અને શું થાય છે, તે તમે જાણશો નહીં.

હેં? તારે તો બહું સારૂં.

ડાકટરે તૈયારી કરી, એટલે લાગલોજ દેવીદાસે ખીસામાં હાથ ઘાલ્યો. ડાકટર સમજ્યા, કે તે પેસા આ-

પવા જાય છે. તેથી બોલ્યા, "કંઇ ચીંતા નહીં-પૈસાની શી ઉતાવલ છે–કામ ખલાસ થાય ને આપજો."

દેવીદાસ બોહ્યો, નારે બાપુ! હમણાં કોણ પૈસા આપે છે. હું ગ્યાસથી બેભાન થાઉં, તે પેહલાં ગણી જોઉં છું, કે ખીસામાં કેટલા રૂપીઆ છે.

એક રમુજી ભુલ. ૧૩૪

થોડા વરસની વાત ઉપર સુરત જીલ્લામાં એક પારસી ડેપ્યુટી કલેકટર હતા, તેઓ ઘણું પ્રમાણીક, અને સાદા હતા, પરંતુ કામ લેવામાં ઘણાં સખત હતા, આ કારણથી હાથ નીચેનાં હીંદુ કારકુનોને અલખામણાં થઇ પડયા હતા. હવે એવું બન્યું, કે આ ડેપ્યુટી કલેકટરની ૫૫ વરસની ઉમર પુરી થવાથી, સરકારી કાયદા પ્રમાણે તેમને પેનશન ઉપર જવું પડયું. અને નોકરી પુરી થઇ. આથી જે કારકુનો તેમનાથી ડરીને દબાઇ રહયા હતા, તેઓ ઘણી ખુશાલીમાં આવી ગયા. અને જે દિવસે ડેપ્યુટી સાહેબ, નોકરી પર નહીં આવનાર હતા, તેજ દહાડે ગામમાં પેંડા વહેંચ્યા. તે લોકોએ એક આદમીને પેંડાની થાલી આપીને રેલ્વે સ્ટેશન ઉપર પણ મોકલ્યો. અને વરદી આપી, કે સર્વે દેશી લોક-માં એક એક પેંડો વહેંચવો. હવે બનાવ એવો બન્યો, કે મજકુર ડેપ્યુટી સાહેબ, મુંબઇ જવા માટે સ્ટેશન પર

આવ્યા હતા, ગામડીઓ જાણુતો નહોતો, કે એ કોણુ છે. તેણે તુરત એક પેંડો ઉંચકી શેઠનાં હાથમાં મુકયો.

શેઠે અજબ થઇને પુછયું, કે એ શું છે—પેંડા શાના વહેંચાય છે ?

" બાપજી, એતો કેની, તે એક પારહો છે, પારહો, અમારા ગામનો ઠીપુટી–તે બહુજ પાપ ઉતું, તેને હરકારે પાણીચું આએલું, ને તેણે ગઇ કાલનું કારૂં કીધેલું, તેનાં હગનનાં પેંડા વહેંચાય ?"

અં અં ! ડેપ્યુટી સાહેબ, ધીમા સાદે બોલ્યા, એ પેંડા કોણુ વહેંચે છે ?

એના માણુહો !—આજ બહુ ખુશમાં આવી ગીએલાં, તે હંઠા લોકોએ પૈહો પૈહો ઉઘરાણું કરી, આજે ઉજાણી કરી મુકેલી !

ડેપ્યુટી સાહેબ, આ સાંભળીને પોતાના મન સાથે બળાપો કરી, તે પેંડો મુંગે મોઢે પોતાના હાથમાં લીધો. (તે–પેંડો ગાડીમાં ખાધો કે નહીં, તેનો કોઇ સાક્ષી મલ્યો નથી.)

નરમ ઘી જેવી માંગણી. ૧૩૫.

એક ગ્રંથકારે (My wife) " મારી બાયડી " એ-

વા નામની ચોપડી કાઢી હતી, તેની જાહેર ખબર, વાંચીને એક શખસે તે ખરીદવા માટે તેનાં બનાવનાર ઉપર નીચે મુજબ ચીઠી લખી " સાહેબ તમારી ચ્રી વિષે મેં ઘણી વખાણ સાંભળી છે, કે ઘણીજ સરસ છે, અને તે મારે ખરીદવી છે, માટે તેની કીંમત શું છે ? તે મેહરબાની કરી લખી જણાવશો."

હુકમનો અમલ, ૧૩૬

પોલીસનાં સીપાઈ કેવા અક્કલવાલા, અને હુશીઆર આવે છે, તે તો સરવે કોઇને ખબર છે. એક વખત મેદાનમાં હુન્નરનું પ્રદર્શન હતું. સીપાઇને કોન્સ્ટેબલે દરવાજા ઉપર ઉભો રાખી વરદી આપી, કે પોતાની લાકડી બહાર મુકયા સીવાય કોઇને અંદર જવા દેવું નહીં.

થોડીક વારમાં એક ગ્રહસ્થ, ખાલી હાથે માંહે દાખલ થવા ગયો, તેને સીપાઇએ રોકયો.

"તુમચી કાઠી કુઠે આહે ?

" માઝે જવલ કાઠી નાહીં," પેલાએ અચરતીથી જવાબ દીધો.

"તવાં કાઠી ઠેવણે સિવાય આંત જાયાચા નાહીં."

ચીઠ્ઠ ઝડપ-૧૩૬.

એક રામચંદ્ર નામનો તાતીઓ પોતાની સાથે એક બાલા (નોકર)ને લઇ બજારમાં ગયો, સામન ઘણો ખરીદ કરવાનો હતો, તેથી એક હેલકરીને પણ બજારમાંથી સાથે લીધો. આ બેઉનાં માથા ઉપર પાટી ભરીને સામાન આપીને રામચંદ્રજીએ બાલાને કહ્યું, કે "હ્યા હેલકરીલા તુમચે બરોબર ઘેઉન જા," અનખી સઘલા સામાન ટીકામા કરૂન, યાલા ચાર દીડકયા હેલ દે. મી માગુન યેતો." એમ કહીને બાલાના હાથમાં એક આનો આપ્યો. પેલો હેલકરી પંચી હતો, તે રસ્તામાંથી બાલાને ચુકાવીને પાટીમાં ભરેલા સામાન સાથે વટી ગયો, થોડીવારે રામચંદ્ર ઘરમાં આવી જુવે છે, તો બજારમાંથી જે સામાન લાવેલા, તેનો પત્તો મળે નહીં. તેથી બાલાને પુછ્યું, કે "સઘલા સામાન કુઠે ઠેવલાસ"? બાલાએ જવાબ દીધો, કે "હેલકરી હજુન આલા નાહીં," રામચંદ્રજીએ ઘણુંજ ચીરડાઇને બે ચાર ગાળો ચોપડી કાઢી, અને કહ્યું, કે "અતા જા આંણી તપાસ કર." બાલાએ પાછો ઉત્તર વાળ્યો, કે "તપાસ કરણ્યાચી કાંહી જરૂર નાહીં. હેલકરી કુઠે જાણાર આહે, ત્યાલા મી ત્યાચી હેલ દીલી નાહીં.!" રામચંદ્ર, તો આ સાંભળીને બાલાની મૂર્ખાઈ પર ખડખડ હસી પડયો.

આરોપીનો બચાવ-૧૩૭.

એક જુના હામીજને સેસનમાં બે રૂપીઆ ચોરવાના વાંક માટે ઉભો કીધો, તેનાં બારીસ્ટરે જુરીની દયા ખેંચ-માટે રડતું મોઢું કરી કહ્યું, "જુરીના સાહેબો, મારો ક્રુલ ઘણો ગરીબ માણસ છે. ભુખમરાને લીધે નાચારીએ આ બે રૂપીઆ જેવી નજીવી ચીજ ઉપર હાથ નાંખવાની એને ફરજ પડી. ફક્ત પેટની ખાતર એણે એ કામ કીધું. જુબાની ઉપરથી આપ સાહેબોએ જોયું હશે, કે તેજ જગ્યાએ નોટોનું બંડલ હતું, તેને એ બંધવાએ હાથ પણ લગાડયો નહીં."

આ વખતે બંધવાને, ડુસકે ડુસકે રડતાં સઘળાઓએ જોયો.

તેનાં બારીસ્ટરે મનમાં મલકાઇને જુરીને કહ્યું, જોયું સાહેબો, એ કેવો મુંઝાય છે? એ કમનસીબ શા માટે આંસું પાડે છે?

બંધવો, આંખો લુછીને બોલ્યો, "ભોગ મારા, મારા જોવામાં તો એ બંડલ આવ્યુંજ નહીં!"

બંધવો, અને તેના બારીસ્ટર સીવાય આખી કોરટ હસી પડી.

ભાઈ ઉપર બેહનનું હેત. ૧૩૮.

થોડીક મુદ્દત ઉપર એક બાઇ, પોલીસ ચોકી ઉપર એક ગાડીમાં ભભકાબંધ કપડામાં સજ થઇ આવી, અને ઇન્સ્પેકટરને અરજ કીધી, કે "મારો એક ભાઇ અચબુચ દીવાનો થઈ ગયો છે. તે પોતાને એક ઘડીઆલીનો કલાર્ક સમઝે છે. અને લોકોને ઘેર સુધ્ધાં મારફાડ કરે છે. ડાકટરે તેનું માથું બોડાવવાનો અને તેને ઓરડામાં બંધ રાખવાનો હુકમ કર્યો છે. માટે મેહરબાની કરીને કોઈબી સીફતથી તેને જકડી લઇ મારા સ્વાધીન કરશો, તો ઉપકાર થશે, હું તેને કંઇબી કરી અડધા કલાકમાં અહીં પુસલાવીને લઇ આઉં." આમ બોલી તે બિચારી બાઇ આંખપાણી કરવા લાગી.

ભલા ઈન્સ્પેકટરે દયા ખાઇ, આ બાઇને મદદ કરવા હા પાડી. અને એક ખાલી ઘર બતાવી કહ્યું, કે તમે તેને આ ઘરમાં લાવજો. અમે સઘળું તૈયાર રાખશું.

બાઇ તો ખુશી થઇને ત્યાંથી ગઇ, અને એક ઘડીઆલીની દુકાન ઉપર જઇ કેટલાંક ઘડીઆલ વીંટીઓ વીગેરે ખરીદ કરી દુકાનદારને કહ્યું, કે તમારા એક માણસને મારી ગાડી ઉપર મોકલો, હું ઘેર જઇને રૂપીઆ આપું.

દુકાનદારે ખુશી થઇને પોતાના કલાર્કને બાઇની ગાડી ઉપર બીલ આપીને મોકલ્યો.

પેલા ઘર આગળ બાઈ ઉતરી, અને તેની પાછળ કલાર્ક પણ આવ્યો. બાઈએ હસીને આંખની ઈશારત કરી અંદર ગઈ, કે તુરત છ માણસોએ આવીને પેલાને પકડીને મુસ્કાટાટ બાંધ્યો. પેલો જેમ હાથ પગ પછાડે, તેમ મજબુત બાંધે.

અરે હું તો ફલાણાં ઘડીઆળીનો કલાર્ક છું.

ઈન્સ્પેક્ટરે કહ્યું, હા, મને ખબર છે.

બાઈ બોલી શાબાશ, જો એને છોડશો નહીં, હું હમણાં ડાકટરને લઈ આઉં છું, એને બહારો બહારજ મેડ હાઉસમાં મોકલીએ તો ઠીક.

(આ પ્રમાણે બાઈ કલાર્કને ફસાવી, ઘડીઆલો, અને વીંટીઓ, આસાનીથી હજમ કરી રસ્તે પડી.)

સારી નોકરીનો બદલો–૧૩૯.

કલારકો ઑફીસમાં દાખલ થાય છે, તેમને શેઠ કહે છે—મારે તમને કંઈ કહેવું છે.

હાજી, જીજીભાઈ ઉલટમાં આવી બોલ્યો,

તમને મારે ત્યાં ચાકરી કીધાને કેટલા વરસ થયા?

વીસ વરસ સાહેબ!

વીસ વરસ થયાં હેં? તમે ચાકરી રહ્યા ત્યારે તમારી પાસે કંઈ નહીં હતું?

નહીં મુરબ્બી સાહેબ.

અને તમે ઇમાનદારીથી નોકરી કરી દુનીઆમાં આગળ વધ્યા, તે પ્રમાણીક પણાંનો બદલો મળશેજ.

હા, સાહેબ, એવી મારી આશા હતી.

ઠીક છે, જીજીભાઇ, આ મહીને મારો ભાગીઓ ભાગ છોડી સુખમાં દહાડા કાઢવા ઇચ્છે છે, અને તમારી નોકરી હું ભુલી ગયો નથી.

તમારી મેહરબાની છે, સાહેબ!

તમારી નીમક હલાલ લાંબી નોકરીનો બદલો આપવાનો મારો વિચાર છે, અને તે કરવાનું મારા અખત્યારમાં છે, તેથી ખુશી છું. હવે હું એખલોજ પેઢી ચલાવીશ.

હાજી, ઘણું સારૂં.

વેપારની થાપણ અલબત્તાં ઓછી થશે.

અં! હા—આ—સાહેબ!

તેથી બધાઓના પગાર ઓછા કરવાની ફરજ પડશે. બધા કલારકોના પગાર હું સેંકડે ૧૫ ટકા ઘટાડનાર છું. પણ તમારી નીમક હલાલ નોકરી ઉપર નીગાહ રાખી, હું તમારા પગારમાંથી દસજ ટકા ઘટાડીશ, હાલ તો એટલુંજ જીજીભાઇ, અને કાલથી જરા અડધો કલાક વેહલા આવતા જાઓ, અને હું ઘેર જાઉં પછી અડધો કલાક મોડી ઑફીસ બંધ કરજો.

મુવો છુટો! ૧૪૦.

એક દીવાનશાળામાં ડ઼ાક્ટર આગળ દીવાનાઓ વારે-ઘડીએ ફર્યાદ કરે, કે અમારે સારૂ સેરવો થાય છે, તે ઘણો ખરાબ છે. ડાકટરે એક દહાડો દયા ખાઇને બબરચી-ખાનામાં એ બાબતની તપાસ કરવા ગયા. તેમની સાથે થોડાક દીવાનાઓ પણ ગયા. રસોડામાં સુપનું એક મોટું વાસણ ચુલાપર ચઢાવેલું હતું. અચબુચ એક ખંધો દીવાનો બહાર નીકળી આવ્યો, અને બોલ્યો. ડાકટર ! તમે ખાસ્સા બાવળાની ગાંઠ જેવા છો, તેથી તમારો રસ, ઘણો સરસ થશે. માટે તમને આ તપેલામાં હોમાવીએ, કેમ ભાઇઓ ? આ કમનસીબ ડાકટરને ખળખળતા તપેલામાં હોમાવવાની તૈયારી કીધી. ડાકટરે સમય સુચકતા વાપરીને કહ્યું, શાબાસ ભાઇઓ ! આ તમારી સુચના ઘણીજ મઝાની છે. પણ મારાં કપડાં પસીનાથી ભીંજાઇ ગયાં છે, તેથી તમારો સે-રવો ખાટો મારશે, ઉભા રહો, હું એક મીનીટમાં કપડાં અને બુટ કાઢીને આઉં.

આ સુચના સર્વે દીવાનાઓને વાજબી લાગી, ડાકટર કપડાં કાઢવા ગયા, તે પાછો આવેજ શું કરવા ?

ચેતજોરે ભાઇ! ૧૪૧.

થોડા વખત પર એક રમુજી બનાવ બન્યો હતો, એક અક્કરમ પારસી છોકરાએ એક પારસી ગૃહસ્થ ઉપર નીચે પ્રમાણે ચીઠી લખી.

શેઠજી સાહેબ—

તમારી બેટી ———— ની સાથે પરણવાની મારી ખુશી છે, તેથી જો તમારીબી ખુશી હોય, તો મને જણાવજો, કે રીતમાં કેટલા રૂપીઆ આપશો? અને હું તમને કયારે મળવા આઉં.

લી૦ ————

આનો જવાબ પેલા ગૃહસ્થે નીચે પ્રમાણે વાળેલો કેહવાય છે.

મી. ———— ને માલમ થાય જે, આવતી કાલે શનીવાર છે. તેથી બેનેટનાં લીલાંઉખાનામાં ઘોડા, ગધેડા વેચાશે, તેથી બપોરનાં એક વાગતે મને ત્યાં મળજો. પછી શું ખોડ થાય છે, તે જોઇને તમારી કીંમત મુકરર કરીશું.

લી૦ ————

ઇત્તરનું હાલ્કું-૧૪૨.

કેટલાક લોકને અકડવાની ટેવ ઘણી હોય છે, એ વાત પ્રસિધ છે. રતનજી નામે રૂનો એક મોટો વેપારી

હતો. તેની પેઢીમાં લાખો રૂપીઆની ઉથલ-પાથલ થાય, તેનાં બધા ગુણોમાં એક દુર્ગુણ મોટો હતો, કે મોટાઇ ઘણી રાખતો, એક દીવસ એવું બન્યું, કે તેનો પાળેલો નહાનો કુતરો " ટાઇગર " લગાર આજારી પડયો. રતનજીએ તુરત એક નામીચા ડાકટરને કંઇ કામ છે, એમ ચીઠી લખી બોલાવી મંગાવ્યો. આ ડાકટરને મોટી ઘરાકી સાથે શેહરમાં માન ઈજત સારી હતી. તે જ્યારે આવ્યા, અને જાણવામાં આવ્યું, કે એક કુતરાને જોવા માટે તેમને બોલાવ્યા, ત્યારે તેમને ઘણું માઠું લાગ્યું, પણ ટચાકની પેઠે હલકાઇ નહીં બતાવતાં દવા બતાવી, ફી ગજવામાં મુકી મુંગે મોઢે ઘેર ગયા.

થોડાક દીવસ ગયા પછી, ડાકટરે રતનજી શેઠને ચીઠી લખી અરજ કરી, કે રૂના સંબંધમાં મારે કંઇ કામ છે. માટે જો શેઠ તસ્દી લઇ ડાકટરને ઘેર ફક્ત પાંચ મીનીટ આવશો, તો મોટી મેહરબાની થશે, અલબત્તાં જ્યારે આવી ન ધારેલી ચીઠી આવી, ત્યારે કંઇ લાભ હશે, એમ માની શેઠ ગયા ! સાહેબ સલામ થયા બાદ શેઠે પુછ્યું, કેમ રૂના સંબંધમાં તમને શું કામ પડયું ?

ડાકટરે ઠાવકું મોંહ રાખી કહ્યું, કંઇ નહીં. મારી બાયડી જણવાની છે, તેને માટે બે મણ રૂ જોઇએ છે. તે મેહરબાની કરી તમારા આંકડા સાથે મોકલાવી દેશો !

સાહેબ મારો પગાર વધારો-૧૪૩.

મનમોહનદાસ નામે એક હીંદુ ગ્રહસ્થ, બહુજ ચીકણા હતા, અને વળી સાથે એવી રડતી સુરત, કે કોઈ કાળે હસે નહીં, તેમને ત્યાં પેમો કરીને ઘોડાવાળો ઘણાં વરસથી ચાકરીમાં હતો. એક દીવસ પેમાએ શેઠને અરજ કીધી, કે "સાહેબ, હું ઘણાં વરસ થયાં નોકરી કરૂં છું, માટે એક રૂપીઓ પગાર વધારો." શેઠ રડવા જેવું મોઢું કરીને બોલ્યા, "અલ્યા, આ તે કંઇ પગાર વધારવાનો વખત છે? જા હું ખુશીમાં હોઉં ત્યારે બોલજે." પણ શેઠ ખુશીમાં હોય શેના, કે પેમાનો લાગ ફાવે.

એક દહાડો એવું બન્યું, કે શેઠ કધીમધી એક રાત્રીએ નાચની બેઠકમાં ગયા, અને ગાડી ઉપર પેમો બેસી રહ્યો. બાર વાગ્યા પણ શેઠ તો ઉતરેજ નહીં, એટલે લગામ હાથમાં રાખી પેમો કોચ બાકસ ઉપર ઉંઘી ગયો, હવે તે રસ્તેથી ચાર પાંચ માવલાઓ જતા હતા, તેઓએ શું કર્યું, કે હળવેથી ઘોડો છોડી તેને બદલે એક ગધેડો બાંધી ઘોડો લઇને ચાલ્યા ગયા. થોડીક વારે શેઠ નીચે આવ્યા, અને પેમાને જગાડયો. અરે! ઘોડાનો ગધેડો કેમ થઇ ગયો! પેમાએ અચરતીથી આંખો ચોળીને એવું ડાચું કર્યું, કે શેઠને હસવું આવી ગયું. આ જોઇ ઘોડાના જવા

બાબત કંઇબી ખુલાસો આપવાને બદલે પેમો બોલી ઉઠયો, "શેઠ મારો પગાર વધારોની—આજ તો તમો ખુશીમાં છો!"

કજીઆની સલ્લાહ-૧૪૪.

ભીખો ઢેડો, એક દહાડો પોતાની ધણીઆણી સાથે રીસાયો, અને બે ચાર દહાડા તેની સાથે બોલ્યો નહીં. જે દીવસે તેઓ રીસાયાં, તેજ દીવસે ગામનાં પાદરે એક વાછરડું મરી ગયું. હવે ગામમાં એવો ધારો હતો, કે મુવેલું જાનવર હોય, તેને ઢેડા ઉંચકી જાય, ઢેડીને તો ખબર પડી, કે ફલાણે ઠેકાણે વાછરડું મરી ગયું છે. પણ ધણી સાથે બોલવું પડે, તેથી ભીખો જ્યાં બેઠો હતો, ત્યાં ભીખો સાંભળે તેમ બોલવા લાગી.

હું તો બોલતી નથી. ચાલતી નથી. નામ દેહે કોઇ,
ઢેડવાડામાં ઢાંડું પચરૂં લઇ જાવરે કોઇ.

આ સાંભળી ભીખો છલાંગ મારી ઉઠયો, કે ચાલ મારા બાપ! ત્રણ ચાર દહાડાની રોટલી પાકી. ઢેડવાડામાં જઇ પેલું વાછરડું લઇ આવ્યો. અને ઓટલા ઉપર નાંખ્યું. ધણીઆણીએ કાપીને રાંધ્યું, અને પાછી આવીને બોલી.

હુંતો બોલતી નથી ચાલતી નથી નામ દેહે કોઇ,
મેં તો મારે રાંધી લાયખું ખાઇ જાવરે કોઇ.

એમ કરીને ધણી ધણીઆણી ખાવા બેઠાં. ખાતાં ખાતાં બેઉની સલાહ થઇ ગઈ.

સાબ એતો ધોંગ કરે છે. ૧૪૫.

એક વહોરાજીને રસ્તે ચાલતાં વીકટોરીઆ ગાડીનો આંચકો લાગવાથી પડી ગયો, અને તેથી છેડાઇ પડીને લાગલોજ વીકટોરીઆ-વાલાને પોલીસમાં માજીસ્ટ્રેટ આગળ ઉભો કરાવ્યો. કોર્ટમાં માજીસ્ટ્રેટનાં દુભાસીઆએ વીકટોરીઆ વાલાને કેટલાક સવાલ કીધા, પરંતુ વીકટોરીઆ-વાલો તો જરા પણ બોલે, કે ચાલે નહીં. અંતે માજીસ્ટ્રેટ સાહેબે ચીરડાઇને પુછયું, કે "આટલા બધા સવાલો તને પુછવામાં આવ્યા, પણ તેનો એકબી જવાબ તું આપતો નથી, તે શું છે?" આ બોલવાની વીકટોરીઆ વાલાએ દરકાર કીધી નહીં. અને જાણે મુંગોજ હોય, તેમ ગુપચુપ ઉભો રહ્યો. આથી વહોરાજીનું પાકી આવ્યું, અને ભર કોર્ટમાં બોલી ઉઠયો, કે "માજીસ્ટ્રેટ સાબ એતો અમથો ધોંગ કરે છે, હમનાં આખે રસ્તે ચાલો પોઇસ, ચાલો પોઈસ, કરીને બુમો મારતો હતો"—

મેજીસ્ટ્રેટ—ને તે છતાં તમો જાણી જોઈને ગાડીની વચમાંથી ચાહયા, તેથી તમારો વાંક છે. "જાઓ કજીઓ કાઢી નાંખ્યો છે." વહોરાજી, ફડફડાટ કરતા સીધા ભીમજી લેપવાલાને ત્યાં ગયા.

કોચીનનો શાહુકાર, ૧૪૬.

એક દહાડો પુર ભપકામાં એક ગ્રહસ્થ, ઇંગ્રેજ બજારમાં એક ઘડીઆળીની દુકાને ગયો. અને દસ બાર ઘડીઆળો કઢાવી, તથા ભાવતાલ કરી, એક સોનાનું ઘડીઆળ રૂ૦ ૮૫ની કીંમતનું પસંદ કીધું. રૂપીઆ આપવા માટે તેણે પોતાની પાકીટ બુક કાઢી. જે દેખીતી પૈસાથી ભરેલી દેખાતી હતી, તેથી "શો કેસ" ઉપર મુકી ઘડીઆલ ગજવામાં કેવું લાગે છે, તે જોવા સારૂ પેહરી જોયું. એવામાં તેની સાથે આવેલો કુતરો એકદમ ચમકીને દુકાનમાંથી ભોંસતો ભોંસતો બહાર દોડયો. "પંચ-પંચ-પકડ-પકડ" કરતો તેનો ધણીબી તેની પાછળ દોડયો. પણ પંચ ઉભો શું કરવા રહે. તે દમ બાંધીને દોડે, અને તેની પાછળ તેનો ધણીબી દોડે. એમ બેઉ જણ ગેબ થઇ ગયા. થોડીવારે દુકાનદારની શુધ ઠેકાણે આવી, ત્યારે પેલી પાકીટ બુક ઉઘાડીને જુએ છે, તો માંહે પથરા ભરેલા !

સોગંદ લેવા તે શું ? ૧૪૭.

પોલીસ કોર્ટમાં ભીખા ખીમા નામનાં ધોબીને ઉભો કીધો હતો, અને તેની ઉપર એવો ચારજ હતો, કે તેની પાડોસણ રામલી ધોબણને અસતરી મારીને પગમાંથી લોહી કાઢયું. ભીખાએ બચાવ કીધો, કે "આ મારી ઉપર બોહ-

તાન જોડાયું છે" તપાસ શરૂ થઇ, અને ભીખાના એક દસ વરસની વયનાં છોકરાની જુબાની લેવાઇ. માજીસ્ટ્રેટે પેલા નાનાં છોકરાએ પેહલાં પુછ્યું, છોકરા, સોગંદ તે શું, તે તું સમજે છે ?

હા હાએબ, મને મારા બાપે ઘેરથી હમજાવી મુકેલો.

માજીસ્ટ્રેટ—શું સમજાવ્યું છે ?

છોકરો—કે તાતીઓ જે હોગન ઘાલે, તે લઇને જો બચ્ચા, એમ ની બોયલો, કે બાપા–એ રામલીને મારેલી નહીં. નહીં તો ઘેર લઈ જઇને આટો લહન કરી લાખા.

અલબત, ભીખો તે દહાડા પછી છ મહીનાં સુધી ઘેરે જવા પામ્યોજ નહીં.

કેવો માયાળુ ધણી-૧૪૮.

આપણે ત્યાં કોઇને જમાડવા તેડવા હોય, અને ખાવાનું સારૂં ન થાય, તો બાયડી સાથે ટપાટપી કરીએ. પણ ચીનાઓમાં ચાલ જુદી છે. એક ચીના શાહુકારે પોતાની સાથનાં બીજા ચીના દોસ્તોને ખાણું આપ્યું. મેજબાનને રાંધેલું ન ભાવ્યાથી તેવણનો મીજાજ જતો રહ્યો. ખાણાં પછી તે ઉઠયો, અને બધાઓને જરા નમ્યો, અને બોલ્યો. "આઇગો લીકી વાઈફી." એટલે હું જરા મારી બાયડીને મેથી જમાડીને હમણાં આઉં છું, અને બહાર ગયો. થોડી

વાર પછી પોતાની ધણીઆણીને સારી રીતે મેથીપાક જમાડીને પાછો તેવોજ હસ્તે મોઢે ઓરડામાં આવીને જાણે કશું બન્યુંજ નહીં હોય, તેમ આવીને ઓરડામાં બેઠો. એ ચાલ આપણી તરફ દાખલ કીધી હોય તો ?

ઘોડાનાં દરદનો ઇલાજ. ૧૪૯.

એક માસીકનાં અધીપતીને એક કાગલ લખી ખુલાસો પુછાવ્યો, કે "મારો એક ઘોડો છે, તેને કોઈ કોઇ વખત સખત હાંફણ થઇ આવે છે. તે આઠ દહાડા કામમાં આવેછે, તો બે મહીનાં બેસીને ખાય છે. માટે જો તમારી પાસે કંઇ સારો ઉપાય હોય, તો મને લખી જણાવશો, તો ઉપકાર થશે.

આ સવાલનો જવાબ, તેને નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો.

"એ દરદનાં ઉપાય માટે ઘોડાની દવા નામનાં પુસ્તકોમાં અમે ફેરવી ફેરવીને જોયું છે, અને એકજ ઉપાય હાથ લાગ્યો છે, તે એ કે, જે અઠવાડીઆમાં હાંફણ નહીં થતી હોય, અને ઘોડો જોડાતો હોય, તો તે વખતે લાગ જોઇને કોઇ અંજાણ્યા ધણીને પેહરાવી દેવો!"

ગુજરાતી ભાષા. ૧૫૦.

એક વખત સ્ટીમર ઉપર એક ઇંગ્રેજે, એક પારસી ગ્રહસ્થને, કે જે ઘણાં રમુજી અને હાજર જવાબ હતા, તેમને પુછયું, કે તમારી ગુજરાતી ભાષા કેવી થાય છે!

પારસી ગ્રહસ્થે જવાબ આપ્યો, કે જુઓ, કોટ, એટલે ડગલો, ફીશ, એટલે બુમલો, હાઉસ, એટલે બંગલો, શીપ, એટલે બગલો, ડ્રમ, એટલે તબલો, હીપ, એટલે ઢગલો—

આ બધા "લો" અક્ષરથી પુરા થતા અવાજ સાંભળી પેલો ઇંગ્રેજ ગભરાઇ ગયો, અને કહ્યું. બસ—બસ—તમારી ભાષા ઘણીજ મજાની છે. થેંક યુ.

માસ્તરોને અગત્યનું—૧૫૧.

બે ગરીબ માસ્તરો, છોકરાઓને ખાનગી "ટયુશન" આપી પોતાનો ગુજારો કરતા હતા, પંદરમી તારીખ થઇ તોબી એક માસ્તરની ફી છોકરાઓ લાવ્યા નહીં. તેથી નીચે પ્રમાણે વાત ચીત થઇ,

નહીં રે યાર, કયાં છે? આજે પંદરમી તારીખ થઇ તોપણ ઠેકાણું મળે નહીં. પણ કરૂંબી શું, એનાં બાપને કંઇ કેહવાય?

પણ શું કરવા? મારી પાસે ઘણો સરસ ઉપાય છે.

પેહલી તારીખ થઇ, કે છોકરાઓને ઘેરથી તરજુમો કરી, લાવવા નીચલા વાકયો આપું છું.

નીચલા વાકયોનો ઇંગ્રેજી તરજુમો કરી મોટે સાદે મોઢે કરી લાવજો—

ગયો મહીનો ખલાસ થયો.

મારી પાસે પૈસા નથી.

તમારા બાપા પાસે તો ઘણાં પૈસા છે.

અમે તો ગરીબ માણસ છીએ.

તમે કેમ બાપા પાસે પૈસા માંગતા નથી.

માસ્તર કાલે પગાર માંગતા હતા.

છોકરાઓ આ વાકયો મોઢે ચઢાવવા ઘેરે મોટે સાદે પચાસ સાઠ વખત બોલે, એટલે ફી આપો આપ ચાલી આવશે.

નકટો જમાનો ૧૫૨.

હમણાંનાં વિદ્વાનોએ શોધ કીધી છે, કે જેમ જેમ માણસ સુધરતા જશે, તેમ તેમ તેની સુંઘવાની શક્તિ ઓછી થતી જશે. અને ત્યાર પછી ખુદ નાક પોતે પણ માસણનાં મોઢાપરથી ગુમ થઇ જશે. અરે ખુદા! કેટલાએક નકટાઓ વિચારતા હશે, કે હમે તેજ જમાનામાં પેદા થયા, હોત તો કેવું સારૂં થતે!

તારે કંઇ બોલવું છે? ૧૫૩.

જડજ—(પાંજરામાં ઉભેલા બંધવાને) જોરે બંધવા, તારી ઉપર એક બાર વરસની છોકરીનું ઘરેણાંને માટે ખુન કરવાનો વાંક લાગુ પડે છે. અને જુરીએ પણ તને એકમતે તકસીરવાર ઠરાવ્યો છે. માટે હું તને શીક્ષા કરૂં છું; કે "જ્યાં સુધી તારામાં પ્રાણ હશે, ત્યાં સુધી તને ફાંસો નાંખી લટકાવવામાં આવશે." બોલ, એ માટે તારે કંઇ બોલવું છે?

બંધવો—સાહેબ, એ તો ખરૂં છે, કે મારી ઉપર ગુનાહ પુરવાર થયો છે, પણ સાહેબ, જે વખતે મેં ખુન કીધું, તે વખતે હું દારૂની ખુમારીમાં હતો. માટે સાહેબ! ગરીબ પરવર મેહરબા——

જડજ—નહીં નહીં.—મેહરબાની મેહરબાની, કંઇજ થશે નહીં. જો જુઠું બોલશે, તો એથી પણ વધુ શીક્ષા પામશે.

અકલમંદ શું કહી ગયા છે? ૧૫૪.

આગલા જમાનામાં અકલમંદો કહી ગયા છે, કે બાપુ, છ ચીજોથી [illegible].

૧. [illegible] સાથે મસલહત કરશો નહીં, નહીં તો ખતા ખાશો.

૨. મોટાઓ સાથે પંચાત કરશો નહીં, નહીં તો હેરાન થશો.

૩. પારકી સ્ત્રી સાથે હસશો નહીં, નહીં તો રૂસવા થશો.

૪. હાથી ગમે એવો ગરીબ હોય. તોપણ આંકોસ રાખજો.

૫. ઘોડો સીયાણો હોય, તો પણ ચાબુક રાખજો.

૬. લોંડી સાથે લાતથી વાત રાખજો.

તું કઈ જાતનો? ૧૫૫.

માજીસ્ટ્રેટ--એઇ ગધધા, તું કઇ જાતનો?

બંધવો--તે સાહેબ, મને ખબર નથી.

માજીસ્ટ્રેટ-- ચોર! તું શું કોર્ટની મસકરી કરે છે? બરાબર ઉત્તર નહીં આપશે, તો તને સજા કરવામાં આવશે.

બંધવો--સાહેબ, મારો બપાવો, મુસલમાન હતો, અને બપાઇ મરાઠણ હતી, મારો બાપ વટલેલો ખ્રીસ્તી છે. અને મા ઢેડી છે. તુરકી રાજનાં દરીયામાં પોર્ટુગીજ વહાણ ઉપર મારો જન્મ થયો છે. તો હવે હું જાતનો કોણ? તે તમેજ નક્કી કરો સાહેબ!

સાચને ન આવે આંચ-૧૫૬.

દુધવાલો પોતાનાં છોકરાને દુધમાં પાણી હોમાવતો જોઇ કહે છે, અલ્યા, શું કરે છે?

"દુધમાં પાણી નાંખું છું." છોકરાએ જવાબ દીધો.

અરે જંગલી! કદી પણ દુધમાં પાણી ન નાંખીએ.

તાંબડીમાં પેહલેથી પાણી રાખી પછી ઉપરથી દુધ રેડીએ.

છોકરાએ અચરત થઈને પુછયું, કેમ, તેમ કીધાથી શું થાય ?

જો કોઇ ઘરાક પુછે, કે દુધમાં પાણી રેડયું હતું ? તો છાતીએ હાથ દઇ સાફ કેહવા કામ લાગે—કે ના ! ઈશ્વરનાં કસમ, દુધમાં પાણી રેડયું નથી, પાણીમાં દુધ રેડયું છે, એમ તો કોઈ પુછેજ નહીં. એટલે સાચું બોલાય, ને બે વાત.

હાજર જવાબી–૧૫૭.

એક વખત એક નવાબ શીકારે ગયો હતો, જ્યાં તેણે એક વાઘણ જોઇ, અને તેનો શીકાર કરવા તેની પાછળ ગયો. તેની સાથે મદદમાં એક વાણીઓ હતો, તથા બે ત્રણ સીપાઇ, અને જમાદાર હતા. બનાવ એવો બન્યો, કે વાઘેણ નવાબ ઉપર એકદમ હુમલો કરવા જતી હતી, એટલામાં તે જોઇ જમાદાર વીગેરે બંદુક લઇ નાંસવા લાગ્યા. તેવામાં વાણીઆએ જમાદારનાં હાથમાંથી બંદુક લઇ નવાબની સામે દોડી આવતી વાઘણને એકદમ ઠાર કીધી. આ ઉપરથી નવાબ સાહેબે વાણીઆને ઘણી સાબાશી આપી ઓદ્દો ચઢાવ્યો. ત્યાર બાદ એક દીવસે પેલા જમાદાર વાણીઆની બહાદુરીનું માન પોતાની જાતને લગાડવાને બોલી ઉઠયા, "અમે બની-

આ, તુ કોઇ જમાદારકે પેટકા હે, બનીઆ બચ્ચા, કભી અયસા બહાદુરીકા કામ ન કરે." આ સાંભળી વાણીઓ બોલ્યો, "ત્યારે તો જમાદાર સાહેબ, તમો કોઈ વાણીઆને પેટનાંજ છો, કેમકે ખરો જમાદાર બચ્ચો, વાણીઆની પેઠે દોડી ન જાય." આ સાંભળી જમાદાર ચુપ થઇ ગયા!

નાટકશાળામાં બનેલો રમુજી બનાવ–૧૫૮.

એક વખત નાટકશાળામાં એવો બનાવ બન્યો, કે જેથી તમાશગીરોમાં મોટી હુસાહુસ થઇ રહી. એક પારસી, કે જેનાં ૧૧ છોકરાં હતાં, અને જેની બાયડી તેનાં ઉપર મોટો જુલમ ગુજારતી હતી, તે રાતનાં છટકીને મુંગો મુંગો નાટક જોવા ગયો. સ્ત્રીને આ વાતની આગળથી ખબર પડી હતી, એટલે તે પણ નાટકશાળામાં ગઇ, અને ગેલેરીમાં જઈ પોતાનાં ધણીને પીટમાં બેઠેલો, અને તાલી પાડી ખુશ ખુશ થતો જોયો. હળવે હળવે નીચે આવી, અને "પીટ" માં જઇ, પોતાનાં ધણીનાં બરડા ઉપર એક જબરદસ્ત ઠાપટ લગાવી બોલી. "ચાલ મુવા, હરામ હાડકેના!––અત્તર ઘડી ઘેર ચાલ." પેલાએ પાછા ફરી જોયું, તો સ્ત્રીની અજાયબીનો શું પાર! તે ધણી તો કોઇ બીજો હતો! હવે સ્ત્રીનાં ખરેખરા ધણીએ નાટકશાળાનાં બીજા ભાગમાંથી આ સઘળું રમખાણ જોયું હતું, એટલે બાજે રસ્તે છટકી જઇ, મુંગો

મુંગો ઘેર જઈને સુઈ ગયો, અને જયારે સ્ત્રી ઘેર આવી, ત્યારે "રાંડ કયાં રખડવા ગઈ હતી!" આમ બોલી રમખાણ કરી મુક્યું. તે દીવસથી સ્ત્રીનો થોડોક જુલમ નરમ પડયો.

નવાઈ જેવી શરત-૧૫૯.

એક માણુસે પોતાનાં દોસ્ત સાથે શરત મારી, કે હું પચાસ જણાંને એવો સવાલ પુછું, કે તેનો બધા જણાં તરફથી એક સરખો જવાબ મળે. આ શરત કબુલ કરી બંને દોસ્તો આગળ ચાલ્યા. સરત મારનારે પચાસ જણને એકજ સવાલ પુછયો. અને તેનો સઘળાઓએ એક સરખો જવાબ આપ્યો. અને તે શરત જીત્યો. તે સવાલ એ હતો, કે "પેસતનજી ગુજરી ગયો, તે તમે સાંભળ્યું કે?" જવાબ મળતો, કે "કયો પેસતનજી?"

અકકલનું બારદાન-૧૬૦.

એક કાઠીઆવાડી ઠાકોરની ઉંઘ ઘણી ખરાબ હતી, તેથી તેણે મુંબઇથી એક હુશિયાર નોકર બોલાવ્યો, અને તેને ખાસ હુકમ આપ્યો, કે હું સુવું ત્યારે ઓરડામાં કાંઈબી ગડગડ થવા દેવી નહીં. એક રાત્રે બાર વાગ્યા હશે, એટલામાં ઓરડામાં મોટો ધડાકો થયો. ઠાકોર ચમકીને ઉઠયો, અને ચાકરને પુછયું, "કેમ-રે એ શું છે?"

કંઇ નહીં સાહેબ--એ તો એક ઉંદર આવ્યો, તે મેં જાણ્યું, કે ખડખડાટ કરીને આપ સાહેબને ઉંઘમાં ખલલ પાડશે, માટે આ ઠંડુકાથી મારી નાંખ્યો !

દારૂની સુગ-૧૬૧.

કાવસજી સટાક કેટલો ગરગર હશે, તેનો ખ્યાલ એટલા ઉપરથી આવી શકશે, કે તે પતેતી ઉપર અતિશય ચીકાર થયલો હતો, તે છતાં દર સલામતીએ બબે ગલાસ ઠોકયા કરતો હતો. શેઠનાં હુકમથી ચાકર, દારૂ નામવા લાવ્યો, ત્યારે કાવસજી, કે જેને એક ટીપુંબી દારૂ પીવાની જગા હતી નહીં, તે ઓડકાર ખાઇને બોલ્યો, કે પીવાનો તો નહીં, પણ મારા ડીલ ઉપર રેડ, જરા વાસ તો લઇશ.

ગરજ સરી કે વૈદ વેરી-૧૬૨.

એક પ્રખ્યાત ફ્રેંચ ડાકટરે લાંબા વખત સુધી એક ઉમરાવની દવા કીધી. એક સવારે જયારે તે દરદીઓને જોવા ગયો. ત્યારે તે ઉમરાવે કહ્યું, કે "મી૦ બોવાર્ટ, મને હવે ઘણો આરામ થયો છે. હું ખાત્રીથી કહું છું, કે મારો તાવ ઉતરી ગયો છે." ડાક્ટરે તુરત જવાબ આપ્યો. કે આપનાં "પહેલા શબ્દથીજ મારી તો ખાત્રી થઇ ચુકી છે, કે આપને સારી પેઠે આરામ થયો છે. ઉમરાવે પુછયું,

કે, કેવી રીતે ? ડાકટરે કહ્યું, કે જ્યારે તમે ઘણુંજ માંદા હતા, ત્યારે તમે પ્યારામાં પ્યારા દોસ્ત કહીને મને બોલાવતા. પછી જ્યારે થોડા સારા થયા ત્યારે "ભલા બોવાર્ટ" કેહતા, પણ હવે જ્યારે આપને તદન આરામ થયો છે, ત્યારે હું સાદો "બોવાર્ટ" થયો છું ! !

જીભથી દાંત ઘસાયા-૧૬૩.

એક તરકટી બાઇએ, એક દહાડો એક ડાકટરને પુછયું, કે "ડાકટર સાહેબ," મારા દાંત શાથી પડી ગયા હશે ? ડાકટરે ઠાવકું મોઢું રાખીને જવાબ દીધો, કે બાઈ! તે તમારી જીભથી ઘસાઇ ગયા !

કયાં છે ?-૧૬૪.

બીજી સ્ત્રી સાથ પોતાનાં ધણીને હસતો જોઇને ખુશી થાય, એવી ધણીઆણી કયાં છે ?

થોડાજ બોલો કેહવા માગું છું. આમ બોલી ટુંકમાંજ પતાવે, એવો, ભાષણ-કર્તા કયાં છે ?

બંગલો બાંધવા માટે જે એસ્ટીમેંટ કીધું હોય, તેથી ઓછો આંકડો થાય, એવો મીસ્તરી અથવા ઇજનેર કયાં છે?

જા બા જા, એમ એકવાર કેહવા છતાં, મુંગો મુંગો ચાલ્યો જાય, એવો ભીખારી કદી જોયો છે ?

બાથદાસર કપડાં લાવનાર ધોબી, અગર દરજી, કોઇ દહાડો નજરે પડયો છે?

છોકરાંઓને પ્રીતથી શીખામણ દેવી–૧૯૫.

નીચલી રમુજી વાત ઇંગ્લાંડની એક જાહેર સ્કુલનાં સંબંધમાં બનેલી છે—

એક જાહેર સ્કુલનો છોકરો ઘણોજ મસ્તી કરે, અને માસ્તરને બદે નહીં. માસ્તર અવારનવાર તેને મેથી જમાડે પણ ફોકટ. આખરે તે થાકયો, ત્યારે ઇન્સ્પેકટર આગળ ફર્યાદ કરી. ઇન્સ્પેકટરે મત આપ્યું, કે છોકરાંઓને મારવા કરતાં પટાવી સમજાવીને કામ લીધું હોય, તો વધારે ફતેહ-મંદ નીવડે છે. માસ્તરનાં ધ્યાનમાં એ વાત કંઈ ઉતરી નહીં, તેથી ઇન્સ્પેકટરે ઠરાવ્યું, કે આ છોકરાને પોતાને ત્યાં બોલાવી, સમજાવીને રાજી કરીએ. અને પછી શીખામણ દેવી.

આ ઠરાવ મુજબ રવીવારે છોકરાને સવારથી ઇન્સ્પેકટરે પોતાને ઘેર બોલાવ્યો. તે પહેલાં તો ડઘાયલા જેવો દીસવા લાગ્યો, પણ ઇન્સ્પેકટરે તેને હેતથી પાસે બેસાડી ખાવાનું રમકડાં વીગેરે આપ્યાં, એક ચીત્રની ચોપડી ભેટ આપી. અને સાંજના આઇસક્રીમ ખવડાવી તર કીધો. જ્યારે છોકરો ખુશ દેખાવા લાગ્યો, ત્યારે ઇન્સ્પેકટરે ધાર્યું, કે હવે તેનાં ઉપર

શીખામણથી સારી અસર કરવાનો વખત આવ્યો છે, તેથી હળવે હળવે લેકચર આપવા માંડ્યું.

મસ્તીની વાત સાંભળી છોકરો બોલ્યો, સાહેબ! તે મસ્તીખોર છોકરો હું નહીં—મને શું કરવા તમે આટલું બધું કહો છો?

એં! ત્યારે તું અહીં કયાંથી આવ્યો?

સાહેબ, તે છોકરો જાણે, કે તમે તેને મારવા બોલાવો છો, તેથી મને ત્રણ અખરોટ, અને એક વગાડવાનો પુકકો આપવાનો કહીને પોતાને બદલે મોકલ્યો!

ઇન્સ્પેકટર સાહેબનો દમ બંધાઈ ગયો. આઇસ્ક્રીમ અને રમકડાનાં પૈસા ફોકટમાં ગયા.

બંધવાને જડજની શીખામણ—૧૬૬.

એક બંધવા ઉપર જુરો, 'નોટ ગીલટી"નો ઠરાવ લાવી. તેનાં મત સાથે જડજે મળતા થઇ, બંધવાને છોડી મેલતાં જડજે શીખામણ આપી, કે તને આ વાર છોડી મુકવામાં આવે છે. પણ ફરીથી તું આવી ખરાબ સંગતમાં આવવાથી ખુબ સાવચેત રેહજે.

બંધવાએ જવાબ દીધો, ઓ સાહેબ! હવે ફરીથી તમારી સંગતમાં આઉં, ત્યારે મને કેહજો!

સસતામાં સસતો સીવવાનો સાંચો-૧૬૭.

એક ચતુર પુરૂષે જાહેર ખબર છપાવી, કે તેની પાસે "કંપલીટ સીવવાનાં સાંચા" આવ્યા છે. તેની કીંમત ફક્ત દોઢ રૂપીઓ છે! તે રોકડા મોકલવાથી સાંચો મોકલી આપવામાં આવશે. આ જાહેર ખબર, વાંચીને બહાર ગામનાં કેટલાક લોકે પૈસા મોકલી આપ્યા. તેનાં બદલામાં તે લોકને અકેકું પારસલ મળ્યું. જેમાં એક સોય, દોરાની એક દડી, અને એક સાધારણ કાતર, એટલું બાંધેલું હતું!

દરદનું કારણ-૧૬૮.

દોસ્ત--કેમ મારા ફ્રેંડ, તું કેમ છે?

દરદી--ઠીક નહીં. કંઇ તબીએત ઠેકાણે આવતીજ નથી.

દોસ્ત--તો ઠેકાણે કયાંથી આવે ભાઇ! મેં સાંભળ્યું છે, કે તને ડાકટરે દરરોજ એક ગલાસ દારૂ, પીવા કહ્યું હતું. તેનાં બદલે રોજ રાતનાં પાંચ ગલાસ પીએ છે.

દરદી--કોણે કહ્યું? મેં અવાર નવાર, પાંચ ડાક્ટરને સલાહ લેવા બોલાવ્યા, અને તે દરેક જણે મને એક એક ગલાસ દારૂ પીવા કહ્યું, તો તે બધાં મળીને પાંચ ગલાસ થયાં કે નહીં?

તારૂં તે મારૂં, અને મારૂં તો

વેપારી વર--એનું સત્યાનાસ થાય, ઉઘરાણી કરતાં કરતાં મારા માણસનાં જોડે ૦ પણ બધાજ લાકડાં! એવા માણુસોને તો કો અહાસે ઉભા નહીં રાખવા જોઇએ.

વેપારી વર--એમ પોતાની ધણીઆણી આગળ થાય છે. એવામાં ઇરાની ચાકર આવી બાલ્યો. "જી દ્વાનાવાલો આવીચ, તે કેચ કે, વીસ વખત ઉઘરાણી કીર ને હજુ રૂપીઆ નહીં આપેચ, કાહારે આપશે?

વેપારી શેઠ--જમશેદ, જા જરા પટાવીને કાહાર, કે બે ચાર દહાડા રહીને આવજે.

જંગી શીકારી-૧૭૦.

એક મીયાં છાંટુખાં, પોતાની વડાઇનાં ગપ્પા મારવામાં એકકો હતો. એક દહાડો પાસેનાં ગામડામાં પોતાને સાસરે તેનું જવું થયું. તેની સાસુ કુવે પાણી ભરવા ગઈ હતી, જેથી દરવાજા પાસે પડેલા ઢાલીઆ પર છાંટુખાં બેઠો. એવામાં ત્યાંથી એક ઉંદર નીકલ્યો, જેને છાંટુખાંએ દોડાદોડ કરીને લાકડીએ મારી નાંખ્યો, અને તે મુવેલા ઉંદરને જાણી જોઇને દરવાજાની પાસે રાખીને મુછ મરડતો બેઠો. થોડીવારમાં તેની સાસુ માથે પાણીનું બેડું લઇને આવી લાગી.

, ખામુખા મોઢેથી પુછવા લાગી.
?" મીયાં છાંટુખાંની બહાદુરી કારગત
થઈ ગયો, અને હલો થઈ મુછ મરડીને
તો બકસાહુને, પર જશ તો તેરે જમાઇકો
એ તરત જમાઇનાં ઓવારણાં લીધા !

જાત જાતનાં ગધેડા-૧૭૧.

કાઠીઆવાડનાં પેનહરસા ગામમાં એક નાનાભાઈ નાના એજો રેહતો હતો, તેનામાં મીઠાની (અકકલની) તાણ હતી, તેથી લોકો તેને નાનીઓ ગધેડો કહીને બોલાવતા હતા.

વખત જતાં નાનીઆ ગધેડાનું નસીબ જાગ્યું. અને તેને કોઈક ઠેકાણેથી આઇતો ડલો હાથ લાગી ગયો. તેની બઈરી ચાલાક હતી, તેણે ધીમે ધીમે વાડી, વજીફો, ખરીદ કીધા. અને અમન ચમનથી રેહવા લાગ્યા. પૈસાને લીધે લોકોમાં ગણુતી થવા લાગી. અને હવે તેને લોકો નાનજીભાઈ, એવા મોટા નામથી બોલાવવા લાગ્યા. પણ પાછળ તો પોત પોતામાં તેને નાનીઓ ગધેડોજ કેહતા હતા. કારણકે એક વખત જે છાપ પડી, તો તે ધોવાઈ જતી નથી.

નાનજીભાઈ, પોતા પર પડેલી છાપ સદંતર વીસરાવી દેવાને માટે બીજા કોઇ ગામે ચાલી જવા નીકળ્યો. રસ્તામાં તેને તરસ લાગી, અને તેથી તે એક વાડીમાં કે જ્યાં કોસ

ફરતો હતો, ત્યાં પાણી પીવ
જતું હતું, તેથી તે પરનાલ
ફેરવી. તેથી પરનાલમાંનું બ
ગયું, નાનજીભાઈ બધો ભીંજા
તરબોળ થઇ ગયાં, તેની આ
કહ્યું—"અલ્યા ગદ્ધા, આમ તે

નાનજીભાઈ અજબ થયો, અને
"અલ્યા હું ગદ્ધો છું, તે તને કોણે

માળીએ જવાબ દીધો—"કોણ
જણાયજ છે, કે તું ગદ્ધોજ છે."

નાનજીભાઇએ વિચાર કીધો, કે હું ગધે
સાફ દેખાઈ આવે છે. ત્યારે બીજા ગામમાં
એથી તેણે બીજે ગામ જવાનું માંડી વાળ્યું.
ત્યાંજ રહ્યો.

નાનજીભાઇ અચરત થાય છે, કે મને નથી
કે નથી પુછડું, કે નથી લાંબા કાન, તોપણ લોકે
ગધેડો કેમ કહે છે!!

પરીક્ષામાં સવાલ-૧૭૨.

૧—કાકાની બૈરી કાકી, અને મામાની બૈરી મામી,
ગણાય, તો સાળાની બૈરી સાળી કેમ નહીં?

.વકી મા થાય, સાવકી બેન
સાવકો છોકરો પણ થાય,
.ડરી સાવકી બકરી કેમ નહીં ?
"ીને માજી કેહતાં રાજી થાય
હતાં કેમ રાજી નહીં ?

મોંહકાણુ–૧૭૩.

ગાંધીની દુકાનેથી મરી લઇને જતી હતી, લાગવાથી વેરાઇ ગયાં. તેથી તે વીણવા માટે સીને રડતી રડતી કહે છે. કે "મારાં મરી ાં મરી ગયાં !

.નું આમ રડવું સાંભળી, એક મસકરાએ સુચવ્યું, .ામાં શું રડો છો, તમારાં મરી ગયાંની મોંહકાણ ઈને માંડો.

ડોસીએ ફફડી ચટકીને કહ્યું, કે "મોંહકાણ મંડાયની ર ઘેર." અહીં કોને કહે છે ? હું તો ગાંધીની દુકાનથી નરી લઈ જતી હતી, પણ મારો પગ સરી જવાથી હું પડી ગઇ, અને મારાં મરી બધાં વેરાઈ ગયાં, તેને માટે હું તો રડું છું.

હયાતી જોઇએ–૧૭૪.

વેણીલાલ વાણીઓ, અને તેની ધણીઆણી ધનકોર બંને

ધર્મચુસ્ત હતાં. અને તે
સંતાનનું સુખ ન હતું. વાંઝ
વીગેરે અનેક ઉપાય તેમણે કર
થઈ. શેઠાણીને દહાડા રહ્યા
અવતરી. લાડમાં તે છોકરીનુ
છોકરી પેદા થવાથી બંને ધર્મ
કાઢવા લાગ્યા. પણ નસીબ
કેમકે તે ગામમાં રોગ
પામી. તેનાં મરણથી વે
દુઃખ ઉપજ્યું. પણ ઇશ્વ
તીને ઠેકાણે પાડી આ
હોવાથી વારે ઘડીએ મે
ફજેતી, ઓ મારી ફ
શાંત રહેવાયું નહીં,
હાલાં, અને મીત્રો
લાગ્યા, અલી, છાની
રડ નહીં. તું અને હું

૨

અંટોલદાસ એ
વીશીવાળ

જરા ગુસ્સે થઈને બોલ્યો.
ણ્ઝ ો જમ્યોએ નથી, ને
કોઈ ભામટો બામટો મને

ગાએ કહ્યું, ભામટો બામટો
માણસે અહીં જમતાં જમતાં
ણ પાડ્યો. અને મારા પૈસા
પૈસા માંગું છું.

ડી. ૧૭૬.
આંધળો, બહેરા, લંગડો,
રમાસુ માણસો ભેગા થઈને
રમાં ભાષણ ચલાવ્યું.
છે, તે હું સાફ દેખું છું.
, તેનો તો હું અવાજ

ને જોઈ પણ આવ્યો.
કે હું તમોને પક-

સુક સુક, મારાં તો કપડાં